

STAMPFEL-FÉLE
TUDOMÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

Encycl. O.

165-167.

52.

130

Dr. Schmidt Márton.

KÉPES ATLASZ

A GÖRÖG ÉS RÓMAI RÉGISÉGEKHEZ.

Ára 1 kor. 80 fill. • 90 kv.

POZSONY-BUDAPEST
KIAJDA
STAMPFEL K.

Stampfel Károly kiadásában Pozsonyban

megjelent és tőle, valamint minden hazai könyvtárustól megszerezhető:

„Tudományos Zseb-könyvtár“

Minden egyes füzet 30 kr. = 60 fillér.

A „Tudományos Zseb-könyvtár“ időhöz nem kötött, 60 filléres kis füzetekben jelenik meg s a tudományok minden ágára kiterjeszkedik.

A „Tudományos Zseb-könyvtár“ idővel mindazt felöleli, ami az általános műveltség körébe tartozik. A csinos külsejű füzeteket, rendkívüli olcsóságukra való tekintettel, bárki könnyen megszerezheti, aki pedig a hasznos tudnivalók ismeretét a legkényelmesebb módon akarja elsajátítani, az föltétlenül vegye meg a „Tudományos Zseb-könyvtárt“. A jó magyarsággal és eleven stílussal megírt füzetek főbb vonásokban világos képet adnak az illető tudományról és megismertetik az olvasót mindazzal, amit az illető szakmából okvetetlenül tudnia kell.

Eddigelé a következő füzetek jelentek meg:

1. Földrajzi és statisztikai tabellák. 2. kiad. Összeállította Hickmann A. és Péter J.
2. Számtani példatár. 2. kiadás. Irta Dr. Lévy Ede.
3. Kis latin nyelvtan. 2. kiad. Irta Dr. Schmidt Márton.
4. Magyar irodalomtörténet. 2. kiadás. Irta Gaal M.
5. Görög nyelvtan. Irta Dr. Schmidt Márton.
6. Francia nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
7. Angol nyelvtan. Irta Dr. Pöhle Vilmos.
8. Római jog. I. Institutiók. Irta Dr. Bozóky A.
9. Római jog. II. Pandekták. Irta Dr. Bozóky A.
10. Egyház jog. (Kathol.) Irta Dr. Bozóky Alajos.
11. Magyar nyelvtan. Irta Gaal Mózes.
12. Magyar stilisztika. Irta Gaal Mózes.
13. Magyar retorika. Irta Gaal Mózes.
14. A sík trigonometriája. Irta Dr. Lévy Ede.
15. Római régiségek. 2. kiad. Irta Dr. Schmidt M.
16. Magyarország oknyomozó története. 2. kiadás. Irta Cseh L.
17. Kereskedelem története. Irta Dr. Stirling S.

- 18—20. Egyetemes irodalom történet. Irta Hamvas J.
21. Nemzetközi jog. Irta Dr. Gratz Gusztáv.
22. Magyar poetika. Irta Gaal Mózes.
23. Planimetria példatarral. Irta Dr. Lévay Ede.
24. A római nemzet irodalom története. Irta Márton J.
25. Német nyelvtan. 2. kiad. Irta Albrecht János.
26. Oszmán-török nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
- 27—30. Árúisme-lexikon. Irta Dr. Koós Gábor
- 31—34. Magyar magánjog. Irta Dr. Katona Mór.
35. Számтан. Irta Dr. Lévay Ede.
36. Logarithmustáblák. Összeállította Polikeit K.
- 37—38. Magyarország őskora. Irta Darnay Kálmán.
- 39—40. Magyar büntetőjog. Irta Dr. Atzél Béla.
- 41—42. Bünvádi perrendtartás. Irta Dr. Atzél Béla.
43. Kis növénygyűjtő. Összeállította Dr. Cserey A.
44. Algebra. 2. kiadás. Irta Dr. Lévay Ede.
45. A magyar helyesírás törvényei. Irta Gaal Mózes.
46. Ábrázolástan. I. füzet Irta Kolbai Arnold.
47. Ábrázolástan. II. füz. Rajzok az ábrázolástanhoz.
- 48—49. Növényhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
50. Stereometria. Irta Dr. Lévay Ede.
51. Világtörténet. I. rész. Irta Cseh Lajos.
- 52—53. Stilisme. Irta Boros Rudolf.
54. Levelező gyorsírás. Irta Bódogh János.
55. Magyar közigazgatási jog. Irta Dr. Falcsik D.
56. Alkotmányi politika. Irta Dr. Gratz Gusztáv.
- 57/57a. Magyar pénzügyi jog vázlata. Irta Dr. Bartha B.
58. Általános földrajz. Irta Hegedűs István.
59. Ethika. Irta Dr. Somló Bódog.
60. Ásványhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
61. Zeneműszótár. Összeállította Goll János.
62. A görög irodalom története. Irta Márton Jenő.
- 63—64. A zománcz. Irta Mihalik József.
65. Vita-gyorsírás. Irta Bódogh János.
66. A magyar váltójog. Irta Dr. Berényi Pál.
67. Világtörténelem. II. rész. Irta Cseh Lajos.
- 68—69. A rajzolás vezérionala. Irta és rajzolta Boros R.
- 70—72. Mythologia. Irta Dr. Losonczy Lajos.
73. Általános zenetan. Irta Goll János.
74. Államszámviteltan. Irta Dr. Berényi Pál.
75. Jogbölcselet. Irta Dr. Somló Bódog.
76. Rovargyűjtő. Irta Dr. Cserey Adolf.
77. Szeretlen chemia. Irta Schwickler Alfréd.
78. Mechanika. Irta Dr. Lévay Ede.
79. Sociológia. Irta Dr. Somló Bódog.
80. Logika. Irta Dr. Schmidt Márton.
81. Akusztika. Optika. Hőtan. Irta Dr. Lévay Ede.
82. Árúüzleti szokások. Irta Dr. Matavovszky Béla.
83. A német irodalom vázlata. Irta Albrecht János.
84. Kereskedelmi jog. Irta Dr. Berényi Pál.
85. Elektromosság és mágnesség. Irta Dr. Lévay E.
86. Kosmografia. Irta Dr. Bozóky Endre.
- 87—89. Lepkehatározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
- 90—91. A testgyakorlás alapelemei. Irta Dr. Ottó József.
92. Kis fizikai földrajz. Irta Dr. Bozóky Endre.
93. Szerves chemia. Irta Schwickler Alfréd.
94. Világtörténet. III. rész. Irta Cseh Lajos.
95. Analitikai síkmértan. Irta Dr. Lévay Ede.
- 96—98. Bogárhatározó. Irta Dr. Cserey Adolf.
99. Meteorológia. Irta Dr. Bozóky Endre.

100. **A magyar művelődés története.** Irta Dr. Bartha J.
101. **Astronomia.** Irta Dr. Wonaszek A. Antal.
102. **Bevezetés a jog- és államtudom.** Irta Dr. Kun B.
103. **Banktechnika.** Irta Juhász Kálmán.
104. **Kereskedelem-isme.** Irta Dr. Berényi Pál.
105. **Gyakorlati olasz nyelvtan.** Irta Dr. Cs. Papp J.
106. **Fotografálás.** Irta Sajóhelyi Béla.
107. **Dramaturgia.** Irta Rakodeczay Pál.
108. **Anthropologia.** (Embertan) összeállit. Lósy J.
109. **Lélektan.** Irta Dr. Schmidt Márton.
110. **Physikai zsebkönyv.** Irta Dr. Bozóky Endre.
111. **Német helyesírás.** Irta Albrecht János.
112. **Mathematikai szünórák.** I. füz. Irta Mikola S.
113. **Aesthetika.** Irta Dr. Bartha József.
114. **Mathematikai szünórák.** II. füz. Irta Mikola S.
115. **Algebrai példatár.** 2. kiad. Irta Dr. Lévay Ede.
116. **Görög régiségek.** Irta Dr. Schmidt Márton.
- 117—118. **Az állatok fejlődése.** I. rész. Irta id. Dr. Perényi J.
- 119—120. **Protestáns egyházjog.** Irta Hörk József.
- 121—123. **Gombaisme.** Irta Dr. Cserey Adolf.
124. **Az állatok fejlődése.** II. rész. Irta id. Dr. Perényi J.
125. **Építési enciklopedia.** I. füz. Irta Lechner Jenő.
126. **Az állatok fejlődése.** III. rész. Irta id. Dr. Perényi J.
127. **Építési enciklopedia.** II. füz. Irta Lechner Jenő.
128. **Kis ásványtan.** Irta Dr. Cserey Adolf.
- 129—130. **Építési enciklopedia** III., IV. füz. Irta Lechner Jenő.
- 131—132. **Növénytan.** Irta Dr. Cserey Adolf.
133. **Magyar közjog.** Irta Dr. Balogh Arthur.
- 134—135. **Állattan.** Irta Dr. Cserey Adolf.
136. **Magyar bányajog.** Irta Dr. Katona Mór.
137. **Kereskedelmi földrajz.** Irta Pataki Simon.
138. **Alkotmánytan.** Irta Dr. Balogh Arthur.
139. **Latin stilsztika.** Irta Dr. Cserép József.
- 140—141. **Polgári perrendtartás.** Irta Dr. Pajor Ernő.
- 142—143. **Elektrotechnika.** Irta Dr. Bozóky Endre.
144. **Kereskedelmi számtan.** Irta Derszib Béla.
- 145—146. **A statisztika elmélete.** Irta Dr. Kenéz Béla.
- 147—148. **A magyar jelmez és fejlődése dióhéjban.** Irta Nemes M.
149. **Társadalmi gazdaságtan.** I. (elméleti) rész.
Irta Dr. Wildner Ödön.
150. **Társadalmi gazdaságtan.** II. rész. Társadalmi gazdasági
politika. Irta Dr. Wildner Ödön.
151. **Közigazgatástan.** Irta Dr. Balogh Arthur.
- 152—153. **Geológia. I.** (Általános rész.) Irta Sajóhelyi Frigyes.
- 154—155. **Geológia. II.** (A föld története.) Irta Sajóhelyi Frigyes.
- 156—157. **A filozófia története.** Irta Dr. Serédi Lajos.
158. **Geometria példatár.** Összeállította Dr. Lévay Ede.
- 159—160. **Könyvvitel.** Irta Trautmann Henrik.
- 161—162. **Kereskedelmi levelezés.** Irta Dr. Heinrich Károly.
163. **Politikai számtan.** Irta Perjéssy László.
164. **Telekkönyv.** Irta Bedő M.
- 165—167. **Képes atlasz a görög és római régiségekhez.** Irta
Dr. Schmidt Márton.

 A vállalat folytatattatik.

STAMPFEL-FÉLE
TUDOMÁNYOS ZSEB-KÖNYVTÁR.

—❧ 165–167. ❧—

KÉPES ATLASZ

A GÖRÖG ÉS RÓMAI RÉGISÉGEKHEZ

ÖSSZEÁLLITOTTA

DR. SCHMIDT MÁRTON

FŐGYMNASIUMI TANÁR.

POZSONY. — BUDAPEST.

STAMPFEL KÁROLY KIADÁSA.

1904

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

A képek magyarázata. :

1. tábla.

1. E szobor eredetije a vatikani gyűjteményben van és az Otricoli-ból való Zeus nevén ismeretes. Otricoli (Rómától északra) az a hely, hol e szobrot találták. Régebben Pheidias híres Zeusának vagy annak utánzatának tartották. Most későbbi időre teszik.

2. Heranak ezen szobra Hera Ludovisi nevén ismeretes, mert a Villa Ludovisiben volt elhelyezve, s most a római állami muzeumban van. Régebben Polykleitos-féle Hera utánzatának tartották, a ki 423-ban azt a megbízást kapta, hogy készítsen egy Hera-szobrot aranyból és elefántcsontból.

3. 4. Elisi pénzek, a melyek Zeust ábrázolják. Általánosan azt hiszik, hogy ezen Zeusképek Pheidiasnak olym্পiai Zeusa szerint készültek.

2. tábla.

1. A vatikani muzeumban őrzött Kronos. Komoly ábrázata és lefödött feje Kronos elzárkózottságát jelképezik.

2. A kömetező művészet egyik legszebb példája, mely most a nápolyi muzeumban van, azt ábrázolja, hogy Zeus letiporja pompás négyesfogatán az ellene harcoló gigászokat.

3. Juppiter Verospi. Márványszobor a római vatikani muzeumban.

4. A Vatikánban levő Hera-szobor, mely Barberini-Hera nevén ismeretes, mert Barberini kardinális rendezte ásatások alkalmával került napfényre. Eredetije az ötödik század első felében készült; ez a másolat a K. u. második századból való.

5. Athena Giustiniani szobra most a Vatikánban van. Giustiniani melléknevét előbbi tulajdonosa után nyerte. Eredetije a K. e. 4-ik századból való.

6. A Medusa, a három Gorgók egyike, kinek szép haját Athena változtatta kigyókká, s kinek fejét Perseus levágta Athena segítségével. Ez a márványból való Medusafej most Münchenben van és Medusa Rondanini nevén ismeretes.

7. A Belvederi Apollon szobra Leochares művének másolata. Belvederinek nevezik a Vatikán Belvedere terme után, hol a szobor áll.

8. A görög művészet különösen az ifjabbik attikai iskola idejében, a peloponnesusi háborútól Nagy Sándor uralkodásáig, gyakran ábrázolta Apollont földig érő ruhában, kitharával kezében, mint Apollon Musagetes vagy Kitharodos.

9. Artemis, a vadászat istennője, tegze felé nyul, hogy nyilat vegyen ki belőle. A szobor eredetije a K. e. 4-ik századból való. Most Parisban a Louvre-ban van, előbb Versaillesban a királyi palota disze volt.

10. Ezt az Arest (Ares Ludovisi, mert a Villa Ludovisiból való) Skopas Aresére vezetik vissza. A lábánál ülő Eros (Amor) talán későbbi hozzátoldás, hogy kifejezést találjon a szerelem, mely a tette vágyó harcias istent tartóztatja.

11. A melosi (miloï) Aphrodite szobra Parisban a Louvre-ban; 1820-ban találták Melos (Milo) szigetén. Nem lehet megállapítani, a szobor mikor készült. Skopas iskolájából való műnek tartják.

3. tábla.

1. Kronos, a kit a rómaiak az ő Saturnusukkal, a gabonatermés istenével egyesítettek. Kezében a sarlóalaku kés. Feje le van fődve, mint a 2. tábla 1 rajzában.

2. Rhea istennő rászedi Kronost, ki gyermekeit lenyeli; Rhea az ujonnan szülött Zeus helyett pólyába burkolt követ ad Kronosnak. Egy Albanóban talált, most a capitoliumi muzeumban levő oltár egyik oldaláról való dombormű.

4. tábla.

3. A fent (3.₂) említett oltár másik lapja. Az egy nymphára bízott Zeust egy kecske táplálja Kreta

szigetén, mialatt Kuretek vagy Korybantok zajos fegyvertáncot járnak.

4. Ugyanezen oltár harmadik oldala: Juppiter trónuson ül, átvette a világ (a trónus alatti gömb) feletti uralmat. Körülötte a többi istenek; mellette Minerva, mögötte Mercurius, e felett Vulcanus, mögöttök Vesta; Juppiter felett Venus és Diana egymással szemben. — Jupiter előtt Juno, mellette Apollo, e felett Ceres. Hiányzik Neptunus és Mars.

5. tábla.

1. Hermes az istenek követe. Gyorsaságára utal szárnya a lábán és kalapján; mint a kereskedés istene pénzes zacskót tart baljában, jobbában a pálca a hírnököt jelképezi.

2. Hephaistos (Vulcanus) kis bronzszobrocskája a British Museumban. Ez a kis szobrocska Hephaistost mint kézművest (kovácsot) tünteti fel. Izmos kezében szerszámait tarthatta, jobbában a kalapácsot, baljában a fogót.

3. A római Museo Torloniában levő, ezen szobrot rendszeren Vestára magyarázzák. Minthogy régebben a Palazzo Giustinianiban őrizték, ezen néven (Vesta Giustiniani) ismeretes.

4. Asklepios (Aesculapius), a gyógyító erő istenének szobra. Jellemzi a kigyó, a megifjodó életerő jelképe.

5. A római lateráni muzeumban levő hatalmas Poseidon szobor. Főattribútuma a háromágú szigony (tridens). Az isten jobb karját lábára támasztja, a melynek ismét támasza egy delphin.

6. Janust, e sajátlagos római istent, két fejjel ábrázolták. Főleg pénzeken maradtak meg ilyen fajta Janus-képek.

7. E szobor, most a vatikani muzeumban, Leochares szobra után készült. Zeus sást küldött s ez elrabolja, égbe viszi a fiatal Ganymedest.

8. A párducoktól huzott kocsin győztesen bejárja Dionysos isten a földet.

9. Az ívet feszítő Eros (Amor) szobra a capitoliumi muzeumban.

6. tábla.

1. Apollon Sauroktonos (gyíkölő Apollo). Praxiteles készített egy ily gyíkölő Apollo-szobrot. Ez a

meglevő szobor amannak talán utánzata. A vatikani muzeumban van.

2. Knidosi Venus. Praxiteles után. A római vatikani muzeumban, egy másik a müncheni Glyptothekában. E szobor rajza Knidos pénzein is látható.

3. Mnemosyne (emlékezet) a múzsák anyja.

4. A múzsákat ábrázoló szoborcsoportozatok közül legszebb az, a melyet a vatikani muzeumban őriznek. Az itt ábrázolt múzsa Erato, a szerelmi költészet múzsája, kit kezében tartott lantja jellemez.

7. tábla.

1. Ez a nápolyi Museo Nazionaleban levő kis bronzszobor Narcissust ábrázolja, a kit Venus, mert visszautasította Echo nymphea szerelmét, avval büntetett, hogy beleszeretett a víztükrében látott saját képébe.

2. Fatörzsre támaszkodó satyrus. Ez a szobor a római capitoliumi muzeumban van s valószínűleg Praxiteles egyik satyrus-szobrának utánzata.

3. A müncheni Glyptothekában levő satyrus fej, melynek a hegyes fül, bozontos haj állatias jelleget ad.

4. A capitoliumi muzeumban levő egyik kentaur-szobornak feje. Két ily sötétszürke márványból készült kentaurszobor van a capitoliumi muzeumban; az egyik idősebb, a másik fiatalabb kentaurost ábrázol. A Tivoli melletti Villa Hadrianában találták. (Lásd 8.,7).

3. tábla.

1. Silenus e szobron mint Dionysos nevelője és gondozója van feltüntetve, a ki szeretetteljesen tekint a karjaiban tartott kis istenre. E szobor a Louvrebán van.

2. A földmivelés jóságos istennője Demeter (Ceres) trónuson ül, jobbjaiban fáklyát, baljában kalászcsonót tartva. Eredetije pompeji falfestmény a nápolyi muzeumban.

3. Ritkák az alvilág istenének (Hades, Pluto) szobrai. Jelzői a trónus, a kerberos, a kormánypálca, a sas.

4. A farnesi Herakles nevén ismert óriási Herakles-szobor 1540-ben került napfényre a Caracalla thermákban Rómában. Most a nápolyi muzeumban van. A művész itt a munkától elfáradt hőst ábrázolta.

5. Charon az alvilág folyójának révésze átveszi a szállításdíjat egy halottól, a kit Mercurius vezetett ide.

6. Andromedát atyja Kepheus áldozatul oda-bilincselte a tenger melletti sziklához, hogy országa megszabaduljon a Poseidon-küldte szörnyetegtől. Perseus (baljában a Medusa-fej) kimentti Andromedát és feleségül veszi.

7. A fiatalabbik kentauros, lásd a 7-ik tábla 4. képét.

8. Sisyphusnak a sok gonoszságáért az a büntetése, hogy az alvilágban egy sziklát kell a hegyre felhengergetnie, a mely mindig ujból visszagördül.

9. Prometheus titán agyagból és vízből megalkotta az embert és, hogy életet öntsön belé, tüzet lopott az égből. Zeus büntetéskép a Kaukasz sziklá-jához köttette és sást küldött, mely mindég növekvő máját marcangolta: Prometheus megmentője Herakles volt. (15.₂₃, 17.₇.)

10. Niobe, Tantalus leánya, lenézte és gunyolta Latonát (Leto), Phoebus és Phoebe anyját, mert ennek csak két, neki tizennégy gyermeke volt. Niobe bűnhődését, gyermekeinek halálát, kiket Phoebus és Phoebe lenyilaznak, ábrázolta egy szoborcsoportozat Rómában egy Apollotemplomban. Már a rómaiak nem tudták, Skopasnak vagy Praxitelesnek tulajdonítsák-e ezt a műnkát. A csoport főalakja Niobe volt, a ki egyik lányát védeni akarja. Most ez a szobor, melyet 1583. találtak Rómában, Firenzében van.

9. tábla.

1. Venus Anadyomene, a tengerből kiemelkedő Venus. A medici Venus; előbb a villa Mediciben volt, most Firenzében van. A K. e. második század-ból való.

2. Praxiteles műve. Olympiában találták 1877-ben. Balkarján a kis Dionysust tartja Hermes, a (hiányzó) jobbajával talán szőlőfürtöt tart a kis Dionysus felé.

3. A Belvederi Apollo feje, lásd 2.₇.

4. Niobe feje, lásd 8.₁₀.

10. tábla.

5. Bellerophon (Bellerophontes) Korinthus nemzeti hőse a szárnyas Pegasuson ülve leöli a chimairát, a háromtestű (oroszlán, kecske és sárkány) vagy három-fejű szörnyetget.

6. Pihenő Herakles a nemeai oroszlán bőrével és a bunkós botjával.

7. A mikor Theseus tizenhatéves volt, anyja, Aethra, elvezette az ifjut ahhoz a sziklához, a mely alá rejtette atyja, Aegeus, kardját és saruit. Az ifjú könnyű szerrel felemelte a sziklát, és megkezdte hősi pályafutását.

8. Egy vázáról vett kép, a mely a nap felkeltét ábrázolja. A szárnyakkal ellátott tüzes lovak a tengerből emelkednek az ég felé. A nap istene, Helios, a kocsi vezetője.

11. tábla.

1. Herakles ifjúsága.

2. Herakles harca a háromtestű Geryonessel.

3. A nemeai oroszlán; jobbra Athena és Hermes, balra Joloas és egy nympa.

4. Herakles és az erymanthosi vadkan; Eurys-theus egy hordóba bújt félelmében.

5. Lysippus ércszobrának e márvány-másolata Firenzében van a Palazzo Pittiben. Ábrázolja a munkái után elfáradt Heraklest, a ki bal karjával az oroszlánbőrrel fedett tuskóra támaszkodik. Lásd 8.₄.

6. Nessos, a kentaur, átvitte Herakles feleségét Deianeirát a folyón és meg akar vele szökni. Herakles nyíllal lelővi.

7. A kígyót fojtogató Herakles. Bronzszobor Nápolyban a muzeumban.

8. Ariadne Minos leánya, a ki Theseusnak segítségére volt a Minotaurus megölésében és Theseus felesége lett. Theseus elhagyta Naxos szigetén az álomba merült Ariadnét, kit Dionysos itt meglelt és feleségévé tette. A szobor a Vatikánban van.

12. tábla.

1. Philiskos, a rhodusi mester, múzsacsoporthjának egy tagja lehet ez a Berlinben levő Polyhymnia szobor. Különös gondot fordított a mester a ruha kidolgozására.

2. 3. 4. Ezen Melpomene-szobrot és más hat Múzsaszobrot egy Tivolitól délkeletre fekvő régi villában találtak 1774-ben. Most a vatikani gyűjteményben van. *Melpomene*, egykor az ének műzsája, az attikai dráma virágzása idejétől kezdve a tragoedia műzsája.

E szobor lehet másolata Praxiteles egy művének. — *Thalia*, a vígjáték műzsája, mellette az álarc, jobb-jában a görbe bot, fején az örökzöld koszorú, baljában a dob. — *Euterpe*, a lyrai költészet műzsája.

13. tábla.

5. 6. 7. 8. *Urania*, a csillagászat műzsája, kezében a földtekével. — *Kalliope*, az epikus költészet műzsája, kezében tekercs. — *Terpsichore*, a tánc műzsája lyrával. — *Klio*, a történetírás műzsája irattekercset felgöngyölve.

14. tábla.

1. Nápolyban levő márványrelief. Jobb oldalon Hermes távozásra figyelmezteti Eurydiket. Bal oldalon Orpheus, a kinek most másodszor és végleg kell elválnia feleségétől.

2. Bellerophon a szárnyas Pegasust itatja. Relief Rómában a Pal. Spadában. (A pegasos a költő lovává csak a középkorban lett a 15. században.)

3. A fegyveres Oedipus a sphinx előtt. Vázafestmény.

4. Meleagros a kalydoni vadászat hőse. E szobrot 1838-ban találták és most Berlinben van. Lásd 14.₅.

5. Az aetoliai Kalydon vidékén pusztító vadkan megöletése, melyet Artemis küldött, mert Oineus király Artemisnek az áldozatot elmulasztotta. Sarkophagokon gyakran találni a kalydoni vadászat képét elhunyt fiatal emberek hősiességének jellemzésére. Ez a kép egy sarkophagon van a Villa Doria-Pamphiliben Rómában.

6. Melosból való kis terrakotta relief. Perseus a Pegasuson ül. Baljában sarlóalakú kardja, jobb-jában a Medusa feje. Alatta Medusa teste, kinek nyakából kiemelkedik Chrysaor, Geryones atyja. Lásd 8.₆.

7. Theseus megöli Minotaurust. Egy vörös figurás vázáról vett kép után. Minotaurus már elesik, Theseus jobb kezében a kard; mögötte Ariadne már tartja a győzelmi koszorút. Jobb oldalt Minos, ki balkezeében a királyi pálcát tartja.

8. 9. Az amazonok harca a görögökkel. Egy Lakoniában talált, most Bécsben levő sarkophag reliefje. Az amazonok keleti (perzsa) ruhaviseletben.

15. tábla.

1. Ez a csoport a káriai Trallesből való Apollonios és Tauriskos műve, mely Rhodos számára készült. Augustus idejében Rómába került, a 16-ik században Caracalla thermáiban napfényre került és 1786-ig a római Palazzo Farneseben volt; most Nápolyban van.

2. 3. Az embert alkotó és tüzet az égből lehozó Prometheus. Lásd 8.₉.

16. tábla.

4. Artemis istennő Aktaeont szarvassá változtatja és kutyáival széttépeti. A British Museumban őrzött kis márványszobor.

5. Berlinben levő szobra egy sebzett amazonnak. E szobor talán Polykleitos eredetijére megy vissza, a mely az ephesosi Artemis templom számára készült.

6. A gyermekgyilkos Medea, lásd 17._{4.5}.

7. Perseus a Medusafejjel, lásd 14.₈.

17. tábla.

1. Daedalus megtalálja fiának Icarusnak holttestét a parton.

2. Phrixos a tengerbe esett Hellet megmenteni akarja, de az egymás felé nyujtott kezek nem érik el egymást. Falfestmény.

3. Jason Medea segítségével legyőzi a sárkányt. Egy Münchenben levő amphorán levő kép.

4. Pompeji falfestmény: Medea gyermekeit megölni készül, mialatt ezek gondtalanul kockáznak. Háttérben a paedagogus.

5. Herculaneumi falfestmény, mely Medeiát ábrázolja, a mint lelkében az anyai szeretet és a gyűlölet küzd.

6. Egy nagy díszvázának festménye. Marsyas lanton játszik. Előtte áll Pallas Athene, mint bíró. A szárnyas Nike (győzelem) elfordul, evvel jelezve, hogy a győzelem Apollóé lesz. Apollo mellett Artemis. Jobbról fent Hermes, a legszélén Leto.

7. Egy a Capitoliumon levő sarkophag három oldala. A középső lap az ember-alkotó Prometheus ábrázolja. Körüle az istenek. A jobb oldalon fekvő gyermek az ember halálát jelképezi. A bal lap a Prometheus-tól az égből lopott tűz felhasználását mu-

tatja, mellette Adám és Éva formájában talán Deukalion és Pyrrha. A jobb lap Prometheus büntetése és felszabadítása Herakles által. (A magyarázatot bővebben Baumeister p. 1412.)

18. tábla.

1. Ezt a két ifjúból álló csoportot magyarázzák Kastor és Polluxnak is, és (a fáklyát tartót) halálnak, meg (a reá támaszkodót) álomnak.

2. Táncoló Bachansnő.

3. Hekate háromtestű titokzatos istennője az alvilágnak, egyúttal a nem látható (uj) holdnak az istennője. A rómaiak a keresztutakon kutyákat áldoztak neki. A capitoliumi muzeumban levő kis bronz-szobor után.

Képek az Iliashoz és Odysseiához.

A 19. táblától — a 41. tábláig.

19. tábla.

4. Vázafestmény. Achilles, mielőtt a kocsira lép, megelégedéssel nézi Hektornak a kocsihoz kötött holttestét. A háttérben a kígyó és a domb Patroklos sírját jelölik. A sír fölött Patroklos szelleme.

5. Vázafestmény. Achilles pamlagon hever. A pamlag alatt Hektor holtteste. A falon Achilles fegyverei. Eléje járul Priamos; mögötte szolgálai.

6. Vázafestmény. A halott kiterítve fekszik. Anyja fiának fejét tartja. Mögötte hajukat tépő asszonyok. A háttérben férfiak.

20. tábla.

1. Pompejiből való mozaik Nápolyban. Achilles kardját kivonni és Agamemnonnt megtámadni készül. Hajánál fogva visszatartja őt Athene.

2. Az íjlesztés. Vázafestmény.

3. Pompeji falfestmény Nápolyban. Patroklos Briseist elvezeti a középen ülő Achillestől.

4. A Potsdam melletti Sansouciban őrzött márványfej, mely a vak Homerost ábrázolja.

5. Kalchas jós Aulisban látja, hogy egy kígyó felkuszva egy plátánfára lenyeli a nyolc kis verebet és anyjukat, a miből azt jósolja, hogy a görögök kilenc évig fogják ostromolni Tróját, és csak a tizedikben foglalják azt majd el. Londonban levő relief.

6. Vázafestmény. Agamemnon elviszi Briseit.

7. Menelaos a sebzett Patroklost a földre teszi, hogy a támadó ellenség ellen megvédje. E szobor megvan több kopiában; így Rómában (a híres Pasquino), Firenzében (Loggia dei Lanzi).

21. tábla.

1. Nestor, Antilochos (a ki Patroklos elestének hírét elviszi a csata után Achillesnek), Patroklos és Thetis (Achilles anyja).

2. Vázafestmény. Aias és Diomedes balról, Aeneas és Hippasos jobbról. Köztük a földön fekszik Patroklos.

3. Achilles megöli Troilost, Priamos fiát.

22. tábla.

4. Az oltár felett lebegő Nike arra mutat, hogy ezt az áldozatot győzelem alkalmából mutatják be. A bal oldalon álló férfiú *libatio*-t (italáldozatot) készül végezni. A térdelő ifjú nyársra húzott hust tart a tűz fölé. A jobb oldalon álló férfiú zenével készül az áldozatot kísélni.

5. A tör lapján művészies kivitelben ábrázolva van egy oroszlánvadászat. Ilyen kivitelűnek kell gondolnunk Achilles pajzsát.

6. Északi Italiában talált tör, a gyűrűk közötti fa hiányzik.

7. Pajzs.

8. 9. Lándzsák.

10. Mykenében talált kardok; szúrásra és vágásra egyaránt alkalmasak.

23. tábla.

1. Vázafestmény. Priamus szomorúan kezére támasztja fejét. Hector egy tálból az isteneknek áldozni készül. Hekabe a tálba bort önt.

2. Az aegis Hephaistos műve. Ércből készült, de a testhez simuló védő vért.

3. Bucsújelenet.

4. Hektor és Andromache. Egy váza két oldalán.

5. Priamos térdre borult a tőle elforduló Achilleus előtt és visszakéri fiának holttestét. Relief Bécsben.

6. Vázafestmény. Achilleus trójai ifjakat feláldoz Patroklos sirjánál.

7. Dodonából való bronz-szobor Berlinben. Homeros-korabeli katonát ábrázol.

24. tábla.

1. Harpyia madár alakú szörnyeteg. Vázafestmény (Berlin.)

2. Kalchas feláldozni készül Iphigeniát; Iphigenia Artemishez fordul és ez szarvast küld Iphigenia helyébe. Baloldalt fejét lefödve áll Agamemnon. Pompeji falfestmény.

25. tábla.

3. Orestes megöli apjának gyilkosát, Aigisthost. Balról Klytaimnestra, jobbról Elektra. Vázafestmény.

4. A kép közepén a delphii háromláb és omphalos (83₈) előtt térdelő Orestes. Mellette Apollon és Athene; tovább a két furia. A kép felső részein: balról Pylades, jobbról Klytaimnestra mellképe. Vázafestmény.

26. tábla.

1. 2. A görögök (talán Achilles harcosai, a myrmidonok) harcra készülnek, öltözködnek és felfegyverkeznek. Vázafestmény.

3. Aiasz szorongatják a trójaiak, a kik fáklyákkal közelednek, hogy a hajókat felgyujtsák. Vázafestmény.

4. Achilles bucsút vesz az öreg Nestortól. A kocsin Antilochos és Phoinix. A háttérben Iris. Vázafestmény. Bécs.

5. Pompeji falfestmény. Achilles jobbjaiban a plektron. A székhöz támaszkodik Patroklos. Az ülő nők közül az egyik énekel.

6. Az ülő Achilles előtt áll Odysseus, kalapja (petasos) lecsuszott; Aias és Phoinix botjaikra támaszkodva hallgatják a beszédet. Vázafestmény.

7. Pompeji falfestmény. Poseidon és Apollon Trója falát építik.

27. tábla.

1. Paris (Alexandros) keleties öltözetben ítéletet mond Hera, Athena és Aphrodite istenek között. Paris mellett Hermes.

2. Aphrodite rábeszéli Helenát, hogy szökjék meg Parissal.

3. Aeneas Paris kísérője a nőrablásnál. Mögötte Paris (Alexandros) és Helena. Azután Aphrodite és Peitho, a rábeszélés istennője. Vázafestmény.

28. tábla.

1. Aias mögött Athene. A meztelen Hektor mögött Apollon. Vázafestmény.

2. Közbelépő öregek elválasztják a harcolókat, talán Hektort és Aiaszt. Vázafestmény.

3. Már Homeros idejében kedvelt gymnastikai gyakorlat volt a diskos-dobás. A diskos lencsealakú érckorong. A baloldali kép mutatja Myronnak híres diskos-dobóját, melynek több utánzata maradt reánk (Róma, Vatikán és Palazzo Cancelotti).

29. tábla.

1. Trója északról.
2. 3. Szövőszék.
4. Egy etruszk urnáról való relief. Az oltárhoz menekült Agamemnont megölik Aigisthos és Klytaimnestra.
5. Telemachos (jobb kezében kalapja) az öreg Nestornál tudakozódik atyja után.
6. Telemachos beszél szomorkodó anyjával, Penelopeval, a ki a szövőszék előtt ül.
7. Fonó nő.
8. Pompeji falfestmény. A trójaiak éjnek idején (fáklyás kíséret) a városba hurcolják a falovat.
9. Régi, de már Homeros kora utáni hajók, melyek már mint csatahajók használtak.

30. tábla.

1. A mikor a görögök felkeresték Chryse nympha oltárát, melyet Jason állított fel, egy kígyó megmarta Philoktetest. A többiek között ott van Diomedes és valószínűleg Agamemnon. Vázafestmény.
2. Kockázó hősök. Achilleus (a bal) négyet dobott, Aias hármát. Vázafestmény.
3. Menelaos hevesen támadja ellenfelét; mögötte egy istennő (Aphrodite ?) visszatartja kezét. A másik oldalon a menekvő Paris (Alexandros) és Artemis istennő. Vázafestmény.

31. tábla.

1. A müncheni Glyptothekában levő szobor, a mely a Villa Albaniból került ide. Diomedes baljában a Palladiumot tartja, Pallas istennő kis szobrát. A Palladiumot Odysseus és Diomedes rabolták el Trójából.
2. Aeneas elviszi az égő Trójából atyját Anchisest és fiát. Feleségét útközben elveszti.
3. Odysseus; lásd 32,1.
4. A hal- és kutyateszbe végződő Proteus fadoronggal védekezik Agamemnon és társa ellen.

32. tábla.

1. A phrygiai sipkával fedett Odysseus bort ajánl a Kyklopsnak. Szobor a Vatikánban.
2. Az alvó Polyphemust megvakítják Odysseus társai. Vázafestmény.

3. Odysseus társai partraszállnak és Antiphates lányánál a lakókról tudakozódnak.

4. Odysseus és társai kimenekülnek a juhok alatt Polyphemus barlangjából. Vázafestmény.

5. A laestrygonok kövekkel támadják a görög hajókat.

6. A görög hajók pusztulása.

7. Odysseus hajója a háttérben. Egy laestrygon megöl egy görögöt. Parton ülő nymphák jobbra utalnak.

8. Kirke udvara. Odysseus elvarázsolása nem sikerült s Kirke térdre borul Odysseus előtt.

9. Vegyítő edények.

33. tábla.

1. Achilles oldalán és sarkában sebzetten a földön fekszik. Holttestét egy trójai katona el akarja vinni. Aias leöli ezt. Paris menekülve nyilaz Aiasra. Vázafestmény.

2. A Trójába hatolt görögök megölik Priamost és a köréje csoportosult asszonyokat és gyermekeket.

3. Menelaos találkozik Helenával.

34. tábla.

1. Lovak befogása. A két kerekű kocsi rúdjának igájához szíjjal oda kötik a lovakat. Istráng (mint nálunk) még nincs; a gyeplő a ló szájától az igához van erősítve s innen megy tovább hátra. Fekete figurás vázáról vett kép.

2. 3. A legegyszerűbb alakú ekéket ábrázoló képek.

4. Öszvérfogat.

5. Korsók.

35. tábla.

1. Egy vizvödron (*hydria*) talált rajz után. A syrenák női fejjel ellátott madarak. Az egyik syrena a hasztalan kísértés után a tengerbe veti magát.

2. Aias halála. Vázafestmény.

3. Sisakok.

4. Az alvilág. Odysseus hajója a tengeren. Odysseus a sziklakapun bejutott az alvilágba, gödröt ásott és távol tartja a szellemeket. Oldalt Elpenor.

5. Az alvilág. A danaidák. Sisyphos. A madártól

marcangolt Tityos. 3. 4. Falfestmények Rómában az Esquilinuson.

6. Odysseus hajója.

7. 8. 9. Homeros korabeli hajók.

36. tábla.

1. 2. Skylla. Felső része emberi alak. Alsó része állatfejekbe végződik. Alul a hullámok. Terrakotta relief.

3. Vázafestmény. Odysseus kőrakáson ül, kezében a kés, a melylyel feláldozta a kost. Mellette társai. Előtte a földből kiemelkedik Teiresias, a jós.

37. tábla.

1. Hermes (jobbában a hirnöki bottal) megjelenik Kalypso nymphánál és áthozza neki Zeus parancsát. Pompeji falfestmény.

2. Philoktetes, a Trója ellen vonuló görögök legjobb íjjásza, kígyómarás következtében kénytelen Lemnosban maradni. Sebesült lábát nagy elővigyázattal a földre teszi Ph. ezen a képen, melynek eredetije egy karneolgemma Berlinben.

3. Philoktetes Lemnoson barlangja előtt ül. Mialatt Odysseus beszédével lefoglalja Ph. figyelmét, ellopja Diomedes a nyilakat, a melyek nélkül Tróját nem lehet bevenni.

4. Odysseus a phaeakok tengerpartjára vetődött és segítséget kér Nausikaa királyleánytól, a ki társnőivel a parton játszott. Athene istennő megjelenik és bátorságot önt a menekülni akaró lányokba. Vázafestmény.

38. tábla.

1. Odysseus háza alaprajzának egy rekonstrukciója.

2. Odysseus lábát mossa az öreg Eurykleia. Hátul Eumenes, a disznópásztor. Odysseus befogja Eurykleia száját, hogy el ne árulja. Relief.

3. Az ajtónak belső zárját lehet kívülről is egy görbe kulcs segítségével kinyitni. Vázafestmény.

4. 5. 6. 7. Székek.

8. 9. 10. 11. Ajtók, azokon levő záruk és hozzávaló kulcs.

12. Egy Berlinben levő karneol a visszatérő Odysseust ábrázolja, a kit koldus ruhájában is felismer hű kuttyája Argos.

13. Ilyen malom lehetett kisebb (*mola manuaris*) és nagyobb (*m. asinaria*); a kisebb fajtájuk kb. két méter magasak voltak. A nagyobbak hajtására állatokat (lovakat, öszvéreket, szamarakat) használtak.

39. tábla.

1. Kirke megérintette pálcájával Odysseus egyik társát s ez disznóvá alakul ál. Vázafestmény.

2. Kirkenek nem sikerül Odysseust elváltóztatni. Körülöttük O. elváltóztatott társai. Vázafestmény.

3. Odysseus és Elpenor között a bűvös Kirke.

4. 5. Serlegek.

40. tábla.

1. 2. 3. Reliefek Bécsben. Telemachos és Odysseus (kinek kezében íj és nyíl volt), leöli Eurymachost, a ki szavaival akarja O. megengesztelni. 2. 3. A kérők védekeznek; egyik már sebet kapott hátán, egy holtan fekszik.

41. tábla.

1. Vázafestmény: A kérők leölése.

2. Pompeji falfestmény. Odysseus beszélget Penelopeval. A beszélgetés tanuja egy ablakon át néző nő.

3. Homeros leírása szerint rekonstruált harci szekér.

4. Egy Weimarban levő sarkophag domborműve. A középén megjelenik Orestes és Pylades Iphigenia előtt. A bal oldalon Iphigenia az Argosba küldendő levelet elolvassa O. és P.-nek. A jobb oldalon Orestes hajójára veszi Iphigeniát, mialatt Pylades őrt áll.

5. Orestesnek az anyagyilkosság után sehol nyugta nincs. Furiák üldözik kigyóval kezükben. Az elől menő furia tükröt tart, melyben Klytaimnestra képe látható. Vázafestmény.

6. Egy 1761-ben Antium kikötőjében talált ezüst-serleg domborműve, a mely Orestes felmentését Athene által ábrázolja.

7. Elektra leült Agamemnon sírjánál; az áldozatként hozott edény a sír talpára van letéve. A kísérő nő egyéb áldozati ajándékokat hoz. A másik oldalon Orestes és kísérője. Vázafestmény.

42. tábla.

1. Odysseus bal lábát az előtte térdelő rabszolganőnek nyújtja lemosásra. A háttérben egy szolgál, talán Eumaios.

2. Nyíl hegye.

3. 4. Tripus, háromláb.

5. A tanító és tanuló szemben ülnek egymással. A tanító lyráját ölébe vette, a tanuló a lyrát maga előtt tartja és bal kezével pengeti a húrokat; bizonyára egy ének kísérő zenéjét tanulja; lásd 75.₁₁.

43. tábla.

1. Előkészület a satyrjátékhoz. A kar tanítója figyelemmel hallgatja az előtte álló két színész próba-előadását; közöttük a fuvolás. A jobb oldalon egy színésznek az öltözködésnél segít a szolgál.

2. 3. 5. A Dionysos kíséretéhez tartozó satyrokat a művészet táncolva, maenadok és bacchansnők társágában vagy csinyt elkövetve szokta ábrázolni.

4. A *maenades* a Dionysos tiszteletben résztvevő őrjöngő asszonyok, a kik földig érő, a kart meztelen hagyó chitonban és kezükben a thyrsos-szal a Parnassuson és a Kithaironon tartózkodnak.

44. tábla.

1. A Nike Apteros temploma az atheni Akropolis falán. A templom, formáját tekintve, amphiprostylos (lásd 53.₄). A templom részei: az isten szobrát tartalmazó zárt helyiség (*cella, naos*), a cella előtti rész, elöl négy oszloppal, *pronaos*; egy hasonló, szimmetrikus rész a cella mögött, *posticum*.

2. Az olympiai hippodrom tervrajza. A nézők helye részben a domb lejtőjén, részben az azt kiegészítő töltésen van. A hippodrom aljában van egy oszlopcsarnok.

3. Egy udvarral bíró ház tervrajza.

4. Két udvarral bíró ház tervrajza.

5. A propylaeák az atheni Akropolisban. A propylaeák az atheni Akropolisba vezető díszes bejárat, melyeket Mnesikles épített 437—432 K. e.

6. Lysikrates építtette ezt az emléket egy győzelme alkalmából, a melyet mint choragos 334-ben aratott.

7. Delos szigetén lelt sír. Az épületszerű sír egyik oldalán a halott képe domborműben ki van dolgozva.

8. Fehér márványból készült kerek oltár, melynek oldalát virágkoszorú és bikafej díszíti; lelhelye Delos.

9. Egészen templomszerű alakja van a lykiai Xanthos közelében kiásott sírnek, melynek annyi töredéke maradt fen, hogy restaurációja (a British Museumban látható modellje) könnyen lehetséges. Lásd 68.,

45. tábla.

1. A chorusnak (a karnak) a régi drámában úgy a tragoediában mint a komoediában nagy szerep jutott. A kar tánca nem kevésbé fontos mint egyéb szerepe. A régebb drámaköltők egyúttal táncmesterek, a táncok feltalálói és tanítói voltak. Később a táncok kigondolása a karmester (chorodidaskalos) feladata volt.

2. Rómában 365 körül Kr. e. honosodtak meg a színi játékok, melyek eredetileg fuvola kíséret mellett lejtett táncokból állottak. A táncolók Etruriából való emberek (*ludiones*) voltak. Egy ilyen etruriai táncoló nőt ábrázol a mi rajzunk.

3. Egy tragoediának jelenete, melyben Hermes egy halottat (talán Alkestist) az alvilág felé vezet. Mindkét alak kothurnuson áll, mely tetemesen emeli az alakok nagyságát. Eredetije színes mozaik a Vatikánban.

4. 5. 6. Székek.

46. tábla.

1. Az Athenben levő Lysikrates emlék (44.₆) egyik reliefje, mely a Dionysosmondának egyik jelenetét ábrázolja. Kalózok elfogták Dionysost. A megkötözött Isten oroszlánná változik. A kalózok a tengerbe ugranak és delfinekké lesznek a derék kormányost (ez az ülő alak) kivéve.

2. A capitoliumi muzeumban levő mellszobor, melyről azt tartják, hogy Aischylost, a görög tragoedia író, ábrázolja.

3. Aristophanes, a görög komoediáíró, mellszobra. E mellszobor kettős (kettős herma); a másik (mögötte levő) fej, Menandros feje.

4. Míg a színház felső sorai egyszerű kőpadok voltak hátsó támasz nélkül, addig az első sorban

köröskörül pentelei márványból készült háttámlás kényelmes ülések voltak. Ezek között volt a 48.₃. ábrázolt ülés; lásd még 59.₇.

47. tábla.

1. Athenae város fellegrvára, az Akropolis. Széles márványlépcső vezet fel az oszlopos bejárathoz (*propylaea*), melyet Perikles építtetett Mnesikles által (437—432). Még a propylaea előtt a jobb oldalon Athene Nike temploma (Nike Apteros nevén ismeretes); a propylaea bal oldalához csatlakozott egy képcsarnok (*pinakotheka*); a várban magában volt *Athene Promachos* óriás ércszobra, melyet Pheidias készített; a szűz Athene temploma, a *Parthenon*, a melynek romjai a velenceiek 1687-iki ostroma alkalmával tett károk dacára most is nagyszerűek; itt volt feállítva Athene aranyból és elefántesontból készült szobra (Pheidias műve); Athene Polias régi temploma, az *Erechtheion*, Athenének fából készült régi szobrával; lásd még 53.₉.

2. Kapualkotás teherhárító háromszöggel.

3. A mykenaei várba vezető uton levő ezen királyi sír Atreus királynak kincsesháza (*thesaurus*) nevén ismeretes. A kerekalaku belső tér átmérője körülbelöl 15 méter. A bolthajtást egymás felett kinyúló (lépcsőszerű) kő-gyűrűk alkotják.

4. Kyklops falaknak hívják azokat a legrégibb falakat, a melyeket óriási (gyakran sokszögű) kövekből alkottak.

5. *Templum in antis*, azaz olyan templom, melynek belső cellájához oldalfalas előcsarnok (esetleg hátsó csarnok is) tartozik.

6. *Peripteros*, azaz olyan templom, melynek belső épületét köröskörül oszlopsor övezi.

7. A dór oszlopfő alatti dísz átmetszete.

8. Dór oszlop vízszintes átmetszete.

9. *Akanthuslevél*.

48. tábla.

1. Az újabb attikai komoedia költőjének, Menandrosnak, szobra az atheni Dionysos színházban volt felállítva. Az itt ábrázolt Menandros-szobor a vatikáni gyűjteményben van; valószínűleg Diocletianus thermáiban volt felállítva, honnan a középkorban egy templomba jött, hol valamely keresztény szent ábrázolásának tartották.

2. Euripides-szobrok, a költő nevének felírásával is, nagyobb számban maradtak ránk. Nápolyban és Rómában tizenhét ilyen szobor van a különböző muzeumokban.

3. Az atheni Dionysos-színház középső ékében hatalmasan kimagaslik a kisebb ülések között a Dionysos attributumaival díszített ülés, mely a Dionysos-papnak volt a helye.

4. 5. A ki a színházba menni akart, színházi jeggyel látta el magát. Ezek vagy ólomból készült vagy csontból való jegyek voltak, melyeken különféle rajzok (Kronos fej) és írások, meg számok (a színdarab címe, az ülőhely megjelölése) voltak olvashatók.

49. tábla.

1. Etruszk síremlék Tarquiniiben (a mai Cornetoban).

2. Sziklába vésett etruszk sírkamra, melynek födélzete oszlopokon nyugszik. A régi Caere, a mai Cervetri területén.

3. A Pompeiiben kiásott házak egyikének restaurált átmetszete. A házat rendszeren Pansa házának nevezik, melynek tulajdonosa egy felirat szerint Cn. Alleius Nigidius Maius volt. A ház különösen a szép besosztása miatt érdemel figyelmet. A peristylum hasonló az atriumához. A házhoz boltok tartoztak, ezek között egy pékműhely malmokkal. (38.₁₃.)

50. tábla.

1. Ion oszloprendszer. Az oszlop karcsúbb mint a dór. A barázdák között lapos közök vannak. Lába, a mely három gyűrűből áll, négyszögletes lapon nyugszik. Az oszlopfő csiga-alakú tekercs (*voluta*), mely alatt a tojásfüzérhöz hasonló ökörszemdísz. A voluta fölötti abacus vékony lehajló levéldísszel. — Az oszlopon nyugszik a 3 részből álló architrav, következik a gyöngyfüzér, azután a felső gerenda, mely néha sima, néha domborműdísszel van ellátva. Ujabb gyöngysor és ökörszemdísz után a főpárkány, melynek alsó részén jellemző a fogsorozat.

2. Attikában dór befolyás alatt némileg elváltozott a tiszta ion rendszer. Az oszlop alatti négyszögletes lap elmaradt; az oszlop alapja három gyűrű, két domború és egy homorú; az oszloptörzs kevésbé karcsú; a fogsorozat hiányzik.

3. Dór oszloprendszer. Az oszlopnak lába nincs, az oszloptörzs közepe felé megdagad, felfelé ifjodik. A törzsön levő barázdák élben találkoznak. Lásd 47,₈ és 53,₃. Az oszlopfőn nyugvó gerenda az *architrav*, e felett a másik gerenda, a melyen a *metopon* (plasztikus dísszel) és a *triglyphos* váltakoznak; felette az előrenyúló eresz (*geizon*), vízceppekkel. Az egészet betetőzi a háromszögű oromfal (*tympanon*), melynek párkánya (*szima*) festett dísszel van ellátva.

4. Az atheni Erechtheion sarokoszlopának felső része. (Attikai ión stílus.) Az oszlop fején szallagos virágdísz. A két *voluta* nem egyenlő! A baloldali felénk hajlik, mint ezt 53,₁ sarokszlopa mutatja.

5. Az Erechtheion oszlopainak képe oldalról; felvilágosításul szolgálhat 53,₁ nézése.

6. A templum *in antis* (47,₅) homlokpilléreinek (*antae*) felső része. Itt is ugyanazok a részek találhatók, mint az oszlopfőn; az *abacus*, az *echinuskyma* és a palmettákkal és kelyhekkal díszített nyak. (Az aeginai templomról.)

7. A Nike Apteros templomának (53,₈) *antae*-je. A kapitel itt is három részből áll: *kyma*, a virágdíszes nyak és az *abacus*.

8. Az u. n. *Thescion* (Athen) mennyezetének képe.

9. Egyszerű korinthusi oszlopfő: két levélkoszorú egyik a másik fölött; az alsó *akanthus*, a másik nádleveleiből. A szelek tornyának oszlopáról (68,₂ 3.).

10. A Lysikrates emlék (44,₈) díszes korinthusi oszlopa. Már az oszloptörzsének barázdái levelekben végződnek. Következik egy sor nádlevél, fölötte *akanthus*-sor, azután 4 *tekeres* (*voluta*), melyek mindegyike szintén levelekre támaszkodik. A tekercek között egy palmetta.

51. tábla.

1. Az ifju Dionysost ábrázolja ez a szobor, melyet Rómában találtak és most a British Museumban őrznek. Az isten haját és homlokát szőlőlevelek és szallag díszíti. Kezében tartott csészéjébe a női alakot vett szőlőtő a gyümölcs nedvét préselni készül.

2. Táncoló *satyrus* és *bacchansnő* tánca; köztük a párduc. Dombormű a Villa Albaniban Rómában.

3. Sophoklesnek, a híres görög tragikusnak márványszobra Rómában van a laterani muzeumban ahová 1839-ben került Terracinából. Eredeteje való-

szinüleg az az ércszobor, amelyet Athenaeben a Dionysos színházban felállítottak 350 körül.

52. tábla.

1. Thalia a vigjáték műzsája; lásd 12₃.
 2. Versenyen fellépő fuvalás (auletes) ujjatlan chitonban; haját koszorú díszíti; arcát és száját leköti a phorbeia, egy keskeny szíj, a mi által a fuvola hangja enyhébb lesz.

3. Színházi jegyek, lásd 48₄.

4. Az epidauroszi színház alaprajza. Epidauros Argolisban van; a színházat 1881 óta ásták ki; a színházban 30,000 ember fért el. A színház Polykleitos műve és a negyedik század közepe táján épült. A nézőtér hegyoldalon épült; az orchestra teljes köralakú; az orchestrát vízlevezető csatorna veszi körül. Az alsó ülésorok 12 ékre vannak felosztva. Azután következik a diazoma. A felső ülésorok 23 ékből állanak. Egy második övező folyosó van fönt a körfalon belül. — A régi időben a görög színháznak külön színpadja (*logeion*) nem volt; a színészek és a kar együtt játszott az orchestrában. A kar a *skene* épületének jobb oldalon fekvő helyiségéből indult ki és a jobb oldali kiszögelő szárnyon jutott az orchestrába. A színészek számára a pröskenionban (a keskeny folyosó, melynek oldalán lejtők vannak) levő ajtón át jutottak a színpadra.

5. Egy Párisban levő értékes onyxvázának dísze, mely hihetőleg a keletről került Franciaországba. Az egész Dionysos-kultusznál használt tárgyakból alkotott csendélet. A közepén egy asztal fáklyát tartó Ceres szoborral. A szőlő és örökzölddel körülfont fenyőkön két Pan-, két Bacchausnő álarc. A földön is álarcok. Az asztal mellett batyu görbe pásztorbottal.

53. tábla.

1. Az Erechtheion mennyezetének képe. Lásd 50_{4,5}.

2. A korinthusi oszlop alja és törzse olyan mint az attikai ión oszlopé (50₉). Az oszlopfő leírását lásd 50₁₀. A Lysikrates emlékről (44₆).

3. Dór oszlopfő. Felsőrész négyszögű lap (abacus) festett maeander szallag díszítéssel; alsórész vánkos (echinus) a súly alatt lehajló festett levéldíszítéssel.

4. A Nike Apteros templomának alaprajza. A templom formáját tekintve *amphiprostylos* azaz csak

a cella van minden oldalról fallal bezárva. Az előcsarnok (*pronaos*) és a hátsó csarnok (*posticum*) helyett elől-hátul oszlopsorral határolt oldalt nyitott tér van.

5. Aeginai dór templom restaurációja. A templom peripteros azaz úgy a keskeny mint a hosszú oldalán körül van véve oszlopokkal.

6. A Parthenon alaprajza ; peripteros. Lásd 53₆ és 47₁₁.

7. Az Erechtheion alaprajza. Lásd 47₁₁.

8. Az atheni várba vezető propylaea előtt, jobbra egy kinyúló bastionon épült a propylaea építése idején Athene Nike istennőnek egy négyoszlopos ion amphiprostylos-templom. A köznép a benne levő Athene szobrot Nikeszobornak nézte, s minthogy természetesen szárnyatlan volt, Nike Apteros (= szárnyatlan) nevezte.

9. Az akropolis. Lásd 47₁₁ és 64₁₁.

54. tábla.

1. Az orange-i színház a római színház típusát mutatja. A nézőtér már nem patkó, hanem csak félköralakú. A nézőtér záró falai párhuzamosan mennek a scaenae fronszal. A bejárat e zárófal mellett alagútszerű. Orange (lat. Arausis) Franciaországban.

2. Egy tragikus színész színes elefántcsontszobrocskája, a melyet Rietiben egy római villa romjai között találtak. Az álarc szakáltalan. A szem és szájnagy nyílásai lehetővé teszik az arc vonásait is látni, melyek heves haragot fejeznek ki. Jellemző a jobbkar gestusa is, mely haragos elutasítást fejez ki. K. u. második század végéből való.

3. Terrakotta álarc, mely a szigorú atyát ábrázolja ; az álarc balfele jókedvű, a jobb fele haragos arckifejezést mutat. A színész majd a jobb, majd a bal felet mutatta, amint szerepéhez illett.

4. Ugyanaz oldalt.

55. tábla.

1. Pompejiben két színháznak romjaira akadtak ; az egyiket nagy színháznak, a másikat kis színháznak nevezik. A nagy színház körülbelül száz évvel előbb épült, mint az első kőszínház Romában, melyet Pompeius építtetett 55-ben K. e. A kis színház körülbelül 80-ban épült K. e. Ez a színház földve volt s valószínűleg (mint a görög *odeum*) zenei előadásoknak szolgált.

2. Terrakotta álarca a hamis, furfangos rab-szolgának.

3. A régiek színi előadásainál nagy fontosságuk voltak az álarcok, melyek célja volt kifejezésre juttatni a szereplő jellemét, megerősíteni a hangot és kimagaslóbbá tenni a színészt. Ez utóbbi célnak szolgált a homlokrész felett kiemelkedő hajdíz (*onkos*); a hang erősítését elérték a nagy szájüreg által.

56. tábla.

1. A Parthenon, Athene temploma, az athenaei Akropolisban 438-ban készült el tizennégy évi munka után. Építészei Kallikrates és Iktinos. A templom az attikai dór stílus legszebb alkotása; a dór stílus rideg komolyságát enyhíti egyes ion elemek felvétele. De nemcsak az építészet hatalmas alkotása a Parthenon, a templom felső részein levő szobordiszítések a görög szobrászat fénykorának leghatalmasabb vállalkozása; lásd 47.¹ és 53.⁸.

2. A déli Itáliában levő Paestumban (Poseidonia) maradt fen egy dór stílusban épült templom a Kr. e. ötödik vagy hatodik századból. Az egész templomot körülfogja egy oszlopsor, a keskenyebb (24 m.) végén hat, a hosszabb (60 m.) oldalán tizennégy oszlop. Az oszlopsoron belül van a tulajdonképeni templom-épület: az előcsarnok (*antikum*, *pronaos*), a cella (*naos*) az istenszoborral és a *posticum*. A cellát két oszlopsor (melyek felett kisebb oszlopok vannak) 3 részre osztja.

3. Pergamos vagy Pergamon(um) a Kr. e. harmadik század közepétől a pergamumi birodalom fővárosa 133-ban Kr. e. mint Attalus király hagyatéka római főnhatóság alá került. A város nagyszerű építményei közé tartozott Zeus és Athenének oltárformára épített temploma, melyet II. Eumenes király emeltetett a gallusok felett aratott győzelmének emlékére. A városban 1878 óta folynak ásátások.

4. 7. Oltárok.

5. 8. Görög sírok.

6. Az Erechtheion romjai. Az Erechtheion az athenaei Akropolisbau Athene Polias és Poseidon Erechtheus ion stílusban épült temploma. A perzsák pusztítása után 421-ben kezdték ujjaépítését. Tervrajzát lásd 53.⁷.

57. tábla.

1. A segestai színház restaurációja. Lásd 68.^{4.5.} A színpadra vezető lépcső oldalt vezet. A scaenae frons nem volt olyan, mint ezt a restauracio mutatja, hanem oszlopdísszel volt ellátva.

2. Vígjáték-jelenet: egy öreg ember és szolgája egy leány ablakánál.

58. tábla.

1. 2. Vígjáték-jelenetek. A felső kép a hengegő katonát ábrázolja, a ki előtt alázatosan szónokol egy parasita. A jobbról és balról ülő férfiak a színház rendőr-tisztviselői. Pompeji falfestmény. Az alsó kép: Cheiron, a kentaur, ki a lernaei hydra mérgetől meg van mérgezve, enyhülést keres egy házban. Rabszolgái felsegítik; felül nymphák arra mutatnak, hogy a hely közelében nymphák tartózkodnak.

59. tábla.

1. A stadion vagy stadium a versenypályák pályája, mely ezt a nevet onnan kapta, hogy az olympiai versenypálya épen egy stadium (185 m.) hosszú volt. Az épület olyan mint a római circus; csak a *spina* és a *carceres* hiányzanak benne.

2. Rómában a Tiberis partján van ez a kis, szép korinthusi oszlopokkal körülvett kerektemplom, melyet Vesta-templomnak neveznek. A Kr. u. harmadik század elejéről való.

3. A legrégebb és egyszersmind legszebb sarkophag, melyet 1780-ban találtak a via Appia mellett a közös Scipio-sírban és most a Vatikánban van. Bele volt temetve Lucius Scipio Barbatus, a ki Kr. e. 298-ban consul volt. A rajta olvasható sírirat saturnusi versekben van írva. A sarkophagnak oltárformája van.

4. Az epirusi Dramyssusban egy görög színház romjai maradtak meg, melynek nézőterét két diazoma (övező folyosó) három részre osztja. A felső körfalon oszlopcsarnok volt.

5. A cloaca maxima torkolata, melynek építése a római királyok korába esik. Ez a csatorna Rómának mélyen fekvő részeiről vezette el a vizet s így emelte a város egészségét.

6. A Mons Palatinus volt Rómának legrégebb

megerősített része. Minthogy a fal négyszöget zárt be, a legrégebb Rómát *Roma quadratanak* hívták.

7. A dionysosi színházban az első sorban díszülések voltak hivatalnokok, papok és oly vendégek számára, a kiket a *proedria* megilletett. A többi sorokban az ülés elülső és hátulsó része ki van mélyítve az ott ülők lábai számára, a mi kényelmessé tette az ülést és helymegtakarítást eredményezett.

8. Sírkamra. Lásd 49.,.

60. tábla.

1. 2. 3. Vígjáték-jelenetek. A legalsó kép mythológiai vonatkozású. Az ablakban látható Alkmene, Herakles anyja; a bal alak Zeus, a ki meglátogatja Alkmenet; a jobb oldalon van Hermes, a ki kalapjáról és botjáról felismerhető.

61. tábla.

1. 2. A gallusok a Kr. e. harmadik században vándorlásaik közben Kis-Ázsiába is kerültek s itt nagy rémületet okoztak, míg Attalus Pergamos királya le nem győzte őket. Ezeket a győzelmeket örököltette meg Attalus szobrászokkal; az ezen győzelmet megörökítő szobor-csoportokból valók e szobrok is; a melyek valószínűleg 134-ben Kr. e. kerültek Rómába Attalus egyéb hagyatékával. Az 1. kép egy gallust ábrázol, a ki az üldöző ellenség elől csak úgy tud megmenekülni, hogy előbb feleségét, azután magát öli meg. A 2. kép egy haldokló gallus harcost tüntet fel. Ez első szobor a Museo Buon-campagniban van, a második a capitoliumi muzeumban.

3. 4. 5. 6. Római sisakok.

62. tábla.

1. a) b) Az amphitheatrum Flavium (Colosseum). A Flavius családból való Titus császár nyitotta meg ezt az amphitheatrumot Kr. u. 80-ban. Az amphitheatrum a legborzasztóbb játékok színhelye volt. Most is megvan e remek alkotás nagyobb része (a felénél több), jóllehet a középkorban valóságos kő- és ércbányának használták.

2. A mons Capitolinus megerősítése a legrégebb időben ilyen lehetett.

3. A Tullianum. A Capitolium aljában levő bör-

tönnek egy mély pincéje, a mely már a legrégebbi időkben a kivégzések helye volt. Az alsó üreg eredetileg hihetőleg egy ott fakadó forrás (melynek régi latin neve: *tullius*) medencéje volt. Ezek a föld alatti helyiségek meg vannak ma is egy templom alatt.

4. A syrakusaei színház lépcsői. Lásd 46,₄ és 59,₇.

5. A Tiburban (a mai Tivoli) levő u. n. Vesta-templom alaprajza. Ilyen Vestatemplom volt egy a Forum Romanumon, melyben a Vesta-szűzek őrizték az örök tüzet.

6. A déli Franciaországban fekvő Nîmes-ben van egy a római császárság idejéből való templom, melyben a római templomépítés szolgálatában látjuk a görög (korinthusi) stílus formákat. Mai neve *maison carrée*.

63. tábla.

1. Az ökölvívók szíjakkal összekötözik kezüket, s így támadnak egymásra. Vázafestmény.

2. Parittyás.

3. Ólomból való parittyákövek.

4. A hajító-dárda könnyebb és biztosabb irányítására volt a nyélen egy kis bőr fogantyú, melyet, mint a rajz mutatja, két ujj közé vesz a dárdavető.

5. Peltasta könnyű fegyveretű görög katona, ki elnevezését a könnyű pajzstól (*pelta*) nyerte.

6. A birkózás (*pale, luctatio*) a testgyakorlás egyik legrégebbi formája. Jellemző e gyakorlat nagy fontosságára, hogy a gyermekek testgyakorló helyét a birkózás után nevezték el *palaestra*-nak. A mi rajzunk mutatja azt az állást, a melyben a birkózáshoz fogtak.

7. 8. Sisakok.

64. tábla.

1. A Dionysos-színház. Az 1862-től 1895-ig végzett ásatások öt építő korszak nyomaira vezettek. A legrégebbi színház orchestrája kör alakú volt; a nézőtér támaszfalain belül az előadások alatt fapadokat állítottak fel; *skene* (a színházat a nézőtérrel szemben bezáró fal vagy épület) nem volt. — A negyedik században kőből építették az üléseket, és megépítették a *skene*-t. — A harmadik korszakban a *skene* fala alá építették az oszlopos *proskenion*-t közepén egy széles, oldalt egy keskeny ajtóval. — Nero idejében az eddig kör alakú

orchestra egy részét elfoglalták színpad számára. — A 3-ik vagy 4-ik században K. u. még egyszer átépítették a színpadot.

2. Egy tragoedia költő (Philiskos) tanulmányozza a színház álarc-kincsét, hogy ehhez alkalmazza szereplő személyeit; a háttérben megjelenik a muzsa. Relief a laterani muzeumban Rómában.

65. tábla.

1. A merre a rómaiak diadalmas fegyverei elhatoltak, találunk magukban álló, az utak felé épített íveket, a melyeket legtöbbnyire mint a diadal külső jeleit diadaliveknek szokás nevezni. A ránk maradt diadalivek száma körülbelöl 120; Rómában tiz van. Az itt ábrázolt Titus-ív a forum Romanum délkeleti részén, Jeruzsálem elpusztításának (70. K. u.) és a zsidók feletti győzelemnek emléke. Az ívet a Senatus és a nép állította fel az isteni (divus) Titus császárnak Domitianus uralkodása alatt K. u. 81-ben.

2. A németországi Trierben van egy hatalmas kockakövekből épült két ívvel ellátott kapú, a mely valószínűleg Maximianus császár tiszteletére épült, a ki 288-ban Trierben tartózkodott. Most Porta Nigra a neve.

3. A Vesta-templom egy oszlopa.

4. A Thermae Diocletianae restaurációja. Maximianus császár társuralkodójának, Diocletianusnak nevére nevezte el ezt a fürdőt, mely a Quirinalis és Viminalis határvonalán épült; elkészült 305—306-ban. Az építkezésnél körülbelöl 40.000 keresztény dolgozott kényszer alatt. Részai ma is meg vannak; a legszebb termébe épült *Michelangelo* vezetése alatt a Santa Maria degli Angeli templom (1563—1566).

5. A keleten épült későkori római épületek az antik formáknak keletivé átalakulását mutatják, mint ez az Arábiában (Petra) lévő sírhomlokzat.

66. tábla.

1. A satyrdrámában szereplő silenusoknak öltö-zete, a kik mint a pásztorok, kecskebőrből készült ruhával vannak fedve.

2. Melpomene, a tragoedia muzsája, lásd 12.₂.

3. Tragikus álarcok, lásd 55.₃.

4. Tragikus jelenet.

67. tábla.

1. 2. Egy satyrdráma karának személyzete. A karszemélyzet fiatal, munkabíró férfiakból állott. Ruházatuk állatbőrből készült öv; az egyik színész egészen állatbőrrel van takarva, mint 66.₁₁ a pásztor. Mind-egyik színész kezében, bozontos hajú, többé-kevésbbé kopasz, pisze orrú, kecskefülű álarc. — Vázafestmény, melynek középső alakjai a 69. tábla felső részén levő Dionysos és Ariadne; az itt és a 69. táblán levő többi alakok körülök csoportosulnak.

68. tábla.

1. A xanthosi emlék restaurációja; lásd 44.₉.

2. 3. A szelek tornya Athenben a Kr. e. első-század alkotása, melyet a syriai Andronikos épített. Az épület alapjában nézve nyolcszögletes torony, melynek mindegyik oldalán egy szél reliefje volt. A külső részen nap óra, a belsejében vízióra volt elhelyezve.

4. 5. Segesta környékén (Sziciliában) egy görög színház romjai megmaradtak, melyet a rómaiak teljesen átépítettek.

6. A Kr. e. 4. és 3. században szépen kifejtett az ion stilus Kisázsiaiában. Ebben a stilusban emeltette Artemisia királyné férjének, a 350-ben meghalt Mausolos királynak ezt a síremléket. A hatalmas négyszögletes alapra, a mely a sírkamrát magában zárja, épült az ion templomcella, melyet mindenoldalról oszlopok vesznek körül. Az épület teteje egy lépcsőzeten emelkedő pyramis.

7. Egy delosi ház kapuja.

8. Egy gymnasion alaprajza. A gymnasion a testgyakorlás, a gymnastika gyakorló helye. A gymnasion főrészei az oszlopoktól körülvelt nagy udvar oszlopcsarnokkal, az ephebeion, az ifjúság gyakorló helye, a fürdők, az exedrák azaz csarnokok, a melyekben philosophusok és rhetorok köré csoportosultak hallgatóik, a stadion, a versenyfutás helye a sphaeristerion, a labdázó hely. Az épület szobrokkal és festményekkel volt díszítve. A gymnasionban tartott gyakorlatok voltak: a versenyfutás (*dromos*, *stadion*), az ugrás, a birkózás (*pale*), a diskosvetés, a dárdavetés. Ennek az öt gyakorlatnak közös neve a *pentathlon*.

69. tábla.

A satyrdráma karának tagjai; felül Dionysos és Ariadne; lásd 67_{1,2}.

70. tábla.

1. Az ókorból ránk maradt edények nagyságuk, anyaguk, alakjuk és rendeltetésük szerint igen különbözök. Égetett agyagedényeket már a legrégebb időben készítettek úgy Görögországban, mint Itáliában; ezeket az edényeket befestették feketére, vörösen hagyva az alakokat vagy feketére festették az alakokat és vörösen hagyták az alapot. Az edényeken levő rajzok az ókori élet megismerésének egyik forrása.

2. A *chiton* gyapjúból (dór) vagy vászonból (ion) készült ruha, melyet az öv a testhez szorított. A szabad ember *chitonja* vagy ujjas volt vagy csak nyílással volt ellátva a karok számára. A munkás és rabszolga *chitonja* (*exomis*) szabadon hagyta a jobb kart és a mell egy részét.

3—4. Ivószarvak.

5. A *chiton* felett viselt *himation* nagy négyszögletes kendő, a melylyel az egész testet be lehetett takarni.

6. Az asszony alsó ruhája szintén a *chiton* volt, mely a dóroknál gyapju-ing volt, az ionoknál vászonból való, ráncos ing, a melynek bő ujjai voltak. Mindkettőt *peplos*nak is hívták, mely a földig ért. A dór chitonnak visszahajló része (a mellen és a háton) volt a *diplois*.

7. A görögök kalapot (*kyne*, *pilos*, *petasos*) rendszeren csak utazás alkalmával hordtak; a hajósok és kézművesek sapkát viseltek.

71. tábla.

1. Az argonauták hajójának, az Argonak, építése. Az egyik munkás vésővel is kalapáccsal a hajó elő részén dolgozik, a másik a vitorlával van elfoglalva. Oldalt ül Athene istennő, kinek pajzsa a székhez van támasztva; egy oszlopon a bagoly, Athene szent madara (terrakotta).

2. A *chiton* kapcsolása; az elöl lefüggő rész a *diplois*, lásd 70₈. Bronzszobor a nápolyi múzeumban.

3. Ugyanezek a részek jól láthatók ezen a szobron is.

4. A testet betakaró felső ruha (*periblema*, *epiblema*) a *himation*, mint 70₅.

5. Trónus.
6. Régies öltözésű nő; a ruhán díszítések.
6. a) b) c) d) Kalapok és sapkák, lásd 70.₇.
8. a) b) Öv és karperec. Ékszerek.

72. tábla.

1. Fonó asszony.
2. Kettős fuvola (*tibiae pares*); a két fuvola ugyanazt a hangot adja; a zenész mind a két fuvolán játszik egyszerre. Lásd 52.₂.
3. *Tibiae impares*, különféle hosszúságú és különféle hangot adó fuvolák. Az egyik a fuvolák közül görbült (*tibia curva*).
4. Pompeji falfestmény. A régieknél használt írószerek. Könyvformába összefűzve vannak a viasz-táblák (*tabellae, cerae*), melyeket diptychon vagy triptychonnak neveztek, a szerint, hogy hány lapból állanak; mellette két hengeralakú téntatartó, hozzátámasztva a nádból készült toll; elől van az ércből vagy csontból készült stilus. Papiros gyanánt szolgált a régieknél a Aegyptusból exportált *papyros* és a bőr (*pergament*).
5. Hephaistos munkás öltözetben egy pajzsra ráilleszti a fogantyút. Oldalt a tűzhely s előtte egy vasszögekkel ellátott ellenző. (Dombormű.)

73. tábla.

1. Fuvolázó nő, mint 72.₃.
2. 6. Birkózás. Lásd 63.₆ és 68.₈.
4. Lysippos ércszobrának ezen márvány-másolata Rómában a Vatikánban van. A szobor »Apoxyomenus« néven ismeretes, mely egy fiút ábrázol, a ki levakarja egy ezen célra használt eszközzel az olajat, a mellyel a birkózók megkenték testüket, mielőtt a birkózáshoz fogtak.
5. Szíjakkal fűzött kezek az ökölvíváshoz.
6. Ökölviadal.

74. tábla.

1. A lóverseny színhelye a hippodrom, a hátérben látható oszlopok a pálya vagy a célpont megjelölésére szolgálnak.
2. A cipő felkötése.
3. A székek közös megnevezése a rómaiaknál (*sedilia*), a pad *scamnum* v. *subsellium*, a támla nél-

küli szék *sella*, a kényelmes karszék *cathedra*, a trónus neve *solium* (*thronos* görögül.)

4. Előkészület lóversenyre.

5. A lámpa (*lucerna*); az elől levő nyílás a bél számára, a másik az olaj számára.

6. Az ebédlő asztalnak három oldala mellett voltak pamlagok (*lectus*), melyeken összesen kilenc ember fért el. A negyedik oldal a tálaló rabszolgák számára üresen maradt. Az asztalt a három hozzá tartozó pamlaggal hívták tricliniumnak.

7. a. b. Edények: főzésnél használt üst és fazék (*olla*, *cacabus*).

8. A pontifex öltözete. A togával letakart fej, a csésze a kézben mutatja az áldozat végzését. Szobor a Vatikánban.

9. A toga a római polgár nemzeti öltözete; tiszta fehér gyapjúsövetből készült; csak gyászban és szegény emberek hordtak színes vagy fekete togát. A togaviselete a divatnak hatása alatt változott. A mi képünk a császárkori togaviseletet mutatja.

10. A *palla* díszesebb ruhadarab, a melyet nők használtak, melybe egészen beburkolhatták magukat.

75. tábla.

1. A baloldalon a tanító furulyázásban oktatja az előtte álló fiút, vagy eljuttatja azt a dalt, melyet a fiú énekelni fog. — A jobb oldalon a tanító elolvassa és stilusával javítani készül a feladatot, melyet neki a fiú átnyújtott. A falon tábla és tok van felakasztva, írótabla, tekercs és furulya számára. Vázafestmény. Lásd 42.⁵.

2, 3. 4. A lyra Ázsiából Görögországba került, régóta ismert hangszer; húrjainak száma változott 3 és 9 között. A lyra húrjait vagy kézzel vagy plektronnal és kézzel pengették.

5. 6. Hajviselet.

7. Kürtölő (ázsiai) katona.

8. A régieknél volt egy orgona használatban, a melynek hajtóereje a víz volt. Egy ilyen orgonát ábrázol ez a mozaik.

76. tábla.

1. 2. 3. Egy két és fél méter hosszú falfestmény, a melyet Rómában az Esquilinuson találtak (1806) és most a vatikáni könyvtárban van.

2. Peitho, a rábeszélés istennője, a mennyasszony mellett ül, ki szemérmatosan ruhájába van burkolva. — A fiatal férj a thalamosban lefeküdt ezalatt. 1. Az oszlopon víztartó medence, melyben a menyasszony megmosakszik, mielőtt a szülői házat elhagyja.

3. A ház előtt menyegző dalt (*epithalamion*) énekelnek a lányok.

77. tábla.

1. Kanalak.

2. Bronzból készült kályha, a melynek finom munkája és fülei arra engedtek következtetni, hogy azt az asztalra állították.

3. Az ifjabbik Faustina szobra. A palla (74_{,10}) a vállról lecsuszott, a kart és a lábakat takarja. A jobb kar a kathedra (74_{,3}) támláján pihen. Az ifj. Faustina Marcus Aurelius feslett erkölcsű neje.

4. Kulcsok.

5. A régieknél fontos szerepe volt a kallósnak (*fullo*), annak a mesterembernek, a ki gyapjúból, szőrből mosás, gyúrás, taposás, kefélés által szövetet készít, és a szöveteket tisztogatja. A Pompejiben felásott kallóműhely (*fullonica*) falán talált falfestmények bemutatják a kallós munkáit. Lásd még 80_{,2}.

6. A Villa Hadrianában előkerült márvány díszváza.

7. Kétágú lámpatartó (*candelabrum*). Egy, két ágra szakadó törzs aljában ül egy silenus. Pompejiből való.

8. Falfestmény. A bortömlő egy négykerekű szekéren nyugszik. A lovak ki vannak fogva és a kocsi elejéhez kötve. Az egyik ember lecsapolja a bort egy kőedénybe. Mellette egy másik felváltani készül őt. Falfestmény.

9. Fehérnemű tisztítása és szárítása.

78. tábla.

1. Régi primitív eke; részei: a rúd (*temo*), a hátsó görbült része a *buris* vagy *bura*, melynek jobbra néző hegyesebb vége szolgált a föld felszakítására (*vomer*), a balra nyuló kiágazásra ránehezedett (rálépett) a szántó, a felfelé emelkedő és a keresztbe menő része a *stiva*, az ekeszarv, a mellyel az ekét irányítani lehetett.

2. Az itt ábrázolt eszközök egy sebész műszerei; tű, kutató kés (szonda) *specillum*, fogó.

3. Gladiator. A földbe szúrt karón a sisak. Az itt ábrázolt gladiator egy u. n. *secutor*, kinek fegyvere a kard, a nagy pajzs, s ki rendes ellenfele volt a *retariusnak*, a hálóval és háromágú szigonnyal küzdő gladiatornak.

4. Írószerek. Lásd 72.₄.

5. Egy régi római eke (*aratrum*), melynek rajza egy Arezzoból való etrusk bronzedényről van véve.

6. Az eke lényegében egy többszörösen görbült fa, melyhez gyűrűkkel van erősítve az ekevas (*vomer*).

79. tábla.

1. A Forum Romanumon levő atrium Vestae felásásakor fölszínre került Vestapapnő-szobrok, e papnők viseletéről képet adnak. A fejet letakarja egy fátyol, melynek egy része a mellen fibulával össze van kötve. Illetve a Vesta-szüzeket a fehér vászonból készült köpeny (*carbasus*) és az asszonyok ruhája a *stola*. Hajuk hatszoros fonatban van a fej körül elrendezve.

2. Lysippos iskolájából való ércszobor, mely Berlinben van, egy imádkozó fiút ábrázol. Karját égni emeli, jobb lábával gyöngén érinti a földet.

3. Imádkozás (*precatio*) közben a görögök és rómaiak égi felé emelt kezekkel állottak, a mint ezt a vatikáni Vergiliusban levő rajz (Anchises) mutatja.

4. Az augur, a ki a madarak énekéből és repüléséből megtudta az istenek akaratját, kezében görbe botot (*lituus*) tart. Marcus Aurelius egy érméről vett kép után.

5. Egy etruszk jellegű vésett kő rajza a Salii papokat mutatja, a kik a szent pajzsokat (*ancile*) körülhordják.

80. tábla.

1. Ez a pompeji falfestmény egy festőnőt ábrázol, a ki egy szakállas hermának megfestésével van elfoglalva, s épen nézi festésének hatását.

2. Kallósműhely (*fullonica*). Az egyik kallós tapossa a mosóedénybe tett szövetet és emellett az alacsony falra támaszkodik, a másik a szövetet kezében tartja és mossa. Pompeji falfestmény. Lásd 77.₅.

3. Ez a pompeji mozaik nyakláncsal ellátott kutyát ábrázol (*canis armillatus*).

4. Pompeji falfestmény, mely egy korcsmajele-

netet ábrázol; itt csak az egyik alakja a társaságnak van reprodukálva, a kinek tunicája összefügg a fejre húzott *cucullussal*.

5. Pompeji falfestmény. Csendőlet.

6. Lásd 83.₃.

7. Az ásatások ércből készült tükröket (üveg-tükrök ismeretlenek voltak), fémből és elefántcsontból való hajtúket hoztak felszínre, melyek néha nagy művészettel voltak díszítve.

8. Öveknek és köpenyszerű ruhadaraboknak összetűzésére szolgáló csatok (*fibulae*), régebben rézből, később aranyból, drágakövekkel díszítve (*fibulae gemmatae*).

9. Utazó kocsi. A kocsi feletti födél a nap és eső ellen nyújt védelmet.

10. A triumpháló hadvezér diadalmenetében résztvevő Vesta-szüzeket ábrázolja ez a relief.

81. tábla.

1. Athene istennő előtt egy látszólag téglából épült oltár, melyet a hosszú tarka chitonba felöltöztetett papnő vizes ágakkal behint. A tehén mögött a szolgál, a ki az áldozatnál segédkezni fog. A tehén mögött chitonba öltöztetett férfiak.

2. A régiek bizonyos fákat szenteknek tartottak. A tölgy Zeusnak, a babérfa Apollónak, az olajfa Athenének, a myrtus Aphroditének, a fenyő Kybelenek, a nyárfá Heraklesnek volt szent. A mi képünk (pompeji falfestmény) myrtusfát ábrázol, a melyen külső jelekkel, oltár-, szobor-, szallaggal ki van fejezve, hogy ez a fa az istennőnek szent.

3. Az elégetett halottaknak hamvait urnákban tették el, melyek mint az itt ábrázolt, néha festményekkel vagy reliefekkel voltak díszítve. A kép itt búcsú jelenet. Athenben találták.

4. A szent platánus mellett, a melyet a Kybele és Dionysus-tiszteletnél használt *cymbalum* díszít az oltár, melyhez áldozni készülők közelednek. (Dombormű Párisban.)

82. tábla.

1. 2. Az ágy (*lectus*) előtt rendszeren zsámoly (*scamnum*) állott. Két vagy egy oldaltámlája (*anaclinatorium*) volt és magas hátsófala (*pluteus*). Az ülésen matrác volt (*torus*) és párna (*cubital, cervical*).

3. Háromlábú asztal.
4. Dolgozó fazekas. Vésett kő.

83. tábla.

1. Miután a halott szemét lehunyták, a jelenlevő rokonok és barátok hangos panaszra fakadnak, többször említve a halott nevét. Ezt a jelenetet (*conclamatio*) ábrázolja ez a római relief.

2. A rómaiak a lustrum végén, de más ünnepélyes alkalmakkor is, disznó, kos és bikából álló áldozatot mutattak be Marsnak. Ez a *souvetauria*, melyet régi domborművek elég gyakran megörökítettek.

3. A római forum boariumon levő *arcus argentinus* reliefjei, melyek az áldozatoknál használt eszközök egész sorozatát adják: kis oltár, melyen tömjént égetnek (*ara turicrema*), gyapjuszallaggal diszített ökörfej (*bucrania*), boros kancsó (*praefericulum*), kés-tartó állvány, bárd (*securis*) és vérfelfogótál (*pelvis*), merítő-kanál (*cyathus*) és kalapács (*malleus*); a második sorban kés (*secespita*), szentvíz-szóró, tömjéntartó (*acerra*), az azután következő tárgy megmagyarázva nincs, az utolsó törülköző (*mappa*).

4. Deloson talált oltár, körülbelül egy méter magas, hengeralakú; köröskörül virágfüzér és gyümölcsdísz és ökörfej.

5. A patriciusok őseiknek képeit (*imagines maiorum*) kis templomhoz hasonló faszekrényekben (*aedicula*) az atrium fölkéiben felállították.

6. Caereből való oltár, melynek dísze egy Lar, a háznak és a családnak védő-istene.

7. Oltár.

8. A föld közepét jelző kő (*omphalos*) Delphiben.

84. tábla.

1. Lukaniából (Italia) való festett váza.

2. 3. 4. Víz- vagy bortartó edények.

5. A két ifjú a középen levő vegyítő-edényből (*crater*) bort merít. Vázafestmény.

6. Kline (pamlag) alakú görög lámpa agyagból.

7. 8. Fáklyák.

85. tábla.

1. A Marcus Aurelius oszlopának egy reliefje, mely egy allocutiót ábrázol. A hadvezér emelvénnyel

(suggestus) áll; körüle tiszték, alul lictorok és jelvény-tartók. A nevezett oszlop Rómában van a Piazza Colonnán.

2. Ezen kép a Trajanus-oszlop egyik reliefje. Ezt az oszlopot 113-ban állították fel Trajanus császárnak a dákok feletti győzelmének emlékére. Az oszlopon 60 cm. magas reliefszallag fut végig, mely körülbelül 200 méter hosszú.

86. tábla.

1. Bronz öv.

2. Karvédő.

3. Az utazásnál és a háborúban viselt görög öltözet a chlamys, melyet a bal vállon vetettek át és a jobb vállon összetűztek. Phokion szobra a vatikáni múzeumban.

4. Régi görög hadihajó.

5. Egy görög *trieres* orra (*prora*). Eredetije dombormű egy hajóverseny után adott fogadalmi ajándékon.

6. *Penteres* átmetszete. Öt sorban ülnek az evezősök egymás fölött.

7. Egy *trieres* modern rekonstrukciója. Újabb kutatások a trieres ezen rekonstrukcióját helytelennek tartják. E szerint a rekonstrukcio szerint nem lehetett az evezőket a hajó testébe bevonni; pedig a régi hajóknál erre a műveletre gyakran szükség volt.

8. A mikor az evezősök több sorban ültek egymás felett, nagy gondot kellett fordítani a hajó építésnél az evezősök elhelyezésére. Az itt közölt vázlatos rajzból láthatjuk, hogy miként lehettek a trieresben ez evezősök elhelyezve, a nélkül, hogy túlsok helyet foglaltak volna el.

87. tábla.

1. A mi ágyúinknak megfelelő nehezebb fajtájú lövőgépek valószínűleg a phoenikiaktól erednek. A görögök Sziciliában a púnoknál ismerkedett meg velök. Szerkezetükről csak az írók leírásaiból tudunk, sem eredeti lövőgépek nem maradtak ránk, sem rajzok azokról. A lövőgépek kétfélek voltak: kőgolyók dobására alkalmas *ballista*, (*lithoboloi*, *petraboloi*), melyen a löveg irányítására szolgáló csatorna meredekebben (45° alatt) állott, és a *katapulta* (90°), melyekből nyilakat lőttek s a melyek csatornái vízszinteshez közelebbek.

2. Marius idejétől kezdve a katonák a poggyászu-
kat egy karón vitték, a mi egyszerűsítette a poggyász
letevését a csata előtt.

3. A mellvért (*lorica*) egyik neme. Ez a mellvért
két görbült részből áll, a melyek a háton sarnírral
vannak összekötve, elől pedig csattal erősíthetők egy-
máshoz. Trajanus oszlopáról.

4. Egy kard hüvelye, a melyet Mainzban találtak
és most a British Museumban őriznek. A hüvely
ezüstből készült és aranyozott bronz domborművekkel
van ellátva. Azt tartják róla, hogy Tiberius dísz-
kardja volt.

5. A rómaiaknak hatalmas hajító dárdája, a
pilum. A farész és a vastrész mindegyik külön-külön
 $4\frac{1}{2}$ láb. A vastrésznek összeköttetése a fanyéllal
külömböző volt, mint ez a három rajzból látható.

6. Lándzsa hegye.

7. Díszes cipők, mint a milyenek az imperatorok
szobrain láthatók. A rendes katonai cipő (*caliga*)
egy bőrdarabból készült, talpa szögekkel volt kiverve.

88. tábla.

1. A győzelmes római hadvezért díszes menetben
vezették a városon fel a Capitoliumra, Juppiter Capi-
tolinus templomáig. A menetben résztvettek: a senatus,
kürtösök, katonák, a zsákmánnyal telt kocsik, foglyok,
lictorok stb. A diadalmas hadvezér maga babér-
koszorúval fején és díszes ruhában a diadalkocsin
állt; azután következtek családja tagjai, a tisztiek, a
lovagok és katonák. Az út fölé diadalkapút építettek,
melyet a régibb időben a diadalmenet után mindjárt
elhordtak; a későbbi időben a diadalívek maradandó
anyagból készültek; lásd 65.₁₁.

A mikor az ostromló rómaiak meg akarták köze-
líteni a falakat, fából készült védő fedeleket használ-
tak, a melyek, hogy felgyújthatók ne legyenek, állat-
bőrökkel voltak bevonva. Ezer védőfedél a *vinea*.

89. tábla.

1. Augustus császár ezen szobra 1863-ban került
napfényre egy villa romjai között, a régi via Flami-
nia mentén. Augustust mint imperatort ábrázolja; a
rojtos tunika felett a díszes vért; a bal karon nyug-
szik a vállról lecsúszott paludamentum. A szobor

Kr. u. 20 körül készült, a mikor a császár 46 éves volt.

2. 3. A centurio (százados) katonatiszt, a kit fel lehet ismerni arról, hogy kezében bot (*vitis*) van, a mellyel megfenyíti a hanyag és ellenszegülő katonákat. Az egyik centurio mellén látható érmek (*phaleræ*) vitéz tettekért kapott kitüntetések.

4. 5. Római katonák.

6. *Hastati* a régi római legiónak, mely *hastati*, *principes* és *triarii*ből állt, egy része. Általában *hastatus* volt minden lándzsával felfegyverzett katona; egyéb fegyverei a sisak, nagy pajzs, páncél (*lorica*) és kard.

7. Augustus császár alapította meg a császári testőrséget, a *praetorianusok* kilenc cohorsát. Egy antik relief (nem egészen megbízható) restaurációja.

8. 9. 10. A Trajanus oszlopán levő relief: az első (jobbra) a császár, mögötte a *legatus*, az alvezér, szükség esetén a fővezér vagy helytartó helyettese, e mögött a *tribunus militaris*, a főtiszt.

11. Római katonák sírkövein látjuk legjobban a legiók katonáinak, a legionáriusoknak, fegyverzetét.

12. Ijjász.

13. Parittyás.

14. *Eques Romanus* (lovag).

15. 16. 17. 18. *Signa militaria*. A római legiónak hadijelvénye volt a sas (*aquila*); ezenkívül voltak a manipulusoknak és a cohorsoknak külön hadijelvényeik. A hadijelvényt vivő neve: *signifer*.

19. 20. Római kardok.

90. tábla.

1. A faltörő kos mellett szolgáló katonák védelmére kereken járó védőtétőt használtak. Az ostromlott ellenség ezen ostromeszköz használhatlanná tételére egy fogót használt, a melyet a képen látunk.

2. Katapulta. Lásd 87.,1.

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

Ezen *Képes Atlasz* összeállításánál és a szövege megírásánál a következő munkákat használtam fel: Baumeister, Denkmäler des klassischen Altertums; Guhl und Kohner, Das Leben der Griechen und Römer; Langl, Götter- und Heldengestalten; Engelmann, Bilder-Atlas zum Homer; Hauser, Styl-Lehre, I.; Rich, Dictionary of Roman and Greek Antiquities; Lübker, Real-Lexikon; Pecz, Okori lexikon; Menge, Antike Kunst; O. Seemann, Mythologie; Mau, Pompeji in Leben und Kunst; Mau, Führer durch Pompeji; Opitz, Theaterwesen der Griechen und Römer; Gsell Fells, Rom; Losonczy, Mythologia; Boros, Stilisme; Schill, Görög régiségek; Lübke-Semrau, Die Kunst des Altertums; Gentile, Arte Greca (Manuali Hoepli).

Budapest, 1904. július havában.

A SZERZŐ.

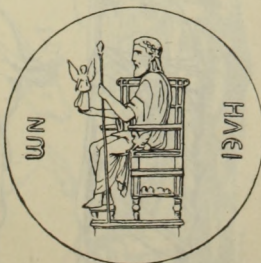
1.

2.

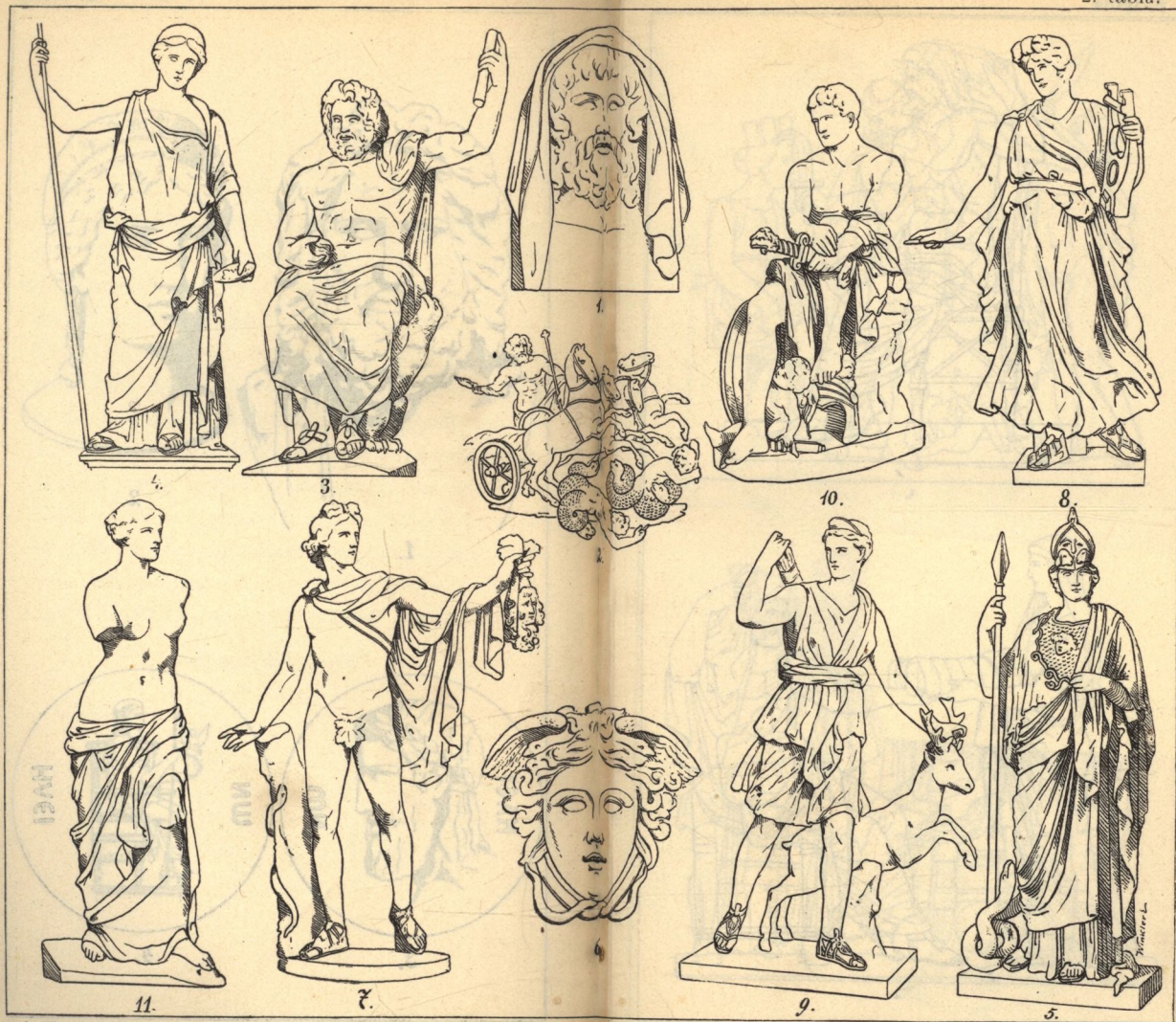

3.

4.

1. Kronos. 2. Zeus harczy a gigászokkal. 3. Zeus. 4. Hera. 5. Athena. 6. Medusa fej. 7. Apollo. 8. Apollo Kitharodos. 9. Artemis. 10. Ares. 11. Aphrodite.

3

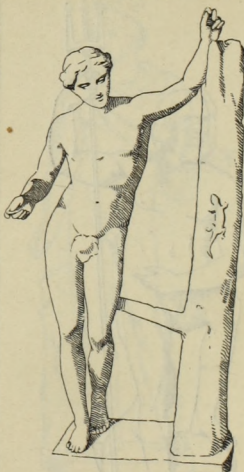

4

1. Hermes. 2. Hephaistos. 3. Hestia. 4. Asklepios. 5. Poseidon. 6. Janus fej. 7. Ganymedes. 8. Dionysos. 9. Eros.

1.

2.

3

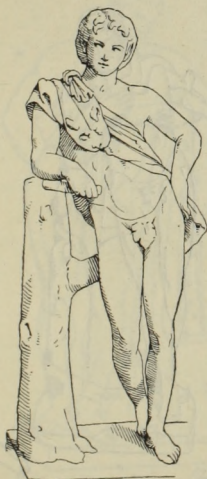

4.

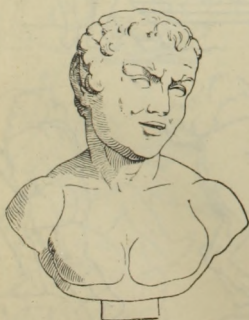

1

2

3

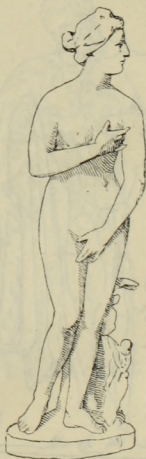
4

1. Narcissus. 2. Fiatal satyrus. 3. Satyrus fej. 4. Kentauros fej.

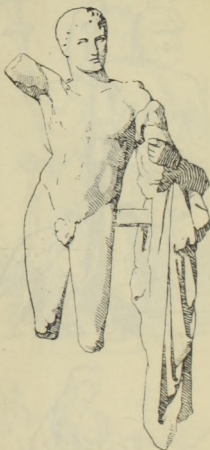

1. Silenus és a fiatal Dionysos. 2. Demeter. 3. Pluto. 4. Herakles. 5. Charon. 6. Perseus és Andromeda. 7. Kentauros. 8. Sisyphus. 9. Prometheus. 10. Niobe.

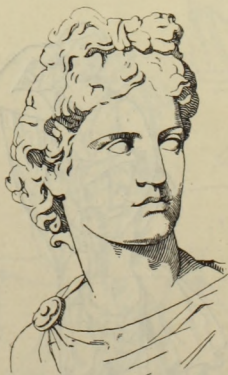

1

2

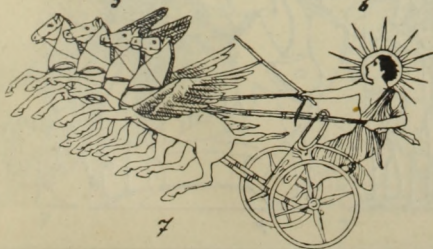

3

4

1. Aprodite. 2. Hermes. 3. Apollo fej. 4. Niobe fej.

4. Bellerophon. 5. Herakles 6. Theseus. 7. Helios.

1. Herakles ifjúsága. 2. Herakles harca a háromtestű Geryonessel. 3. A nemeai oroszlán; jobbra Athena és Hermes, balra Joloas és egy nympha. 4. Herakles és az erymanthosi vadkan; Eurystheus egy hordóba bújt félelmében. 5. A farnesi Herakles. 6. Herakles és egy nympha. 7. A kigyót fojtogató Herakles. 8. Az alvó Ariadne.

1

2

3

4

1. Polyhymnia. 2. Melpomene. 3. Thalia. 4. Euterpe.

5

6

7

8

5. Urania. 6. Kalliope. 7. Terpsichore. 8. Klio.

1. Orpheus és Eurydike. 2. A Pegasos itatása. 3. Oedipus és a Sphinx. 4. Meleagros. 5. A kalydoni vadászat. 6. Perseus és a lefejezett Medusa. 7. Ariadne és Theseus a Minotaurustól balra, jobbra Minos. 8. 9. Amazonok harca.

1

2

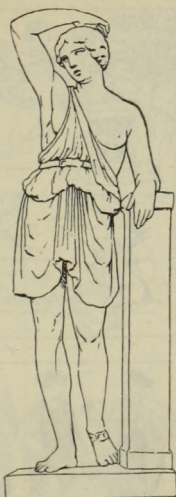

3

1. Dirke bűnhődése, a kit Amphion és Zethos a bika szarvaihoz kötnek (a farnesi bika). 2. 3. Prometheus.

4

5

6

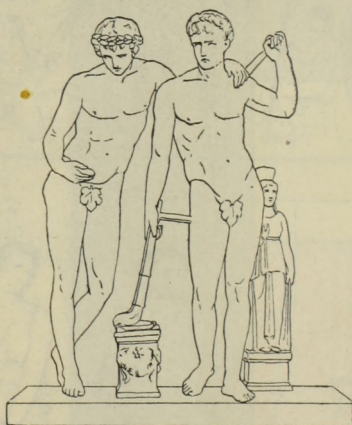
7

4. Aktäon. 5. Amazon. 6. Medea. 7. Perseus.

1. Daedalus. 2. Phryxos és Helle. 3. Iason Medea jelenlétében harcol a sarkánygyilkossal. 4. Medea és gyermekei. 5. A gyermekgyilkos. 6. Apollon és Marsyas versenye. 7. Prometheus és az emberiség sorsa.

1. Az álm és halál. 2. Táncoló Bacchansnő. 3. Háromtestű Hekate.

4

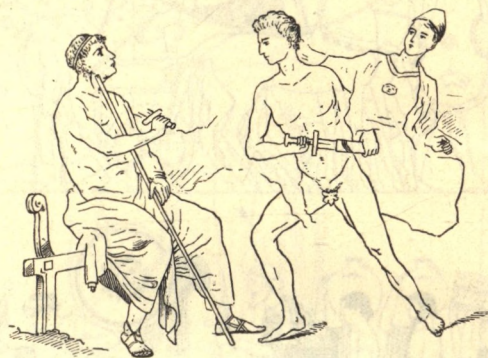

5

6

4. Hektor meghurcoltatása. 5. Hektor kiváltása. 6. Temetés.

1

2

3

4

5

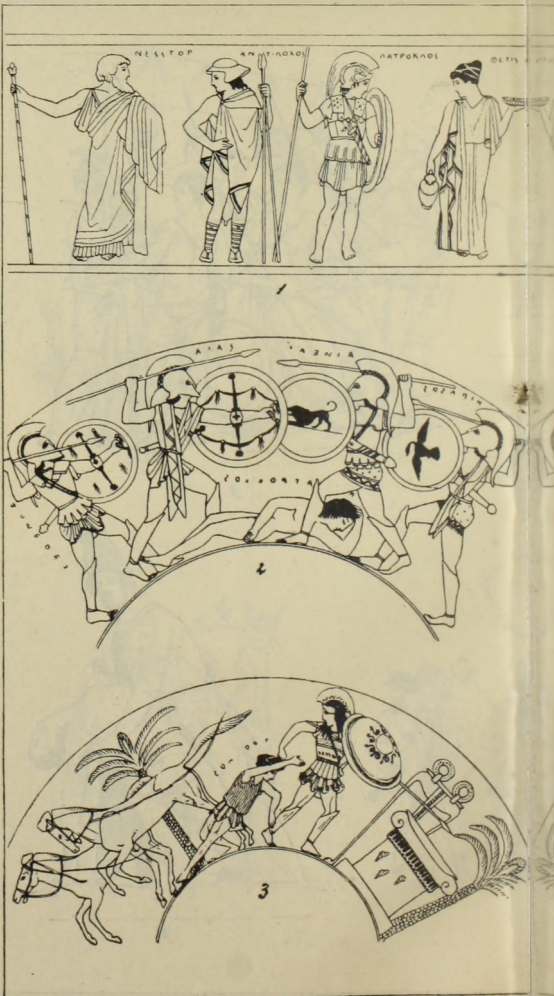
6

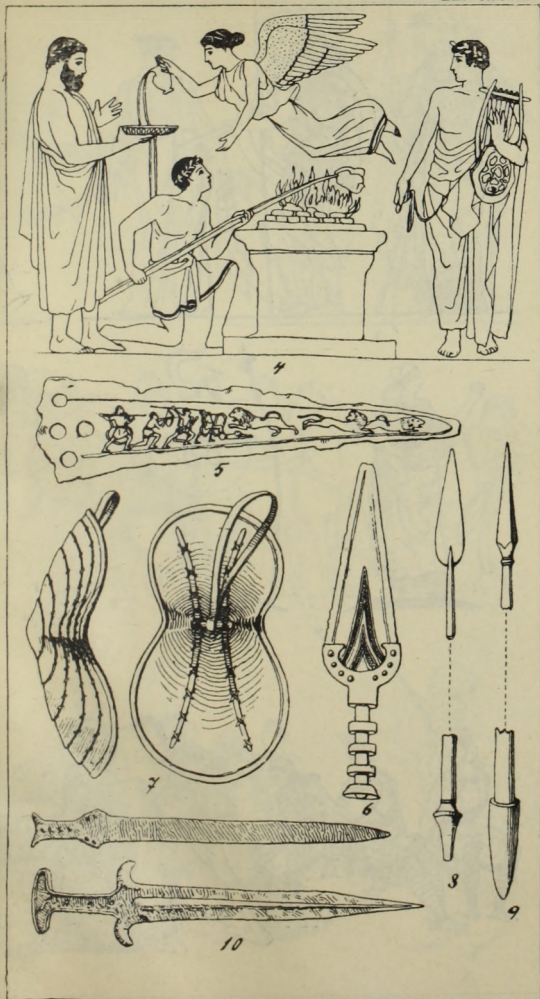
7

1. Agamemnon és Achilles viszálya. 2. Az ifjesztő. 3. 6. Briseis elvitele. 4. Homeros. 5. A csodálatos jelenség Anlisban. 7. Menelaos és Patroklos.

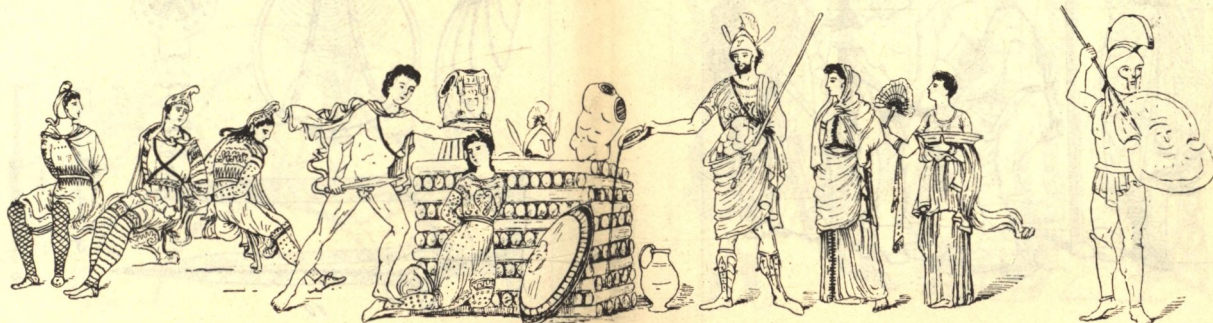

1. Patroklos a harcba indul. 2. Küzdelem Patroklos holtteste fölött. 3. Achilles megöli Troilost.

4. Áldozat. 5. 6. Tőr. 7. Pajzs. 8. 9. Lándzsa. 10. Kardok.

1. Priamos, Hector és Hekabe. 2. Aegishordó Athene. 3. Bűcsűjelenet. 4. Hector és Andromache. 5. Priamus kiváltja fia holttestét.
6. Ifjak feláldozása. 7. Harcos Dodonából.

1. Harpyia. 2. Iphigenia fölálldozása.

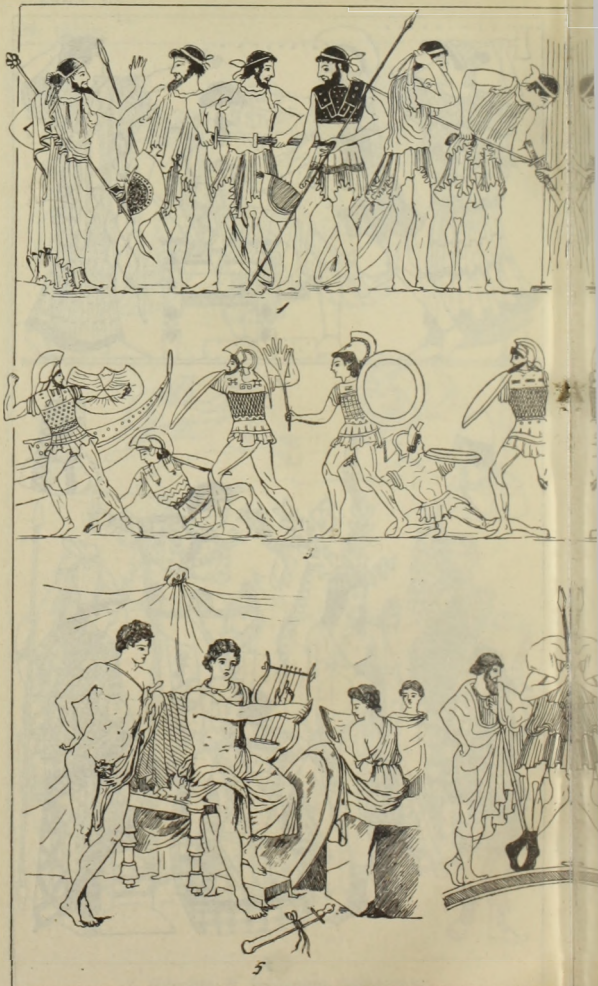
3

4

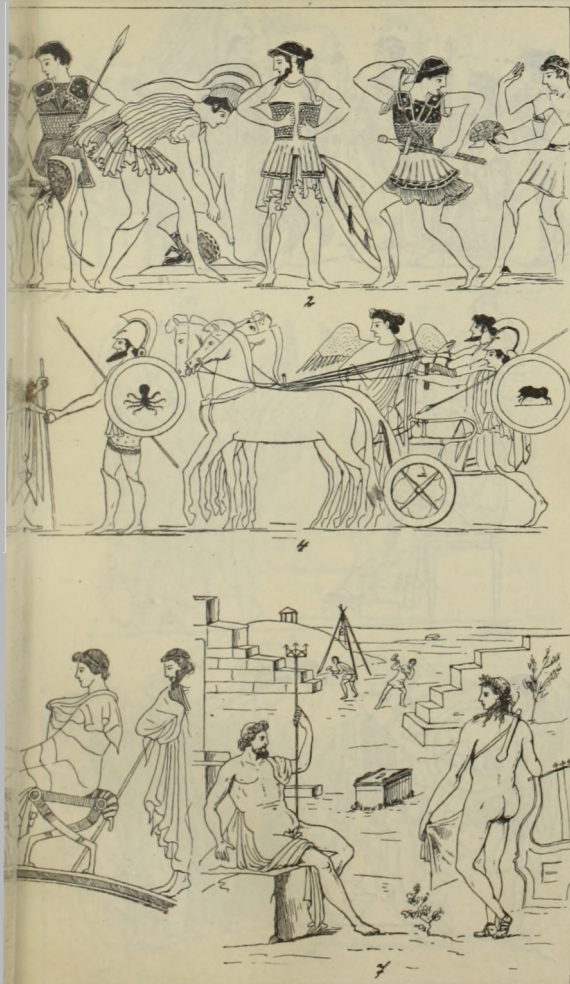
3. Aigisthos megöletése. 4. Orestes bűnhődése Delphiben.

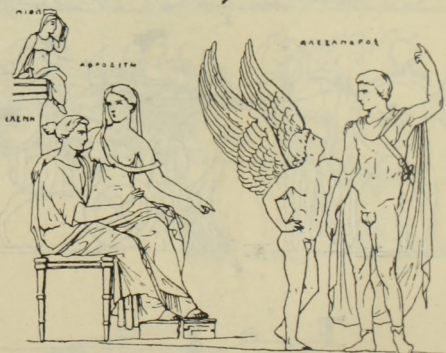

1. 2. A görögök felfegyverkeznek. 3. Harc a hajóknál. 4. Achilleusz.

7. Poseidon és Apollón.

ivonulása. 5. Achilles lanton játszik. 6. Küldöttség Achillesnél.
Troja falát építik.

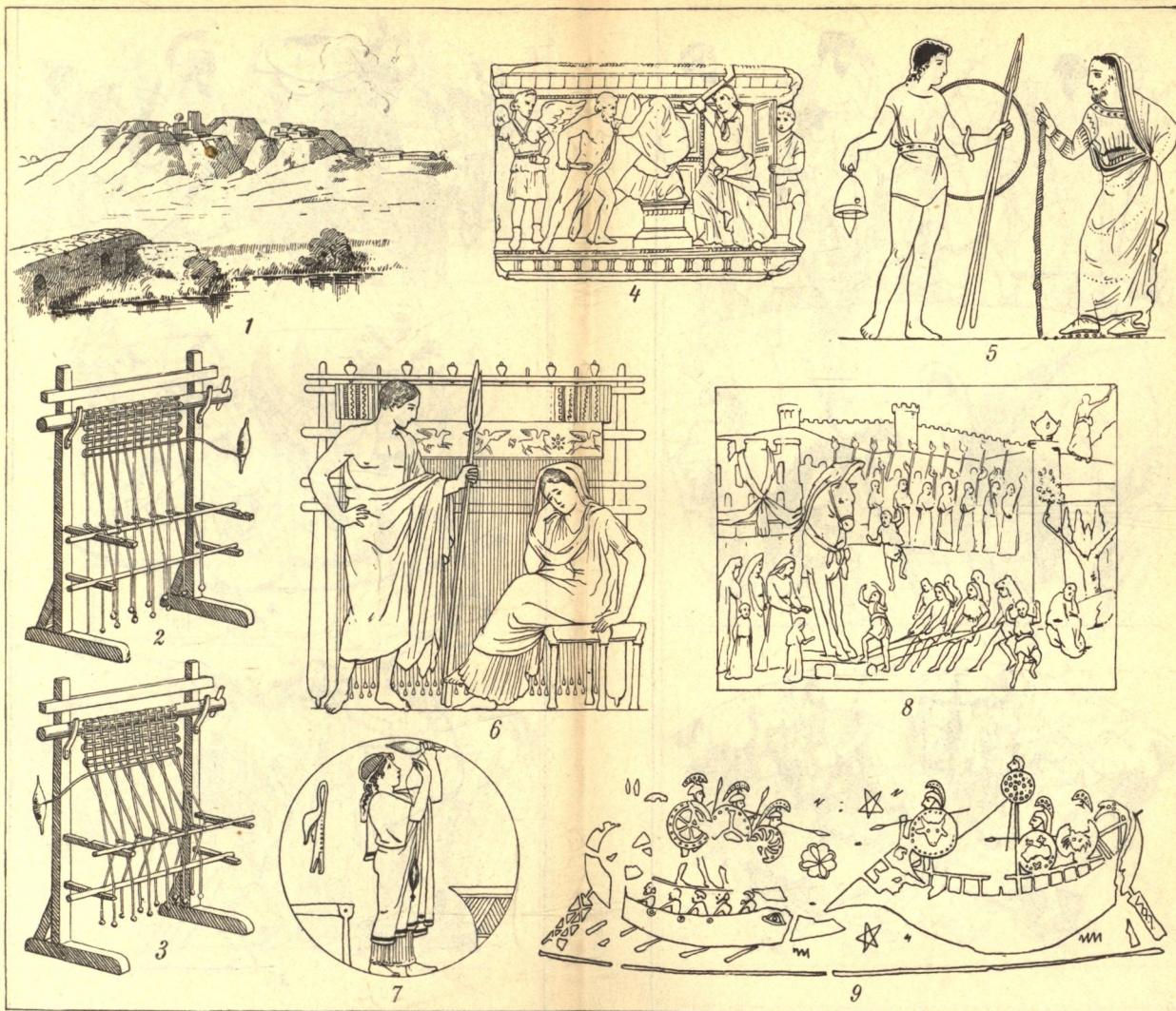

1. Paris ítélete. 2. Aphrodite rábeszéli Helenát, hogy szökjék meg Parissal. 3. Helena elrablása

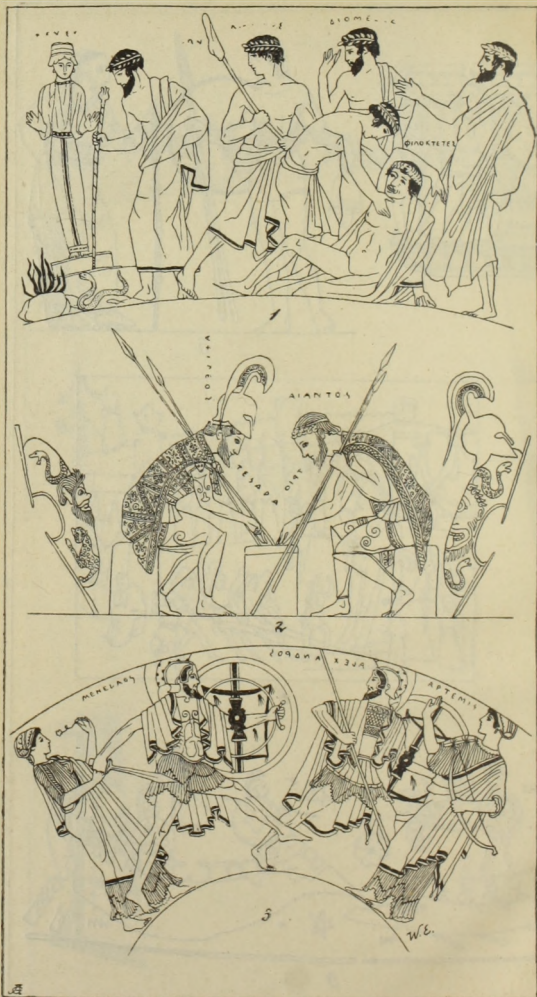

1. Hektor és Aias küzdélme. 2. A küzdők szétválasztása.
3. Diskosdobók.

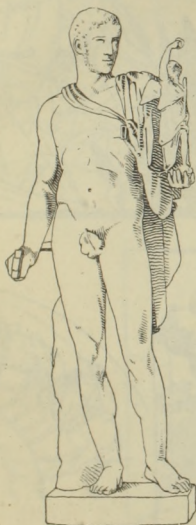
1. Trója északról. 2. 3. Szövőszék. 4. Agamemnon megölése. 5. Telemachos Nestornál. 6. Penelope a szövőszéknél. 7. Fonó nő.
8. A fa-ló. 9. Hajók harca.

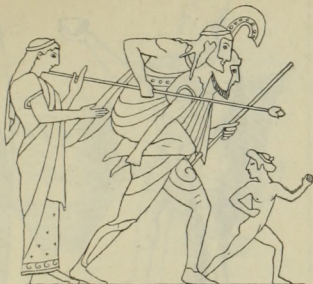

1. A kigyóktól megmárt Philoktetes. 2. Achilles és Aias kockáznak. 3. Paris és Menelaos párbaja.

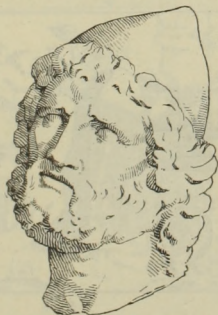

1

2

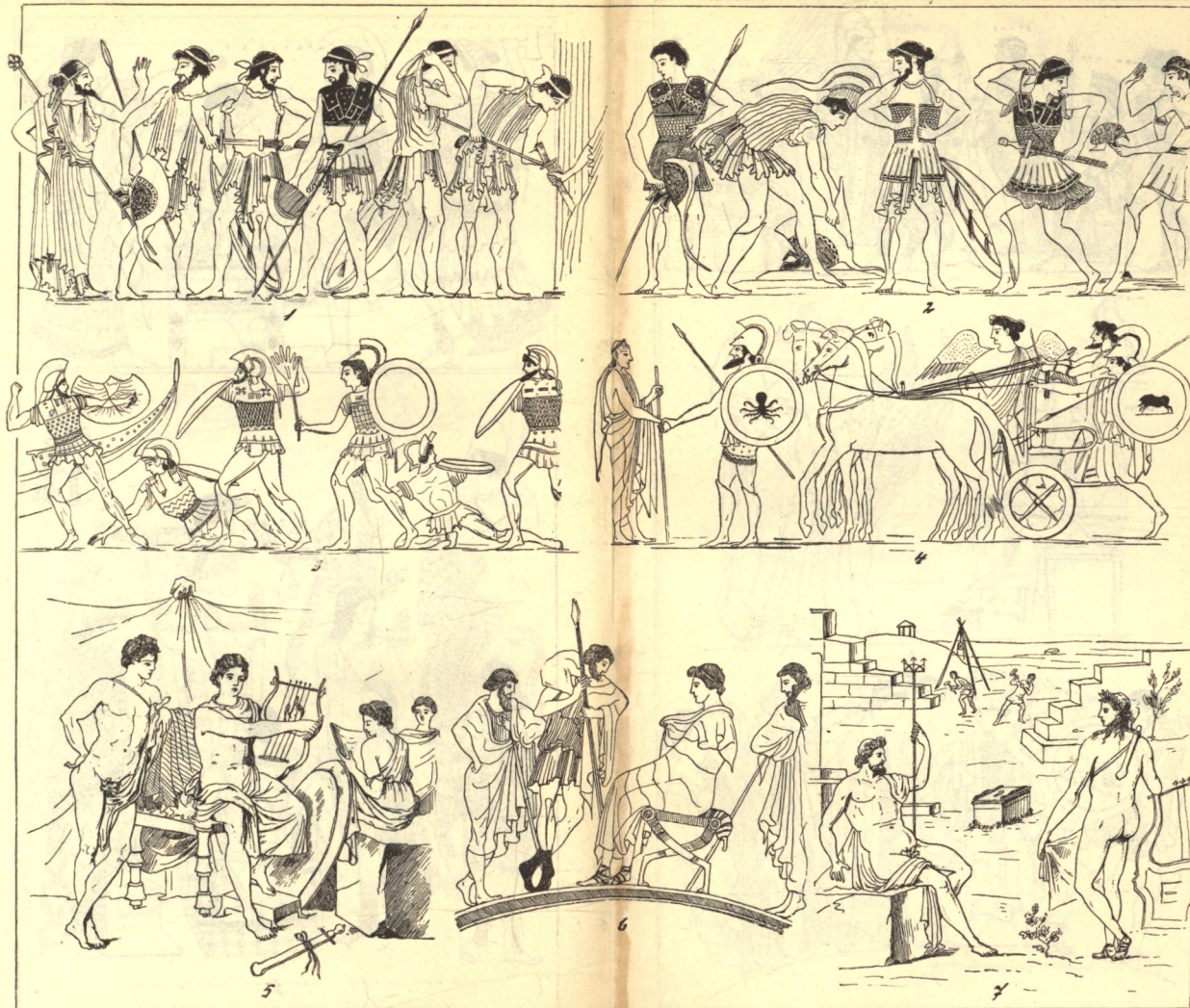

3

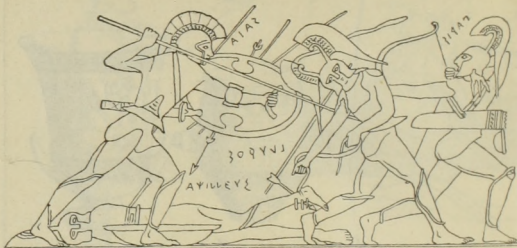
4

1. Diomedes az elrablott Paladiionnal. 2. Aeneas menekülése.
3. Odysseus. 4. Proteus.

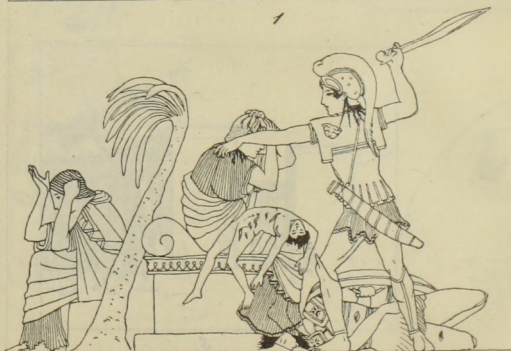

1. 2. A görögök felfegyverkeznek. 3. Harc a hajónál. 4. Achilles kivonulása. 5. Achilles lanton játszik. 6. Küldöttség Achillesnél.
7. Poseidon és Apollon Troja falát építik.

1

2

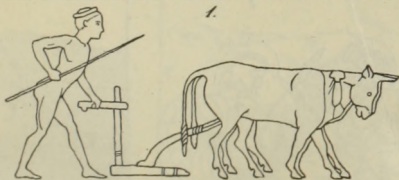
3

1. Harc Achilles holttestéért. 2. Priamos halála.
3. Menelaos találkozik Helenával.

1.

2.

4.

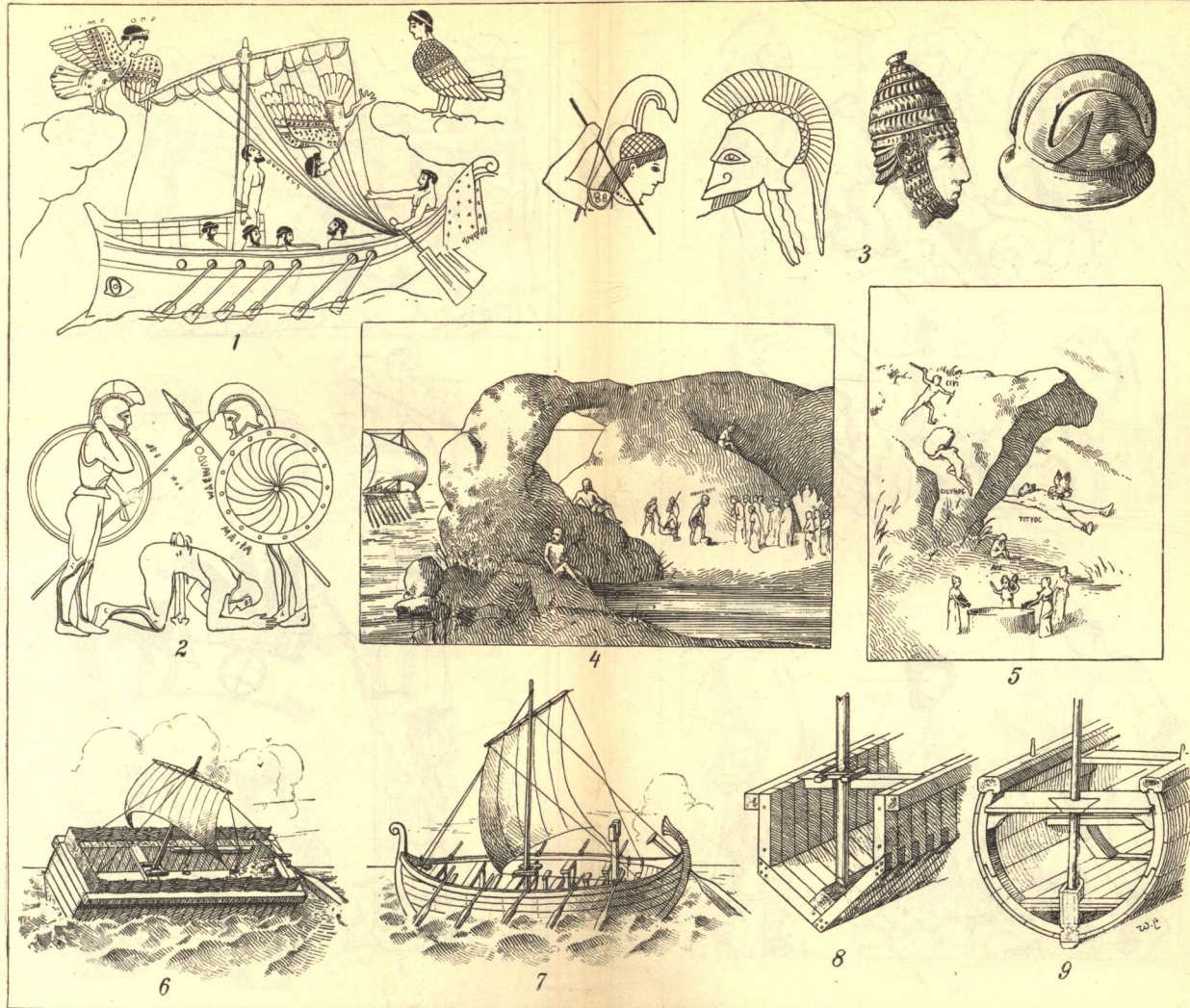

3.

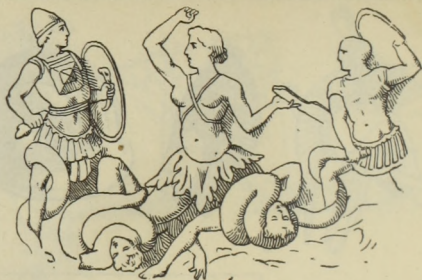
5.

1. Lovak befogása. 2. Szántás. 3. Eke. 4. Fogat. 5. Korszók.

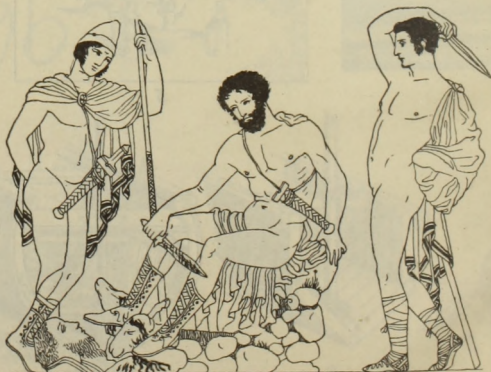

1 Sirenák. 2. Aias halála. 3. Sisakok. 4. 5. Alvilág. 6. Odysseus hajója. 7. Hajó. 8. 9. Hajó átmetszete

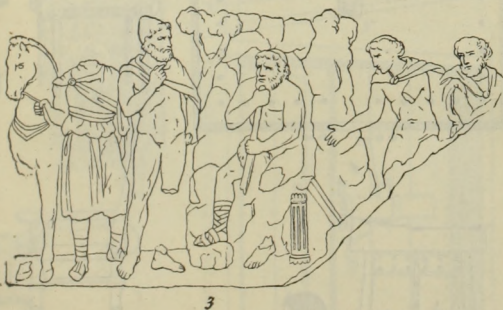
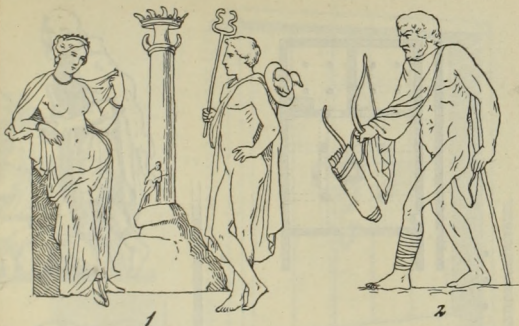
2

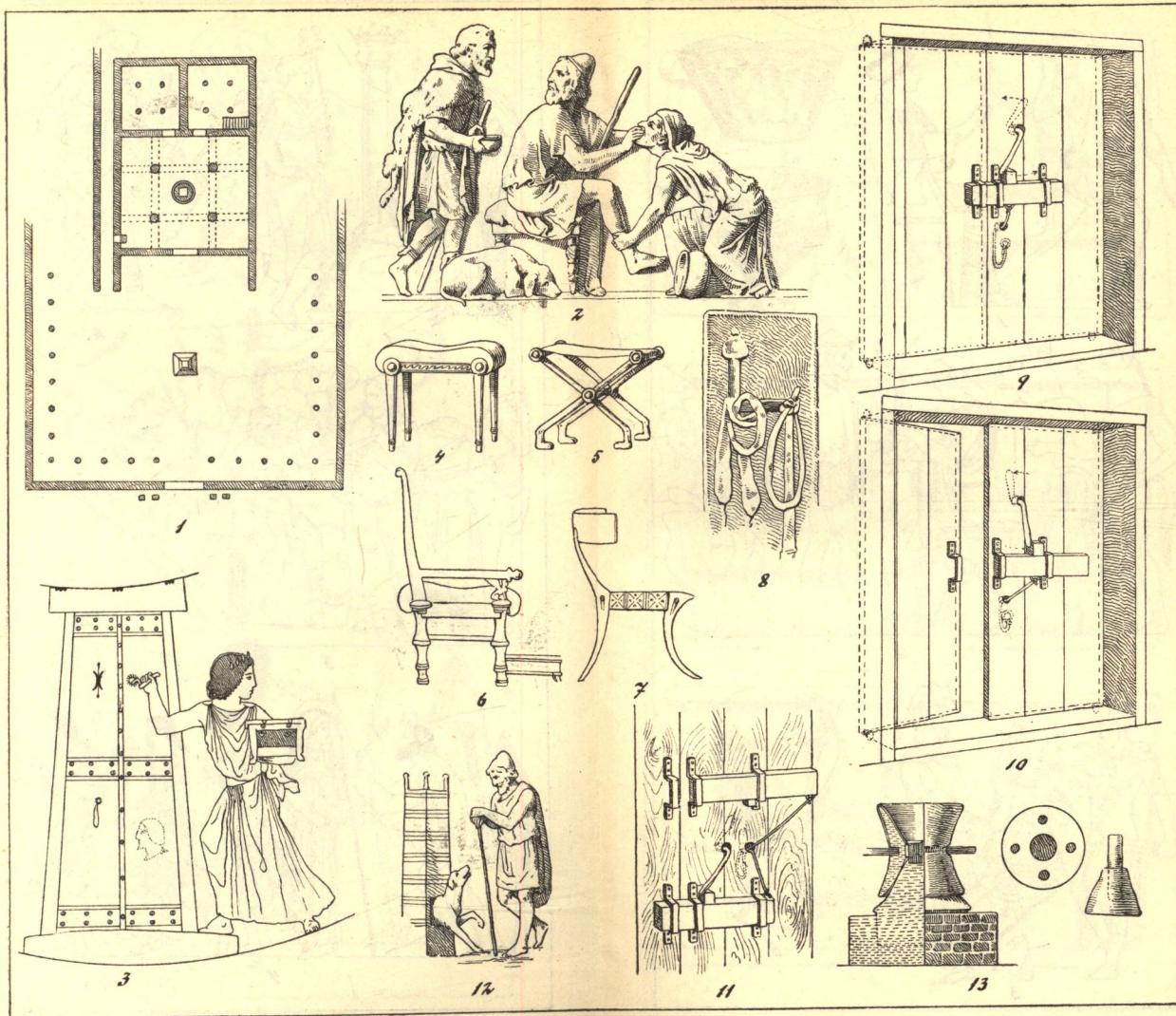
3

1. 2. Skylla. 3. Teiresias.

1. Hermes és Kalypso. 2. Philoktetes Lemnoson. 3. Odysseus és Philoktetes. 4. Odysseus és Nausikaa.

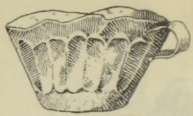

1. Odysseus háza. 2. Lábmosság. 3. Ajtó nyitása. 4-7. Székek. 8. Kulcs. 9. Ajtó zárva. 10. Ajtó nyitva. 11. Ajtó kettős zárral. 12. Odysseus és kutyája. 13. Malom.

1

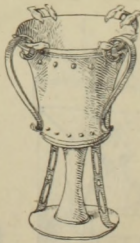
4

2

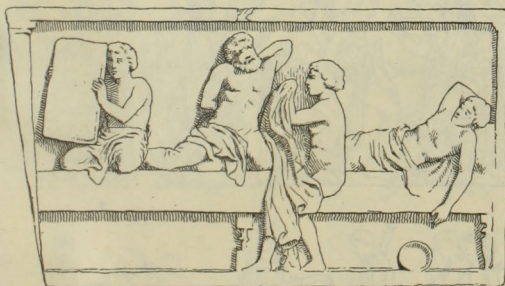
3

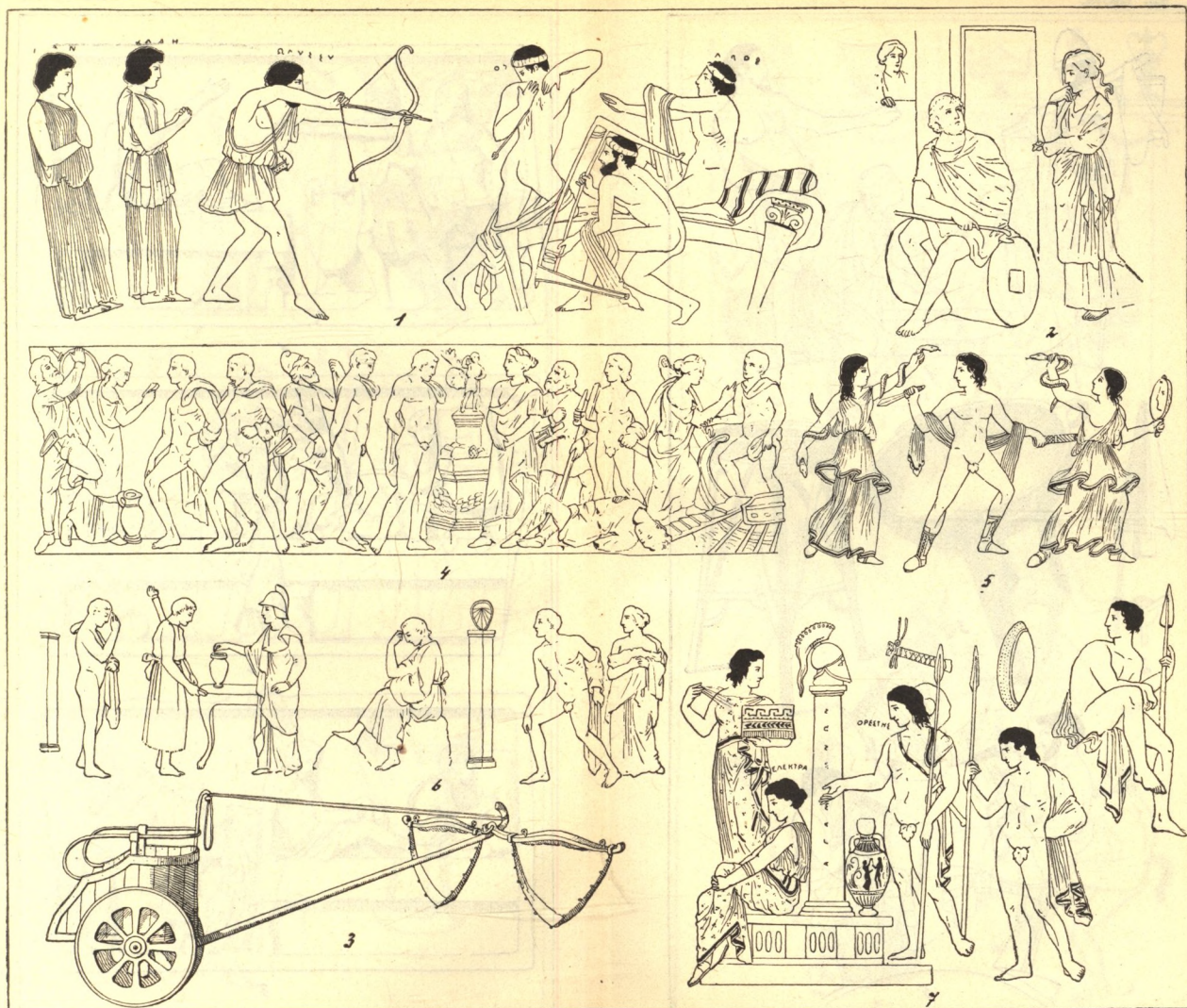
5

1. 2. 3. Kirke. 4. 5. Serlegek.

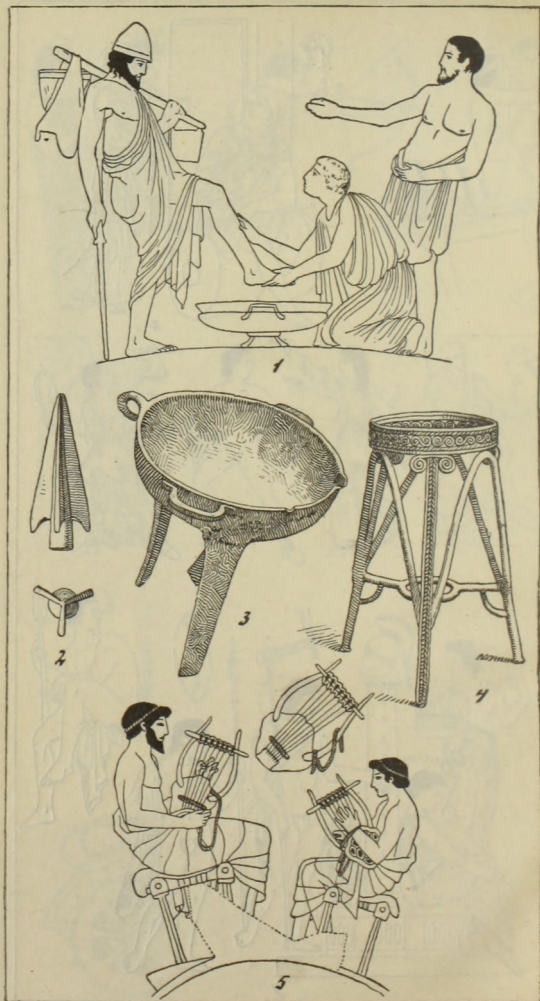

1. 2. 3. A kérők megöletése.

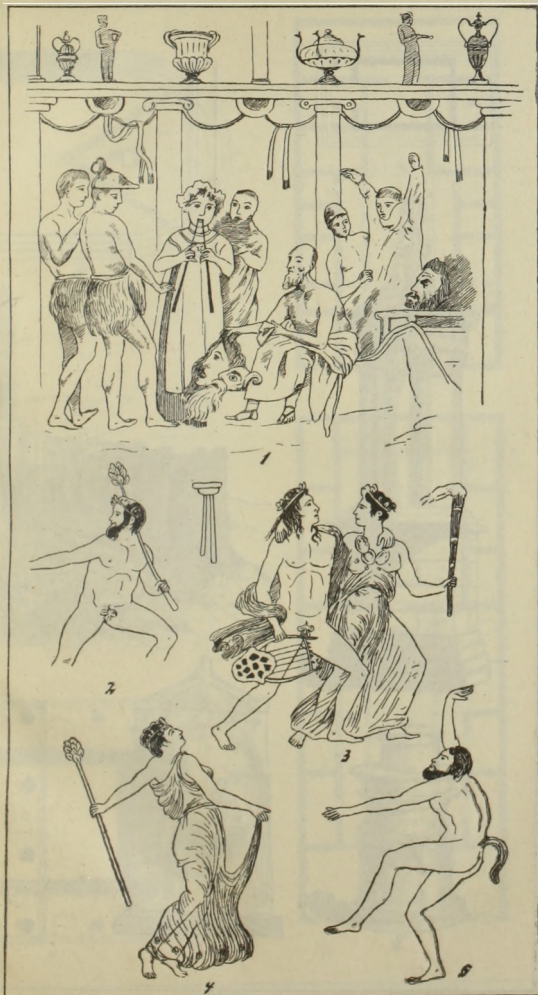
1. A kérők leölére. 2. Odysseus és Penelope. 3. Harci szekér. 4. Orestes és Iphigenia Tauriban. 5. Orestes és az Erinyes. 6. Orestes felmentése Athénben. 7. Elektra és Orestes Agamemnon sírjánál.

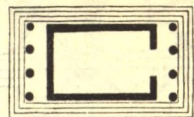

1. Lábmosás. 2. Nyíl. 3. 4. Tripus. 5. Citerázók.

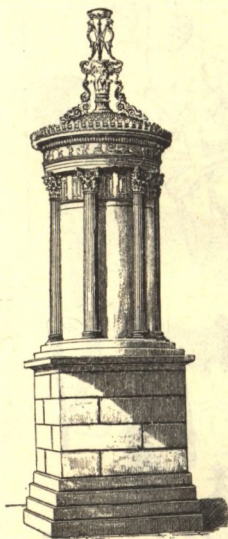

1. Előkészület a 'satyrjátékhoz 2. 3. 4. 5. Táncoló satyrok.

1

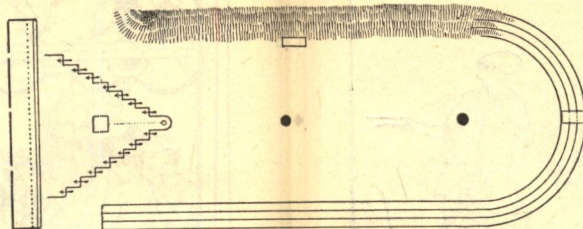
6

3

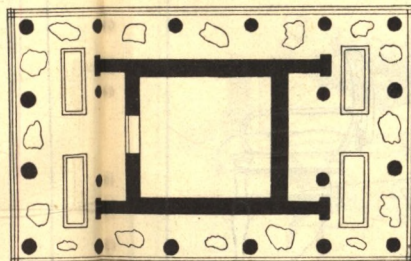
7

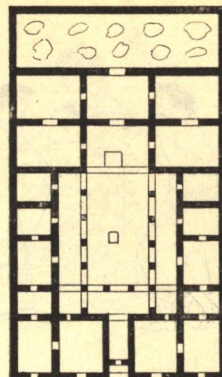
2

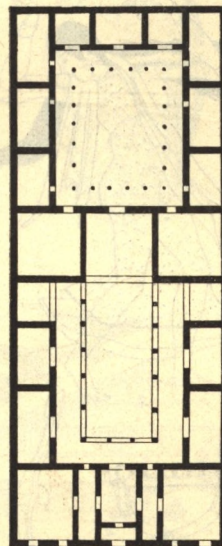
5

9

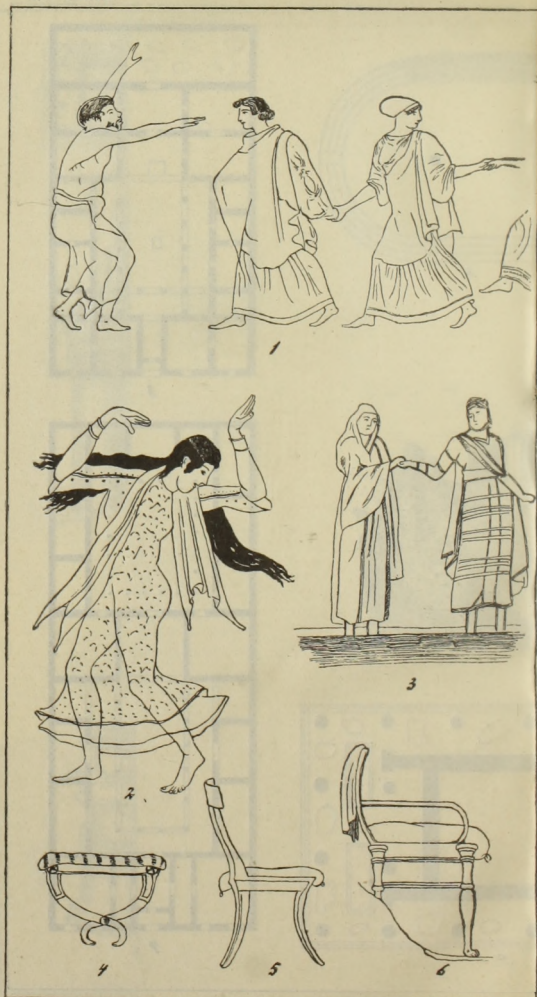
3

4

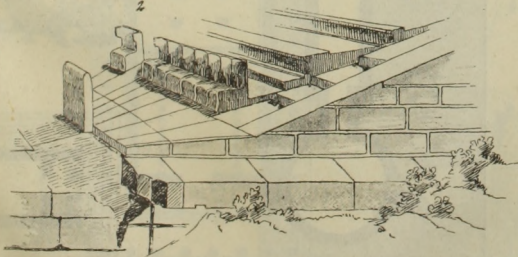
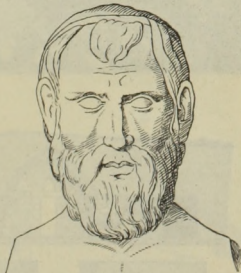
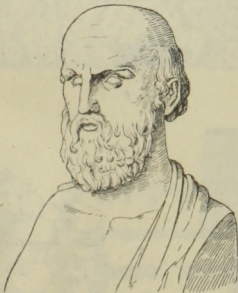
1. Nike Apteros templomának tervrajza. 2. Az olympiai hippodrom tervrajza. 3. 4. Egy görög ház alaprajza. 5. A propylaeak az athéni Akropolisban. 6. Lysikrates emléke Athénben. 7. Görög sir. 8. Görög oltár. 9. A xanthosi emlék alaprajza.

1. Chorodidaskalos és táncoló leányok. 2. Etruszk táncosnő.
3. Hermes és Alcestis. 4-6. Székek.

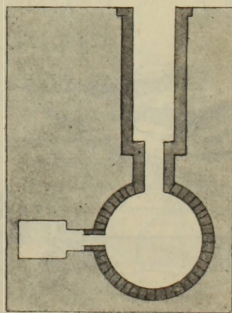
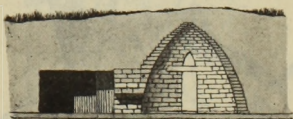

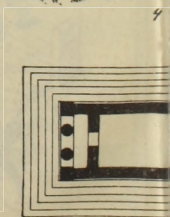
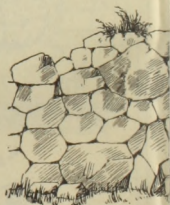
1. Dionysos az oroszlánnal. 2. Aischylos. 3. Aristophanes.
4. A legalsó ülőhelyek Dionysos színházában.

1

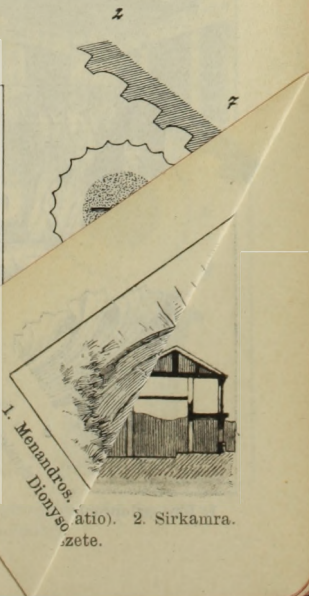
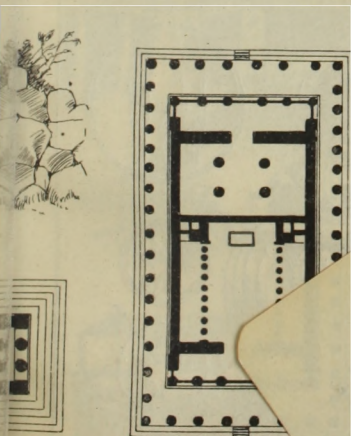
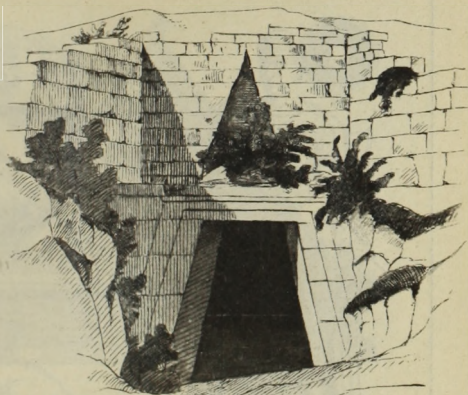

3

5

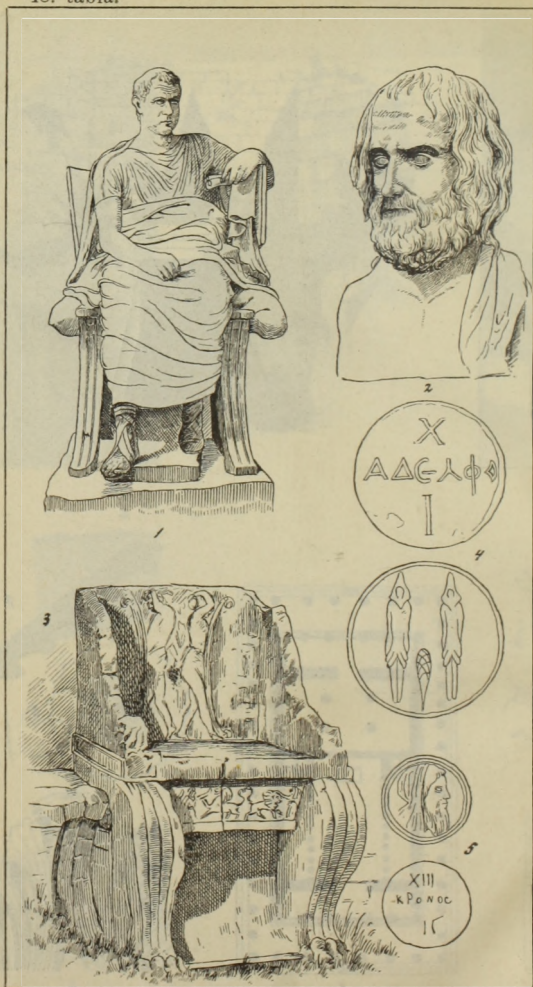
1. Akropolis. 2. Kapualkotás teherhárító háromszöggel. 3. Atrium
antis kettős előcsarnokkal. 6. Peripteros. 7. A dór oszlopő alatt

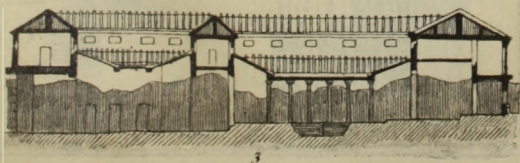
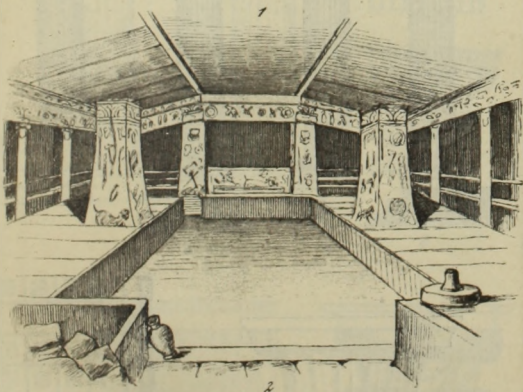
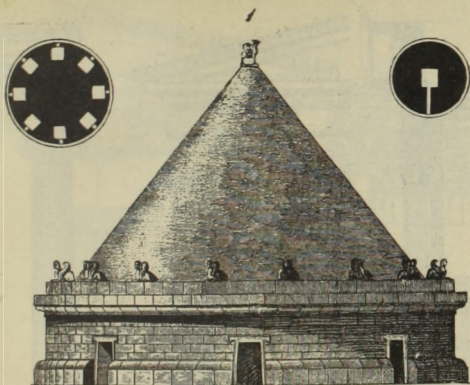
sesházának átmetszete és alaprajza.
 átmetszete. 8. Egy dór oszlop vízszintes

1. Menandros. (atio). 2. Sirkamra.
 szete.

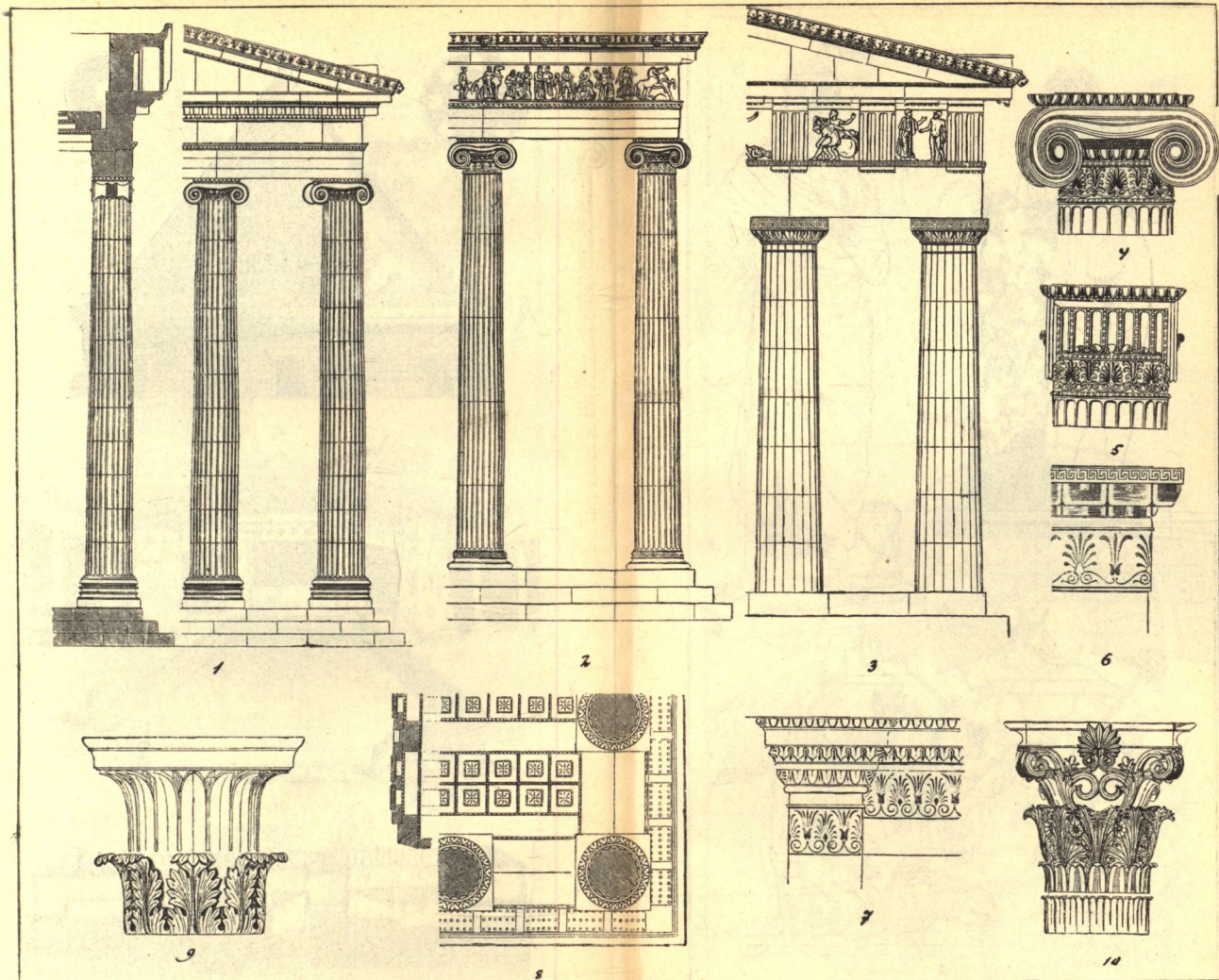

1. Menandros. 2. Euripides. 3. A Dionysospapnak ülőhelye a Dionysos színházban. 4. 5. Színházi jegyek.

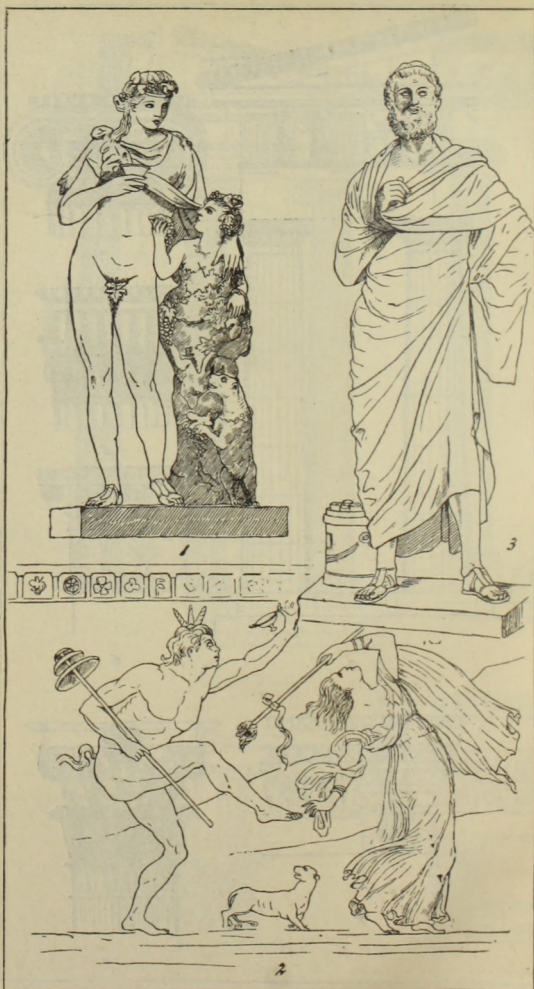
1. Etruszk síremlék Tarquiniiben (restauratio). 2. Sirkamra.
3. Pansa házának átmetszete.

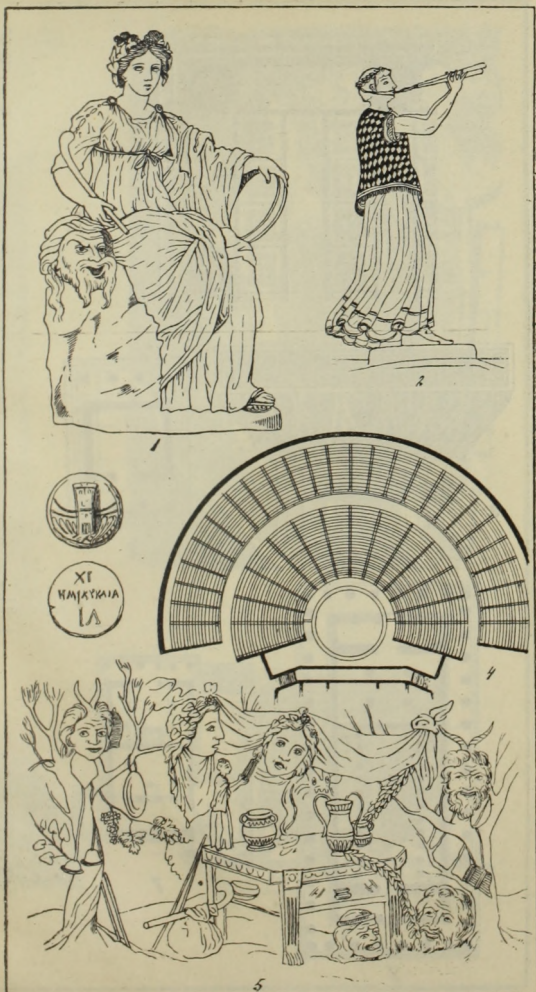

1. Ion oszloprendszer. 2. Attikai ion oszloprendszer. 3. Dór oszloprendszer. 4. 5. Attikai ion sarkoszlop feje. 6. Dór oszlopfej. 7. Attikai ion szögletes oszlop feje. 8. Dór mennyezet a peristylus szögletén. 9. 10. Korinthusi oszlopfejek.

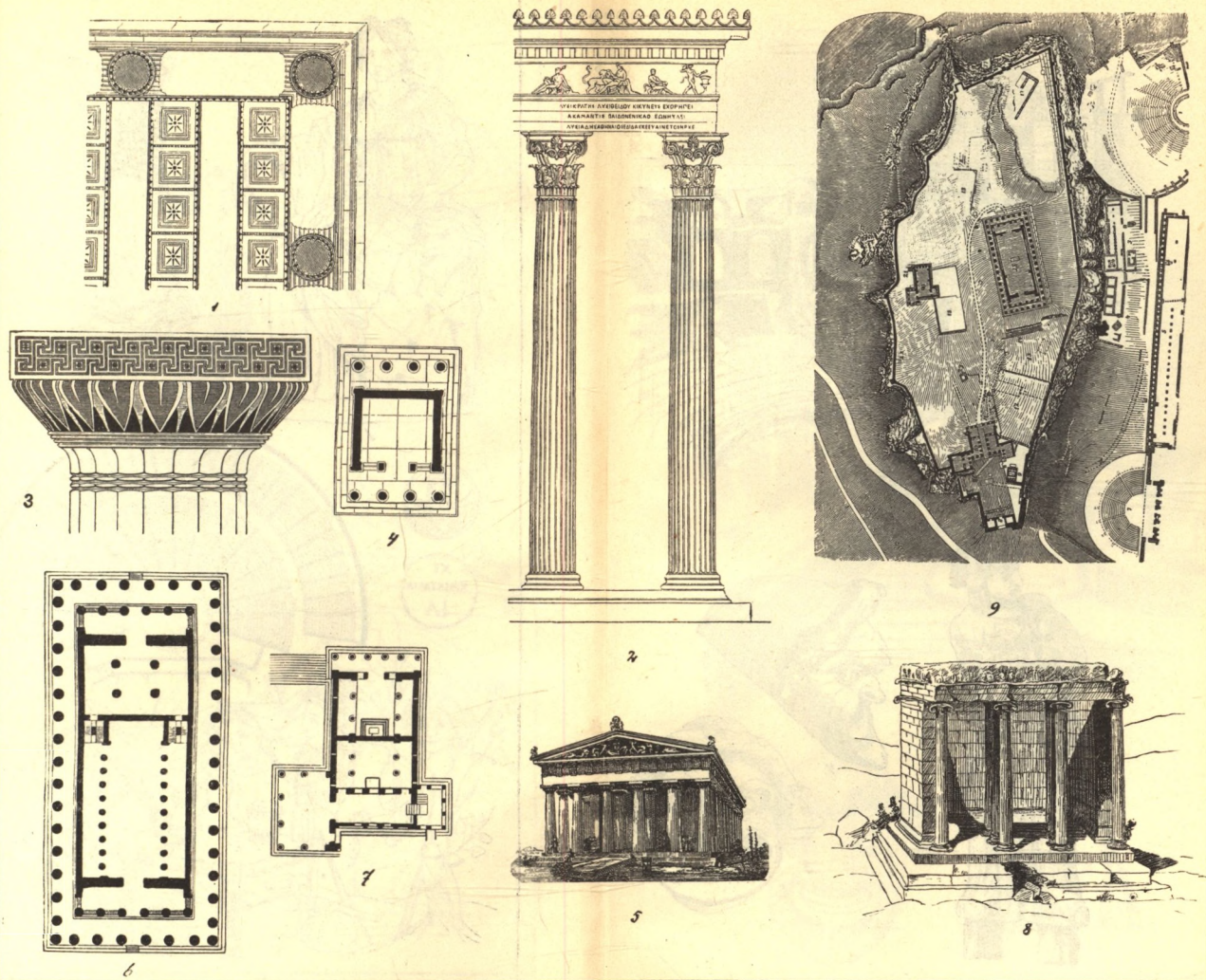

1. Dionysos és a szőlő. 2. Táncoló satyrus és Bacchansnő.
3. Sophocles.

1. Thalia. 2. Kettős fuvolát játszó görög (auletes). 3. Színházi jegyek. 4. Az epidaurosi színház alaprajza. 5. Dionysosi symbolumok.

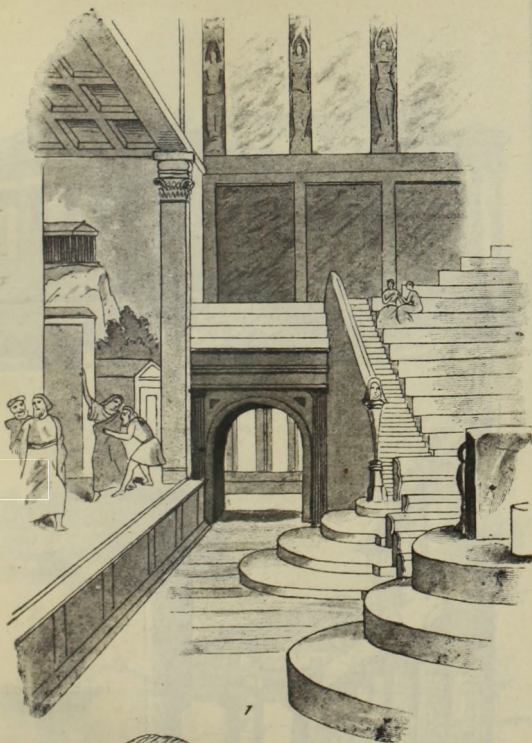

1. Atticai ion menyezet. 2. Korinthusi oszloprendszer. 3. Dór oszlopfej. 4. Amphiprostylos. 5. Dór peripteros. 6. A Parthenon alaprajza. 7. Az Erechteion alaprajza. 8. Nike Apteros templomának romjai. 9. Az Akropolis alaprajza.

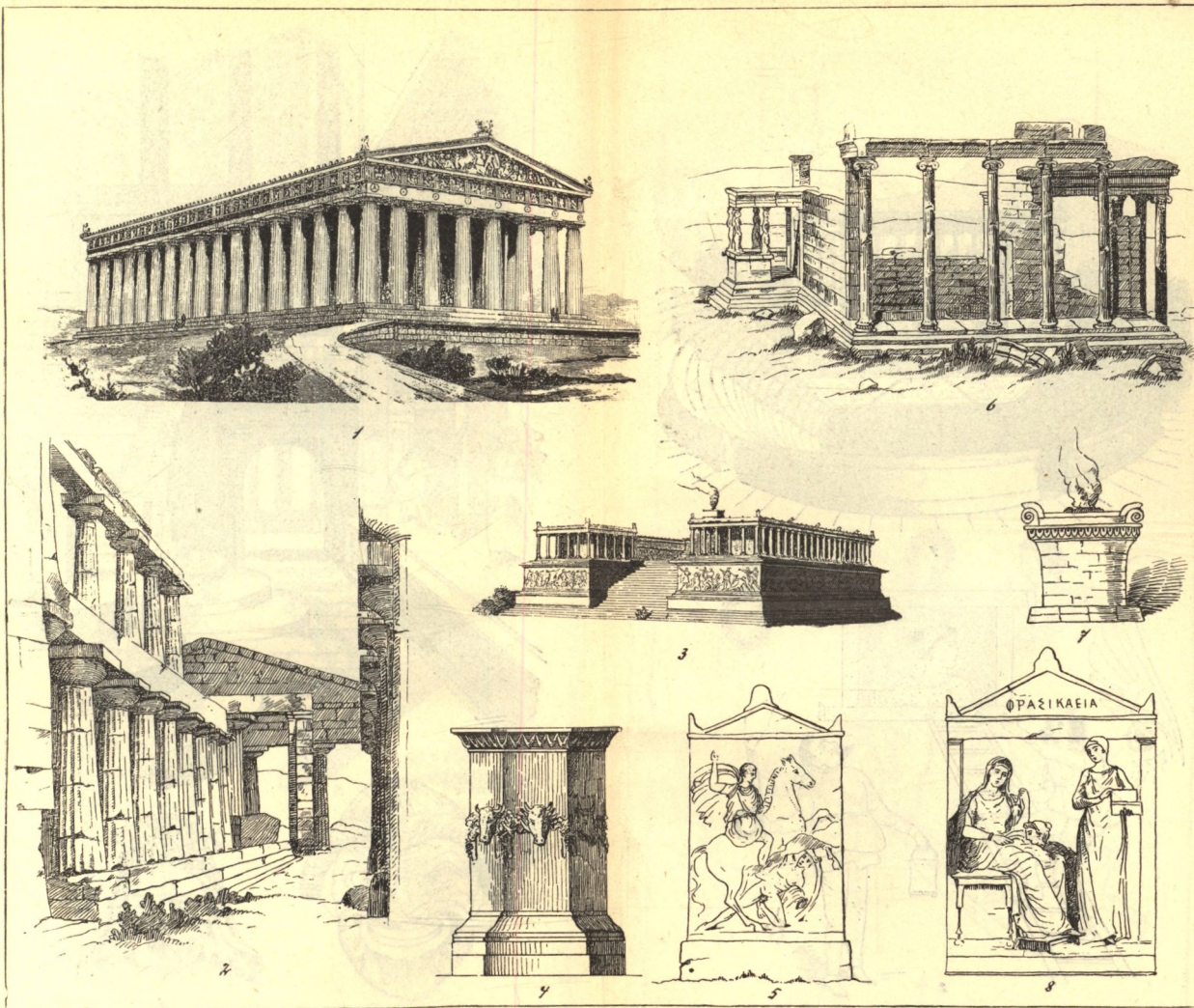

1. Az Orange-i színház romjai. 2. Tragikus színész. 3. 4. Álarcok (a szigorú atya).

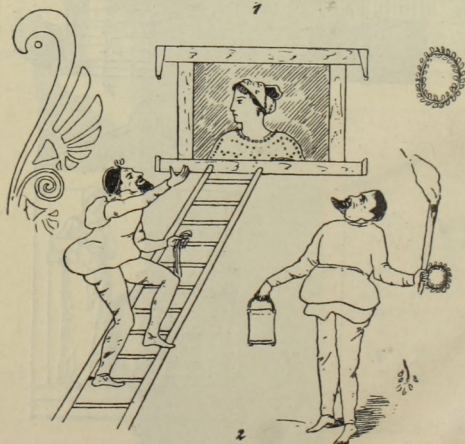
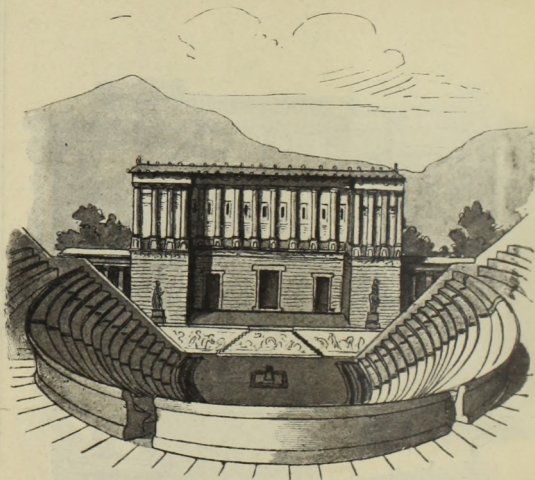
1. A kis színház Pompejiben. 2. Hamis rabszoiga álarca.
3. Tragikus álarc.

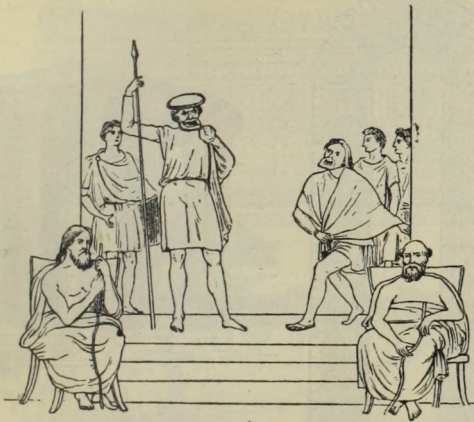

1. A Parthenon restaurációja. 2. A Poseidon-templom belseje (Paestum). 3. A pergamoni Akropolis oltárának restaurációja. 4. Oltár.
5. Görög sir. 6. Az Erechteion rómjai. 7. Oltár. 8. Görög sir.

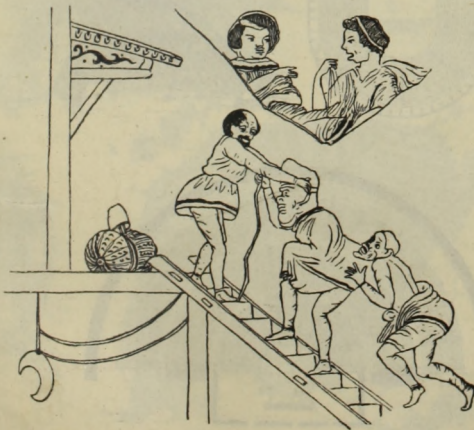

1. A segestai színház restaurációja. 2. Vigjáték-jelenet: egy öregember és szolgája egy leány ablakánál.

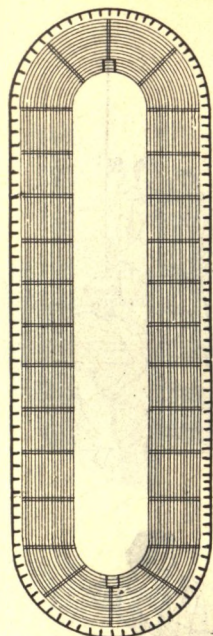
1

2

1. 2. Vigjáték-jelenetek.

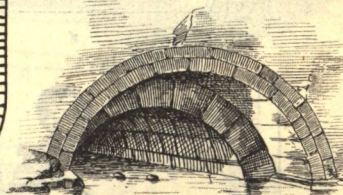
1

2

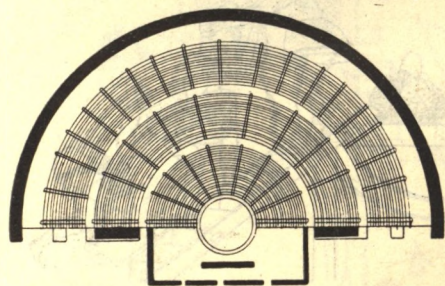
3

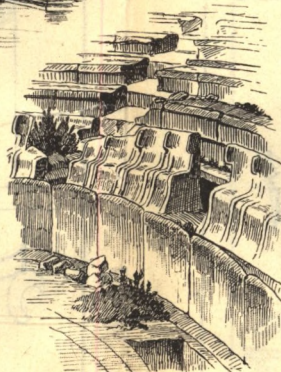
5

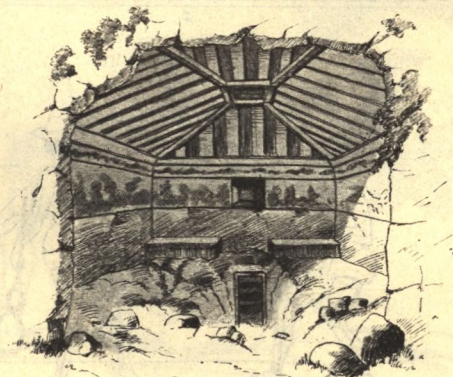
6

4

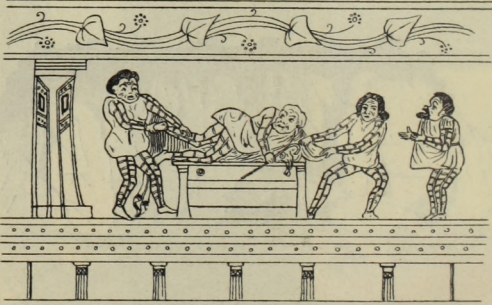
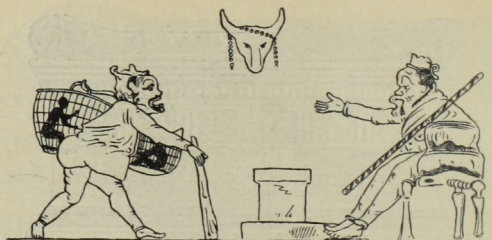
7

8

1. Egy stadion alaprajza. 2. Vesta-templom. 3. Scipio kőkoporsója. 4. A dramysosi színház alaprajza (Epirus). 5. Cloaca maxima. 6. Mons Palatinus. 7. A Dionysos-színház ülései. 8. Sirkamra.

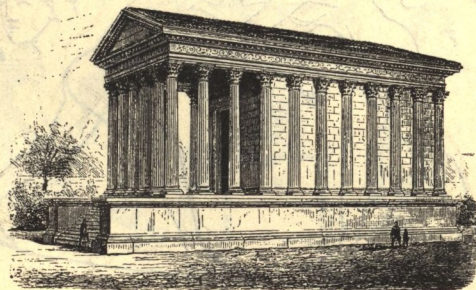
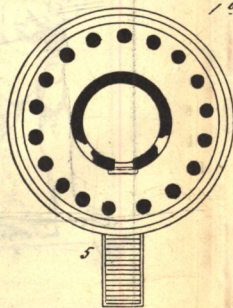
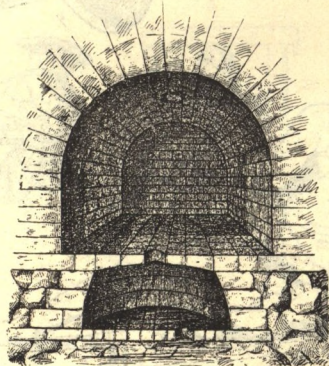
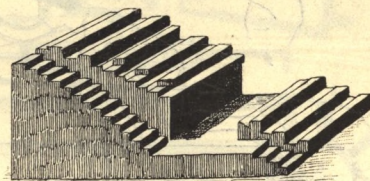
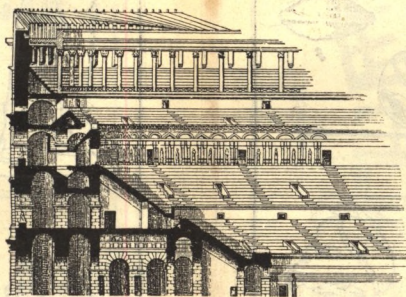
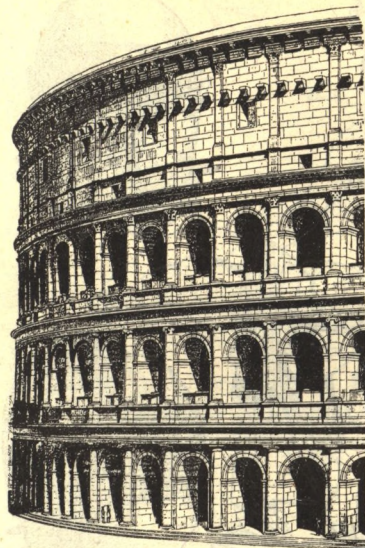

1. 2. 3. Vigjáték-jelenetek.

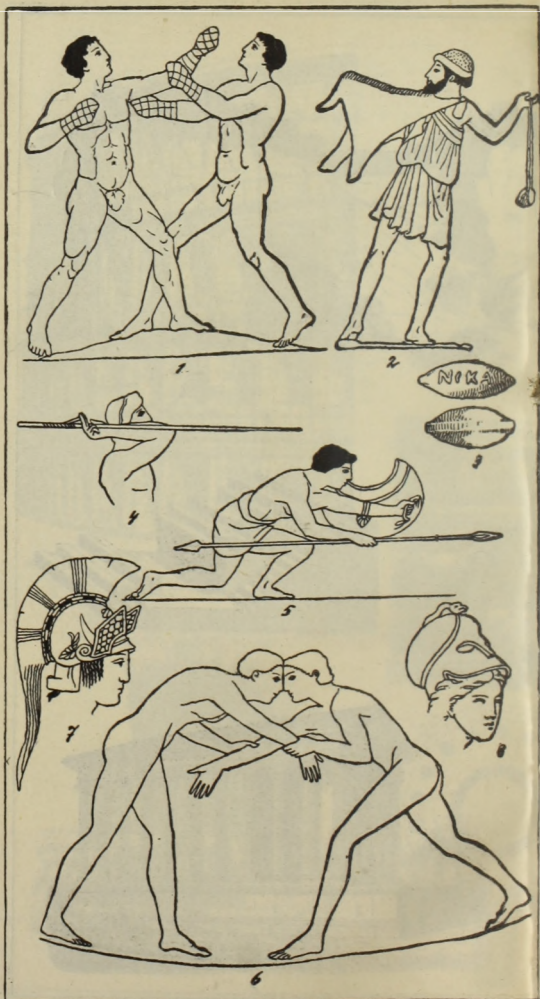
1. A gallus és neje. 2. A haldokló gallus. 3–6. Római sisakok.

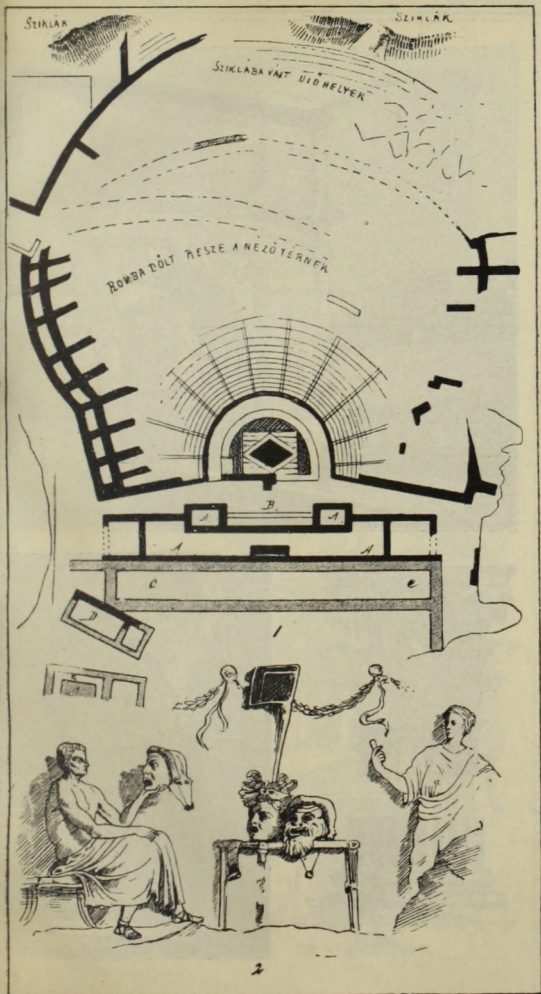

1. a) b) Amphitheatrum Flavium (Colosseum). 2. Mons Capitolinus. 3. Tullianum. 4. A syrakusaei színház lépcsői. 5. Vesta-templom alaprajza. 6. Maison Carrée.

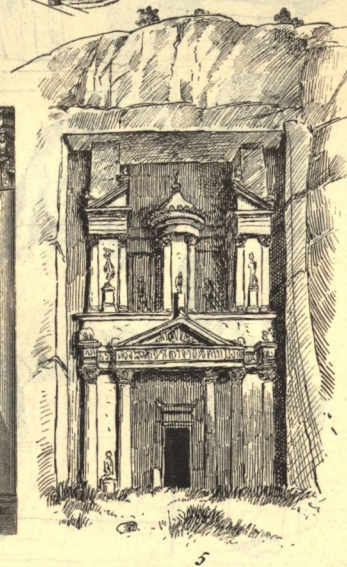
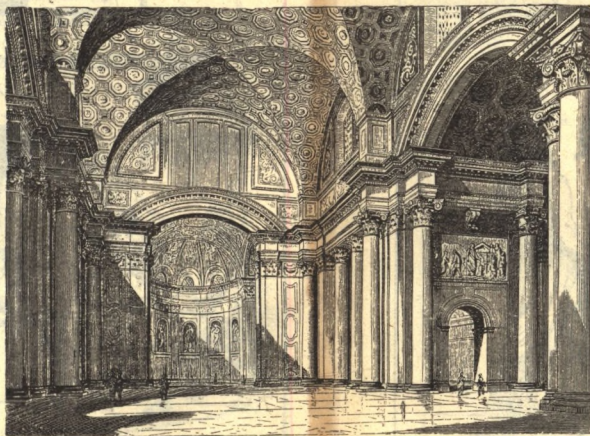
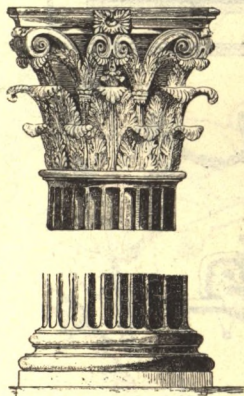
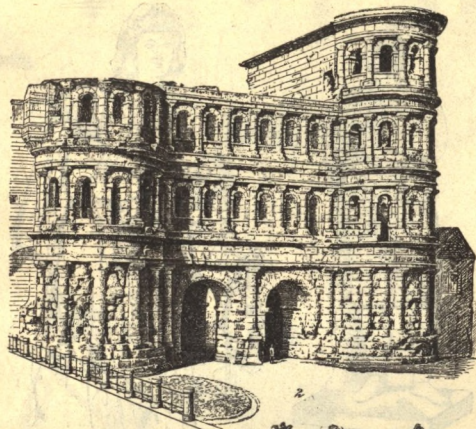

1. Öklözés. 2. Parittyás. 3. Parittyakő (ölm). 4. A dárda elvetése. 5. Görög peltasta. 6. Birkózás. 7. 8. Sisakok.

1. Dionysos színházának terve. 2. Philiskos, a tragédia költő.

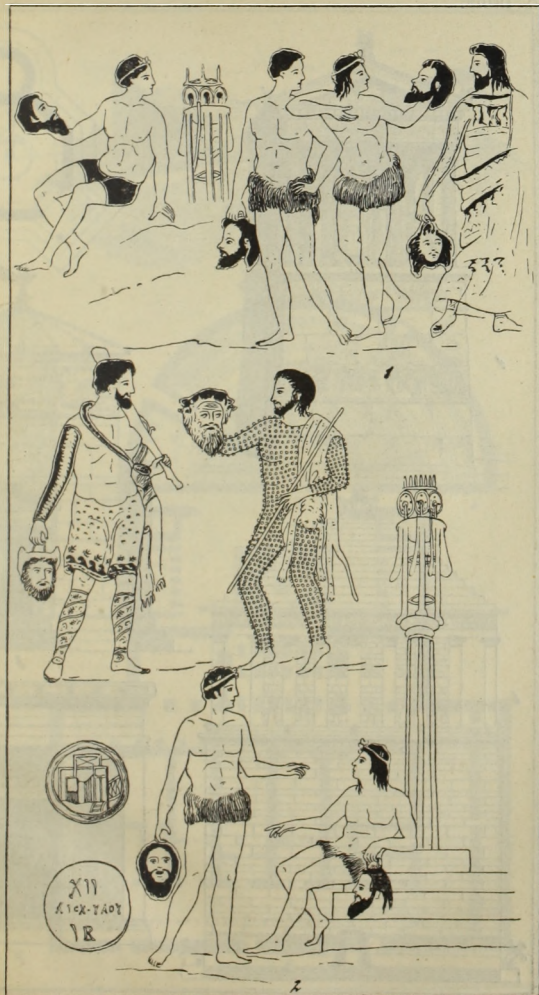

1. Titus íve. 2. Porta Nigra. 3. A Vesta-templom egy oszlopa. 4. Thermae Diocletianae (restauráció). 5. Sirhomlokzat.

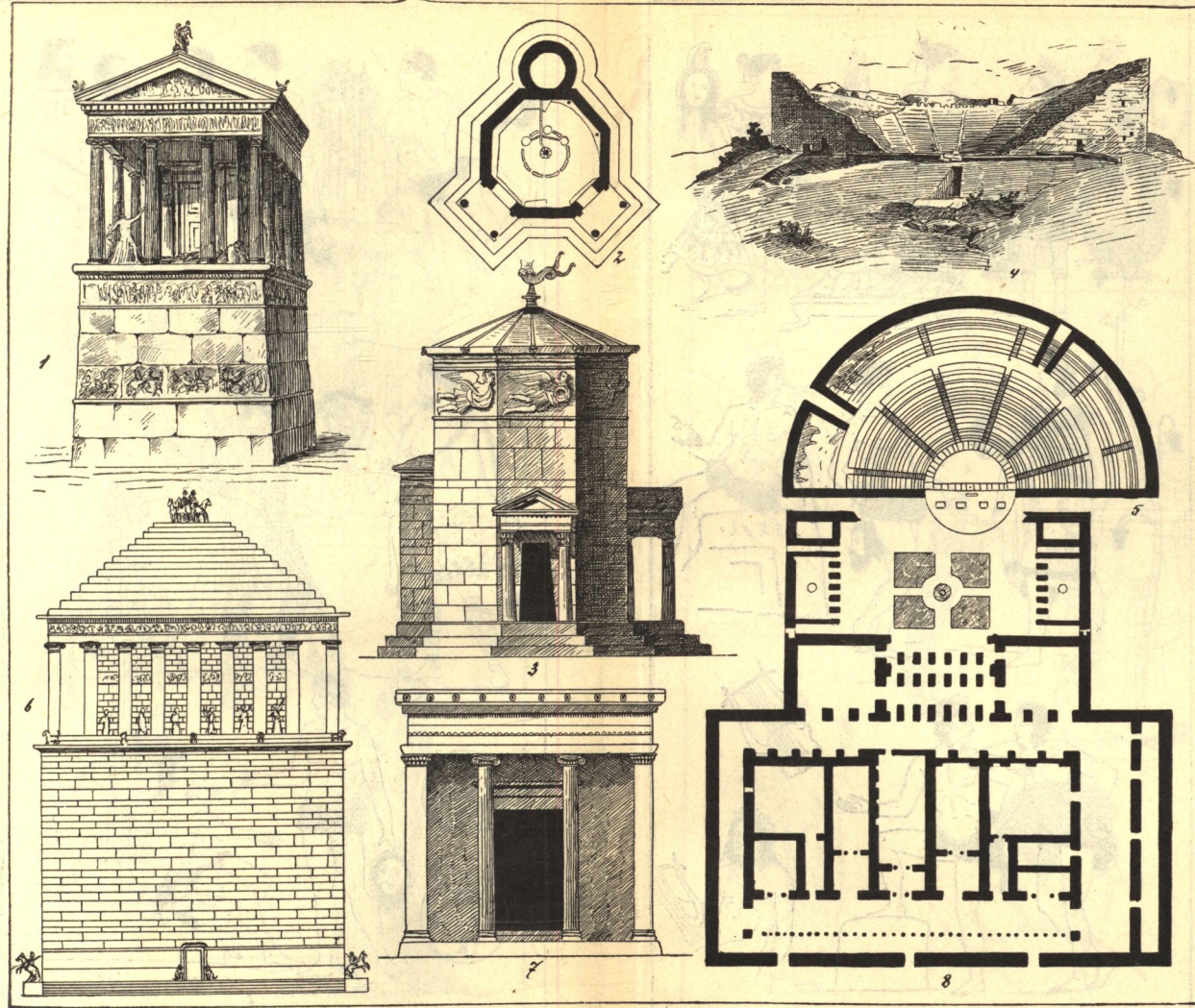

1. Pásztor. 2. Melpomene. 3. Tragikus álarcok. 4. Tragikus jelenet.

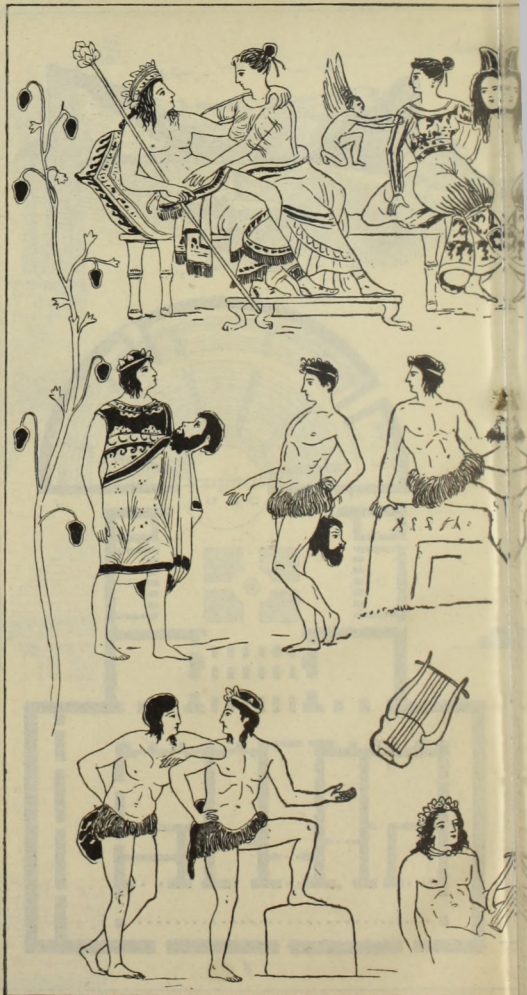
1. 2. A satyrdráma karának személyzete.

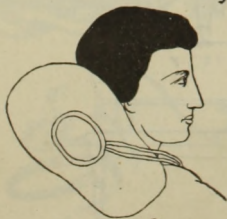
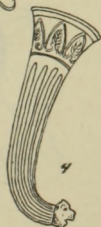
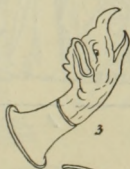

1. A xanthosi emlék, 2. 3. Szelek tornya Athénben. 4. 5. A segestei színház. 6. A halikarnassosi mausoleum restaurálva. 7. Egy delosi ház kapuja. 8. Egy gymnasion alaprajza.

A satyrdráma karának tagjai; felül Dionysos és Ariadné

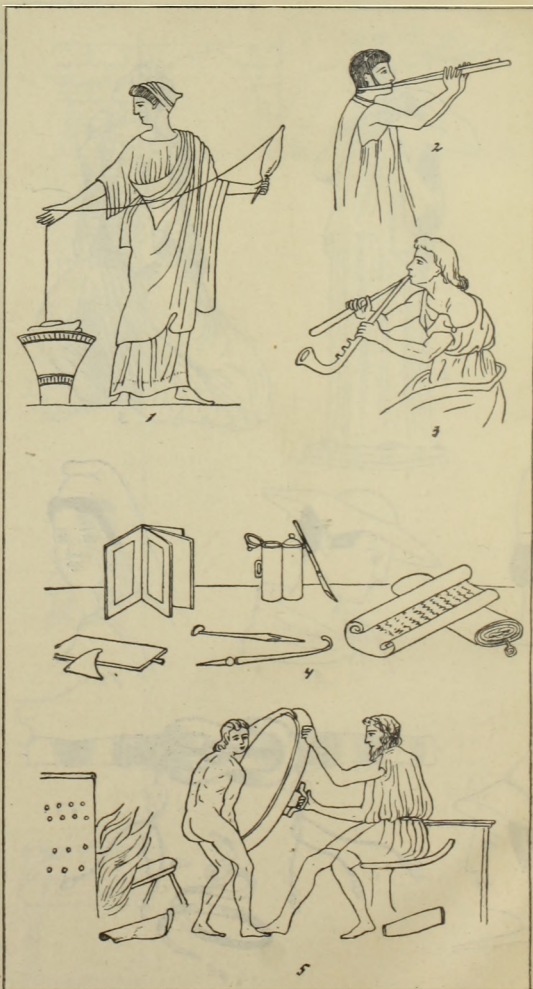
1. Edények. 2. Chiton. 3. 4. Ivószarvak. 5. Chimation. 6. Régies öltöny 7. Kalap.

1. Az argonauták hajójának építése; a munkások ruházata az exomis. 2. Chiton. 3. Chiton és diplois. 4. Chimation. 5. Trónus.
6. Diszitések női öltözeten. 7. a–d) Kalapok. 8. a) b) Ékszerek.

1. Fonó asszony. 2. 3. Zenészek. 4. Írószerek. 5. Hephaistos.

1

2

4

3

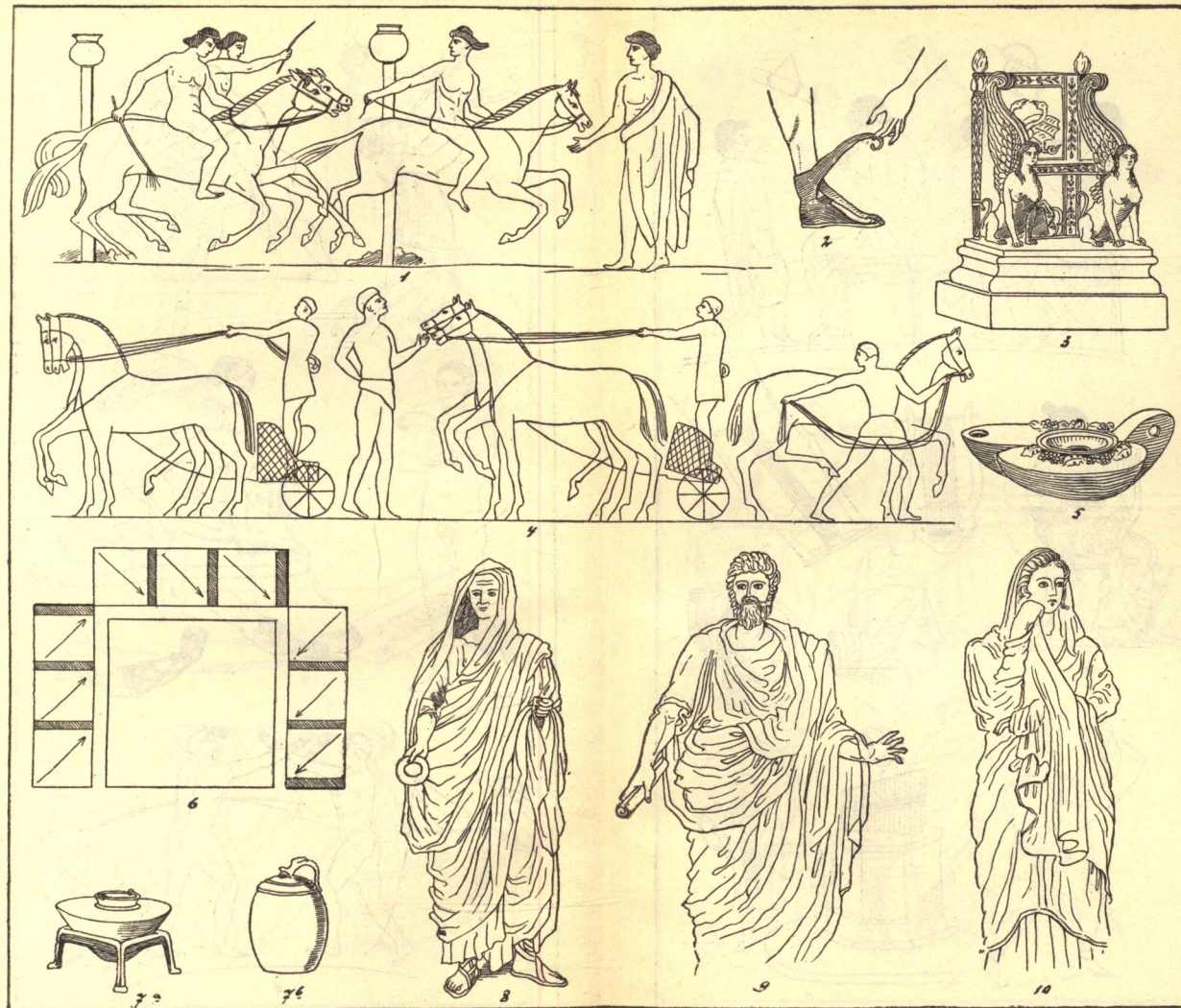
5

6

1. Fuvolázó nő. 2. 3. Birkózás. 4. Apoxyomenos. 5. Szijakkal fűzött kezek az ökölvíváshoz. 6. Ökölviadal.

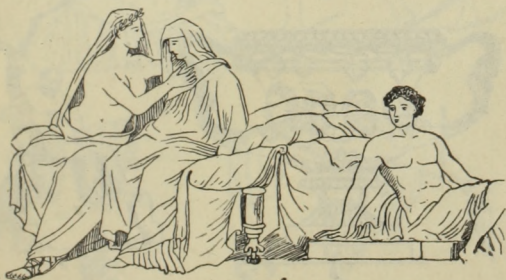
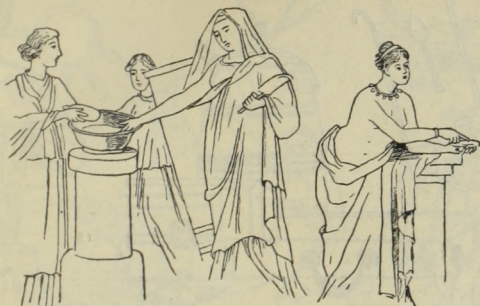

1. Löverseny. 2. Cipő felkötése. 3. Római trónus. 4. Előkészület kocsiversenyre. 5. Lámpa. 6. Egy triclinium elrendezése. 7. a) b) Edények.
8. Egy pontifex öltözete. 9. Toga. 10. Palla.

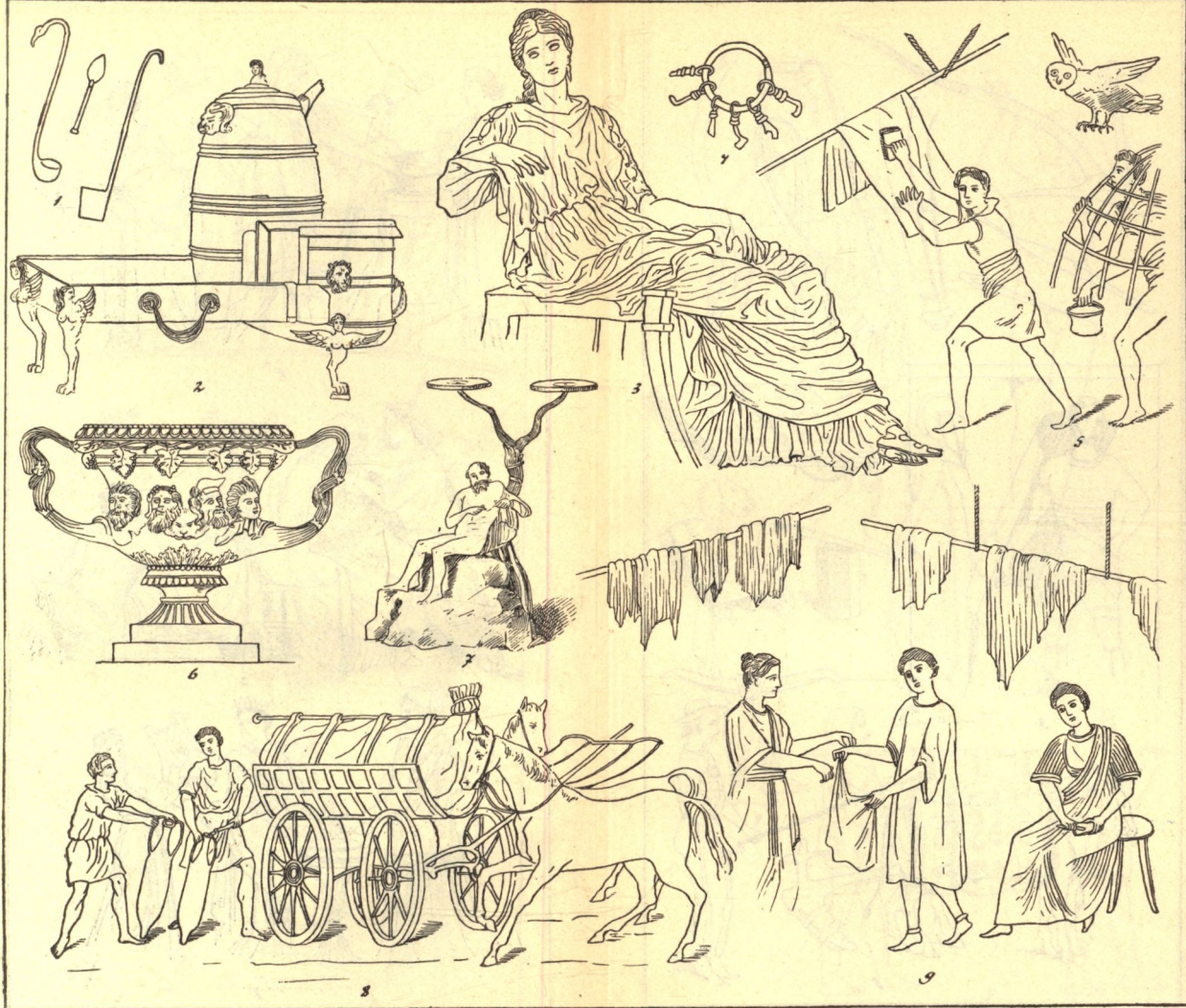

1. Tanítók és tanulók. 2. Lyra használatban. 3. 4. Lyra.
5. 6. Hajviselet. 7. Kürtölő katona. 8. Orgona.

1-3. Lakodalom és előkészületei.

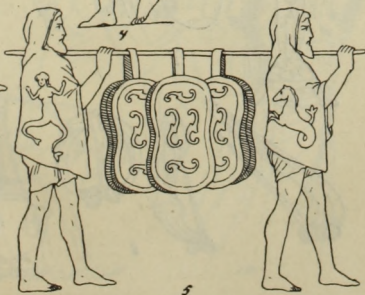
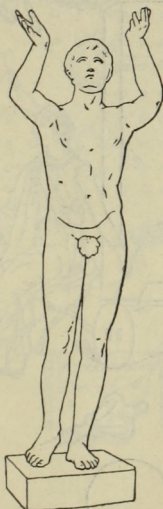
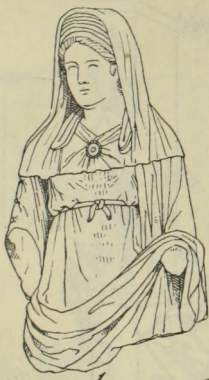

1. Főző szerek. 2. Szénkályha. 3. Tunica. 4. Kulcsok. 5. Ruhatisztítás. 6. Márvány diszváza. 7. Ágas lámpatartó. 8. Borelás. 9. Fehérnemű tisztítása és szárítása.

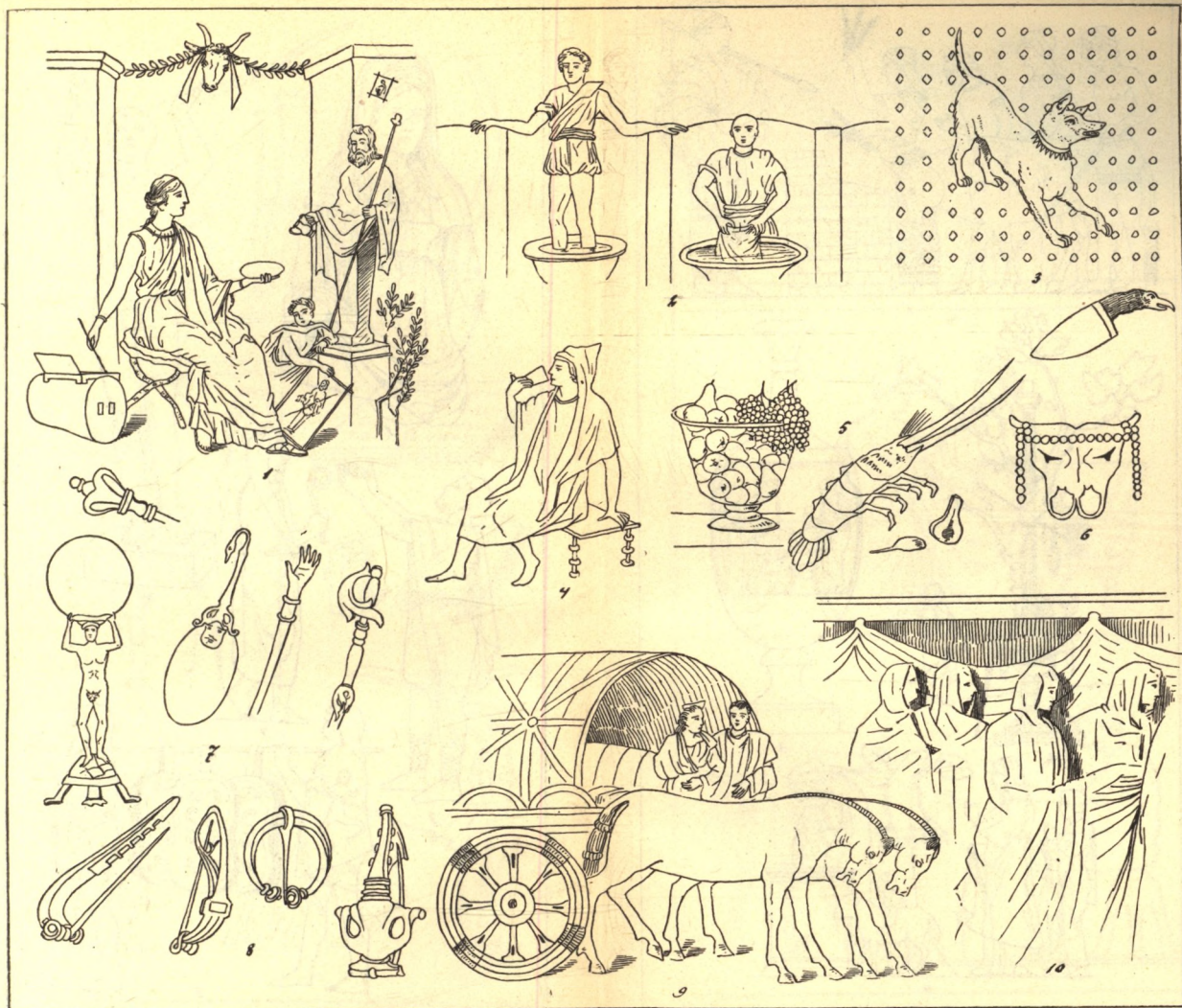

1. Eke. 2. Iparosok szerszámai 3. Gladiátor. 4. Írószerek.
5. Ekefogat és paraszt.

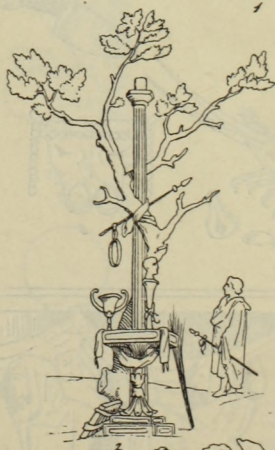
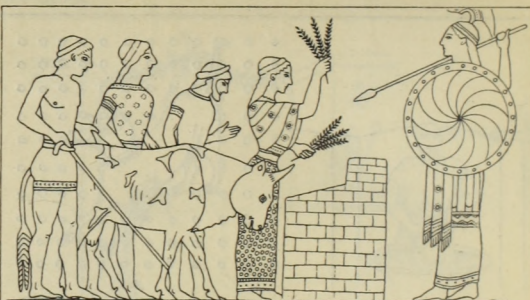
1. Vesta szűz. 2. Imádkozó fiú. 3. Precatio. 4. Augur. 5. Salii.

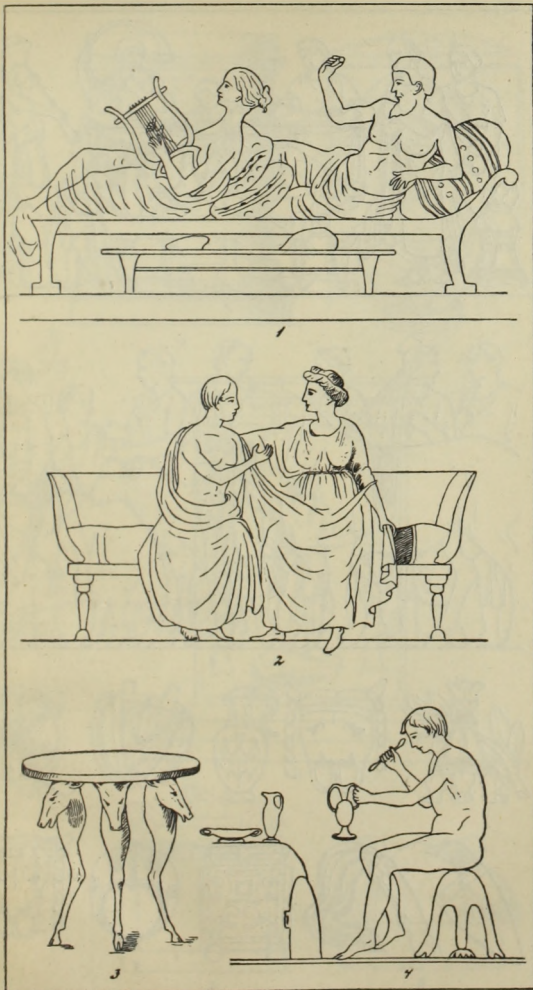

1. Római festőnő. 2. Mosóintézet. 3. Mozaik. 4. Cucullus. 5. Élelmiszerek. 6. Áldozati eszközök. 7. Tükrök és hajtűk. 8. Fibulák.
9. Kocsi. 10. Vesta szűzek.

1. Áldozat Athénének. 2. Szent myrthusfa. 3. Halotti urna.
4. Áldozás egy szent platánusnál.

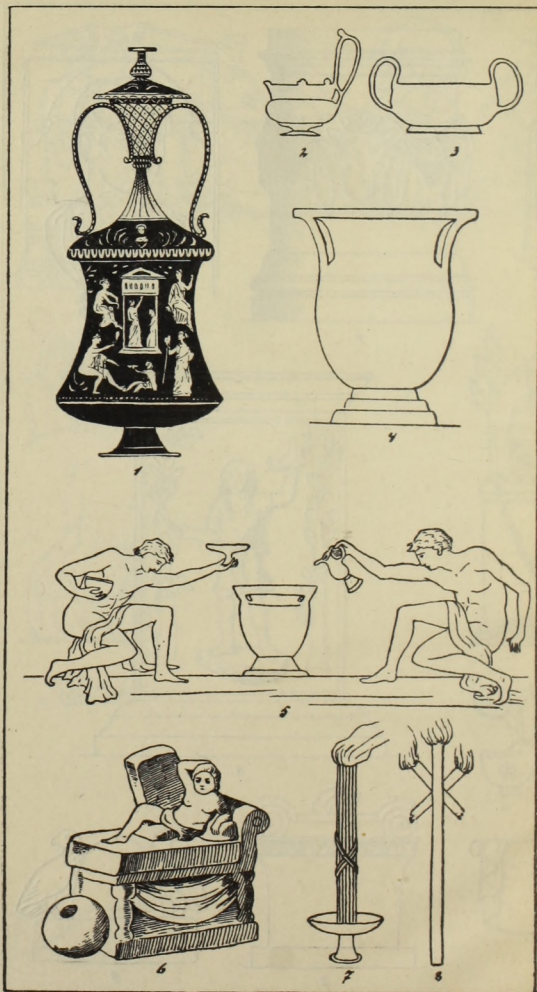
1. 2. Pamlagok. 3. Asztal. 4. Dolgozó fazekas.

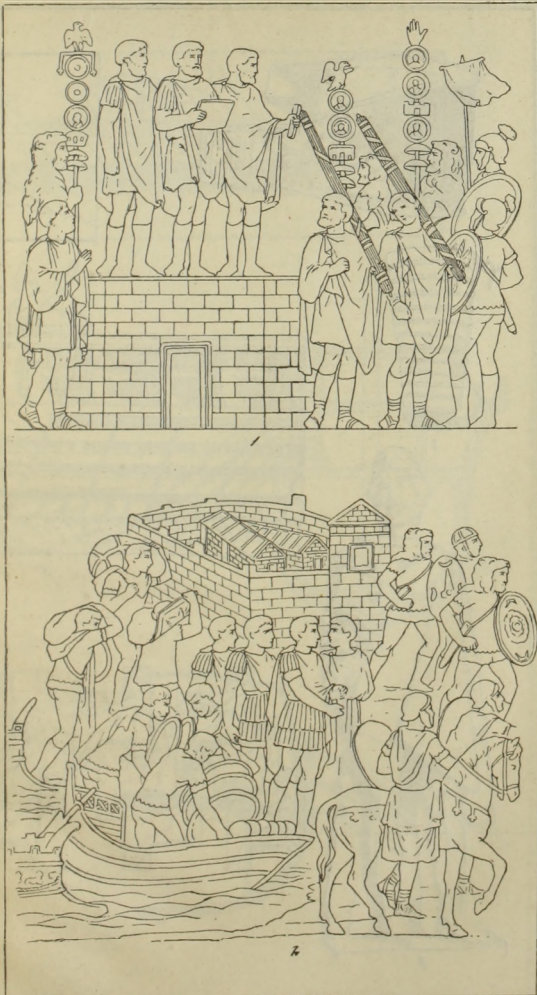

1. Conclamatio. 2. Suovetaurilia. 3. Áldozati eszközök. 4. Oltár. 5. Egy patricius család ősenék mellszobra. 6. Lar. 7. Oltár. 8. A föld közepét jelző kő (omphalos) Delphiben.

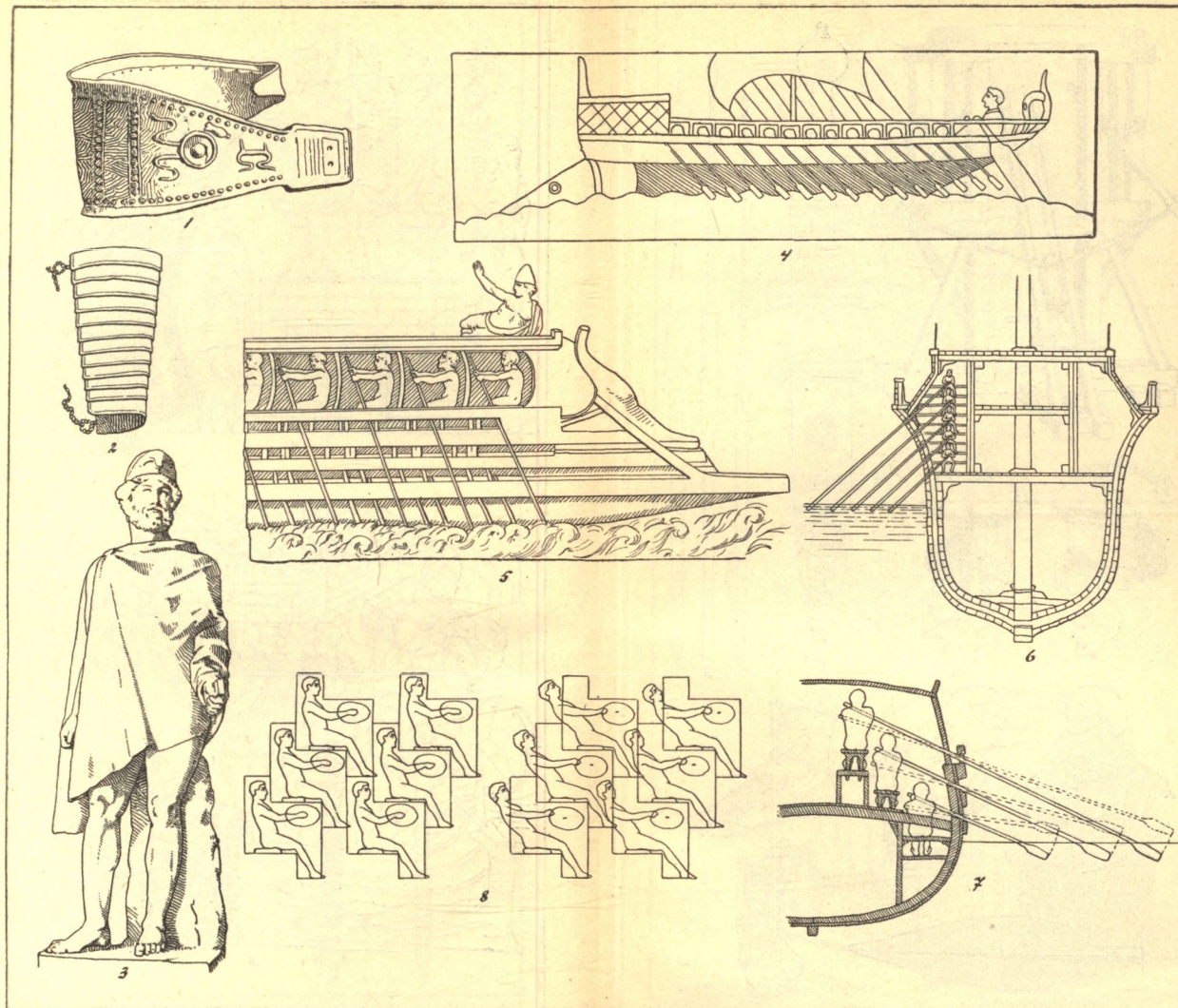

1. Váza. 2—4. Edények. 5. Vázakép. 6. Klinealakú lámpa.
7. 8. Fenyőfáklyák.

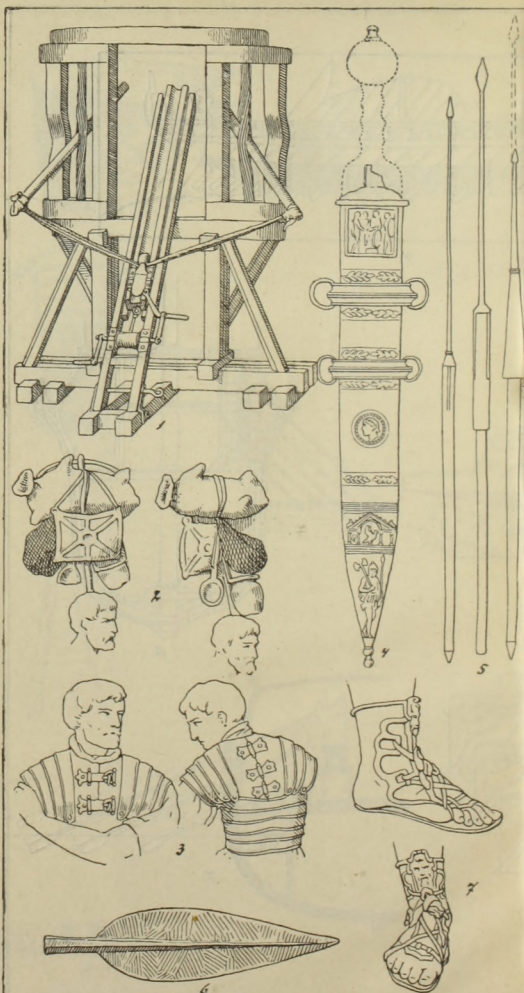
1. A hadvezér egy emelvényről (suggestus) megszólítja katonáit. 2. A sereg partraszállása.

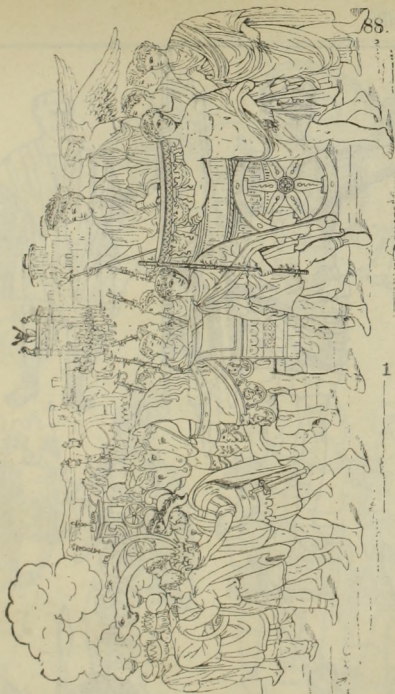

1. Bronz öb. 2. Kar védő. 3. Görög hadvezér. 4. Görög hadihajó. 5. Görög trieres. 6. Penteres szerkezete. 7. Trieres szerkezete. 8. Az evezősök elrendezése.

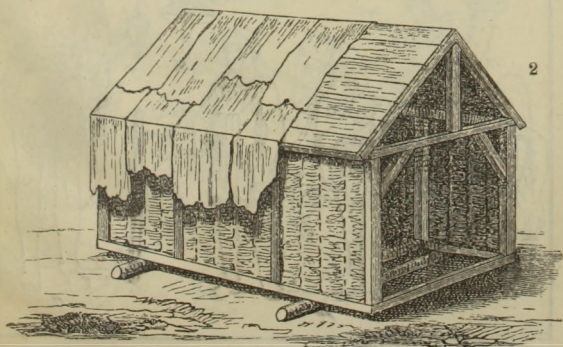

1. Ballista. 2. Poggyászvitel. 3. Páncél. 4. Római kard.
5. Pilum. 6. Lándzsahegy. 7. Katonai cipő.

1.

2

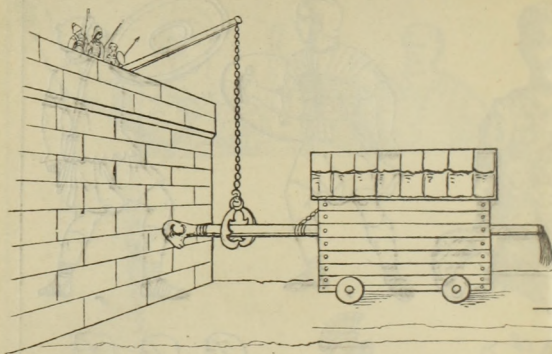
1. Diadalmenet. 2. Vinea.

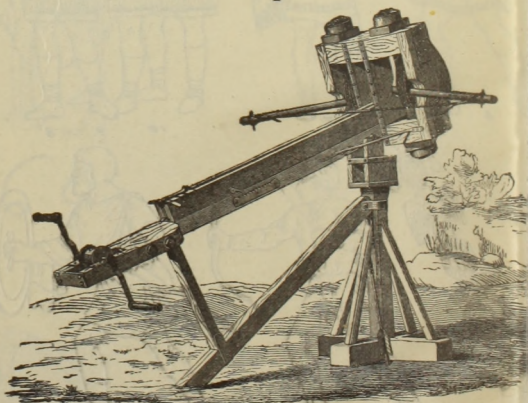
1. Augustus mint hadvezér. 2. 3. Centurio. 4. 5. Római katonák. 6. Hastatus. 7. Praetorianus. 8. 9. 10. Imperator, legatus, tribunus militaris. 11. Legionarius. 12. Ijász. 13. Parittyás. 14. Lovas. 15–18. Hadi jelvények. 19. 20. Római kardok.

1

2

1. Faltörő kos. 2. Katapulta.